

1981/82:118

Onsdagen den 14 april fm.

Kl. 10.00

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i kultur- och utbildningsutskotten under Britt Mogårds ledighet anmält hennes ersättare Allan Ekström.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i kulturutskottet

Allan Ekström (m)

suppleant i utbildningsutskottet

Allan Ekström (m)

2 § Talmannen meddelade att ansökan inkommit från *Lena Öhrsvik* om ytterligare ledighet från uppdraget som riksdagsledamot på grund av sjukdom för tiden den 17–30 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Georg Karlsson* (s) även fortsättningsvis skulle tjänstgöra som ersättare för *Lena Öhrsvik*.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1981/82:166 till socialutskottet

1981/82:168 till lagutskottet

1981/82:182 och 191 till skatteutskottet

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

1981/82:198 till jordbruksutskottet

1981/82:206 till utrikesutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Förslagen

1981/82:19 till finansutskottet

1981/82:20 till skatteutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:2420–2423 till lagutskottet

1981/82:2424 till justitieutskottet

1981/82:2425 till finansutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:26

Kulturutskottets betänkande 1981/82:24

Trafikutskottets betänkande 1981/82:26

Jordbruksutskottets betänkanden 1981/82:23–27

Näringsutskottets betänkande 1981/82:31

7 § Den kommunala ekonomin

Föredrogs finansutskottets betänkande 1981/82:21 med anledning av förnyad behandling av proposition 1981/82:100 bil. 2 mom. 2 och 4–7 om den kommunala ekonomin.

Anf. 2 PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Nu skall vi här i kammaren ha ett da capo på den debatt som vi förde den 10 mars vad avser den kommunala ekonomin.

Jag tillät mig att vid den förra debatten reagera mot att finansutskottet skulle behöva agera transportkompani för partiledarkompromisser på den borgerliga sidan som tillkommit efter det att våra betänkanden lagts på riksdagens bord.

Den kritiken kvarstår givetvis, och inte kan man påstå att finansutskottets anseende har förbättrats efter de senaste turerna i utskottet. Detta får de borgerliga partierna ta på sig hela ansvaret för.

Avsikten med återremissen den 10 mars var uppenbarligen att de borgerliga partierna i finansutskottet skulle kunna enas om hur man skall hantera den viktiga frågan om kommunernas ekonomi.

Nu är det bara att konstatera att man på nytt har misslyckats med detta. Nu återkommer man till riksdagen med ett dokument som i hög grad är ägnat att sprida förvirring och osäkerhet om den kommunala utvecklingen. Borgerligheten har på nytt misslyckats med att enas i en ekonomisk-politisk fråga av central betydelse.

Det är alldeles uppenbart att kommunal- och landstingspolitikerna får utomordentligt svårt att över huvud taget bedriva en kommunal planering, när statsmakterna inte kan ge besked om vilka villkor som kommer att gälla de närmaste åren.

Indragningen av kommunernas skattemedel på totalt 3,5 miljarder presenteras nu som ett provisorium, som endast omfattar 1983.

Till följd av att man är oeniga om hur en permanent indragning av kommunernas skattemedel skall gå till skjuter man detta på framtiden och överlåter åt en expertgrupp – förmodligen utan parlamentarisk förankring – att senare komma med förslag om hur en permanent konfiskering av kommunernas skattemedel skall gå till. Ett sådant förfarande ökar ytterligare förvirringen och osäkerheten ute i kommunerna och gör det hart när omöjligt för dem att bedriva en vettig kommunal planering. Det är därför inte att undra på, herr talman, att det just nu jäser ute i landet bland ansvarsfulla kommunalmän och landstingsmän. De har i allmänhet skött kommunernas och landstingens ekonomi på ett bra sätt, och det är uppenbart att de blir upprörda över att de skall klämmas åt, därför att borgerliga regeringar har misskött landets ekonomi.

När det sedan gäller riktlinjerna för den kommunala expansionen är splittringen på nytt total i det borgerliga lägret, vilket framgår av finansutskottets betänkande nr 21, som vi nu behandlar. Moderaterna vill ha nolltillväxt, och mittenpartierna vill ha en tillväxt på 1 %. Vi socialdemokrater, som förordar en tillväxt i kommunerna på 2 %, bildar därför majoritet i utskottet, tack vare den borgerliga oenigheten.

Nu har vi utomordentligt starka skäl för att förorda en volymökning på 2 % i kommuner och landsting. Det är helt enkelt så att kommunerna inte klarar barnomsorgen och äldreården – de områden som vi prioriterar – på ett anständigt sätt, om de inte tillåts att öka volymen på det sätt som vi har föreslagit. Detta har vi också med eftertryck fått bekräftat av styrelserna i de båda kommunförbunden vid de hearingar vi har haft i finansutskottet.

Sedan kan man, herr talman, inte bortse från sysselsättningseffekterna. I den svåra arbetsmarknadssituation som vi nu befinner oss i är det enligt vår mening ansvarslöst att inte utnyttja den offentliga sektorn i kampen mot ökad arbetslöshet. Detta tänker jag återkomma till senare.

Nu får vi se vad slutresultatet blir av de borgerliga turerna kring den kommunala expansionen. Är det nu så att moderaterna – det får vi kanske snart reda på – i slutändan skall göra en helomvändning och rösta för mittenregeringens förslag om en volymökning på 1 %, kan man ju fråga sig varför de inte kunde göra upp detta i utskottet och bespara kammaren dessa taktiska turer. Läger moderaterna ner sina röster även i kammaren, som de gjorde i utskottet, är det bara att konstatera att riksdagen på nytt fattar motstridiga beslut i viktiga frågor, och det är föga smickrande för rikets högsta beslutande församling.

Herr talman! Om man nu skall försöka utröna vad det egentligen är för motiv som ligger bakom det borgerliga påfundet att beröva kommunerna skatteunderlag, så slås man av att hela resonemanget gäller problemet att

kommuner och landsting kommer att ha gott om pengar 1983. Men det talas inte om de följande åren 1984 och 1985, utan just om 1983.

Avsikten med åtgärderna mot kommunerna är emellertid att ta in pengar inte bara 1983, utan även 1984, 1985 och alla följande år, såvitt jag kan förstå, med lika tunga bördor för kommunerna. Avsikten är ju denna, även om det hela nu framställs som ett provisorium för 1983.

Man kan fråga sig: Varför denna egendomliga skillnad mellan argument och åtgärder – argument som avser endast 1983 och åtgärder som avser varje enskilt år framöver? Svaret är naturligtvis att det bara finns argument för 1983. Man kan se att vissa kommuner och landsting då kommer att ha gott om likvida medel. Detta kan i vissa fall – som vi har framhållit i vårt förslag om tillfällig frysning av kommunala skattemedel – vara en frestelse till alltför stora åtaganden i förhållande till de snäva ramar som kommer att stå till buds för kommunerna under åren framöver.

Den enda logiska slutsatsen är den som vi socialdemokrater har dragit – med stöd från de båda kommunförbunden – nämligen att pengar tas in på särskilda konton under 1983. De pengarna kommer kommunerna att behöva ha framöver, när den fulla effekten av tidigare indragningar för kommunerna slår fullt ut och när de lägre lönestegringarna ger kommunerna bara långsamma eller inga öknings av skatteunderlaget. I vårt förslag ligger också som bekant att kommunerna får behålla äganderätten till pengarna, får ränta på dem i vanlig ordning och kan använda dem när de behövs i framtiden.

Men denna logiska slutsats har regeringen och moderata samlingspartiet inte dragit. Det är fult att höja statsskatten, säger moderata samlingspartiet. Det får man absolut inte göra. Men att tvinga kommunerna att höja skatter och avgifter för att betala in till statskassan, därför att borgerliga regeringar har misskött statens ekonomi, kallas plötsligt för besparingar och upphöjs till högsta borgerliga visdom. För min del tror jag att såväl väljare som kommunala förtroendemän kommer att uppleva det helt annorlunda. När skattebetalare ute i kommunerna betalar in sin skatt till kommuner och landsting, gör de det utifrån den självklara utgångspunkten att pengarna skall användas för kommunens resp. landstingets verksamhet, inte för att en del av pengarna skall användas för att finansiera statliga budgetunderskott. Jag tror att varje skattebetalare har denna givna utgångspunkt för sitt lojala sätt att betala kommunalskatt.

Det finns faktiskt anledning att ifrågasätta om en definitiv indragning av medel från kommunerna av den här arten verkligen står i överensstämmelse med principerna i grundlag och kommunallag om den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten. Denna fråga blir särskilt aktuell, sedan den borgerliga kompromissen nu innebär att landstingen helt undandras skatteunderlag från juridiska personer, vilket de tidigare haft rätt till. Man kan rent av ifrågasätta om kommunerna har rätt att ta ut skatt av medborgarna för att på detta sätt klara statens budgetunderskott.

Jag har den största förståelse för att man ute i kommunerna tycker att regering och riksdag här talar med dubbla tungor. Här har staten lagt på kommunerna en rad uppgifter, ännu så sent som de allra senaste åren.

Samtidigt drar nu staten, på område efter område, inte bara in de bidrag som man infört för att stimulera fram verksamheten i fråga, utan ger sig också in på kommunernas eget skatteunderlag och tar hand om delar av det.

Vi har i finansutskottet, som jag antydde, haft både Kommunförbundet och Landstingsförbundet hos oss för att få höra deras synpunkter. De hade inte mycket gott att säga vare sig om det ursprungliga regeringsförslaget eller om moderaternas motionsförslag – och inte är omdömena nu mer positiva om den framkomna kompromissen. Här står nu kommunerna och landstingen och skall genomföra regional trafikplanering och socialtjänst, ny läroplan för grundskolan samt en ny gymnasieskola – allt enligt regeringens och riksdagens beslut – och så tar riksdagen, när utgifterna börjar komma, bort de ekonomiska resurser som kommunerna och landstingen har för att genomföra beslutade reformer. Om det vore någon ordning och reda borde riksdagen åtminstone säga till kommunerna att de där riksdagsbesluten kan ni strunta i. Men det gör inte riksdagen. Reformerna skall genomföras, men de ekonomiska möjligheterna härtill naggas nu i kanten av regering och riksdag. Är det då så konstigt att man ute i kommunerna blir upprörd över detta dubbelspel?

I mitt eget hemlän, Skaraborgs län, som dock inte tillhör de mest drabbade av dessa åtgärder – det skall jag medge – är man upprörd över att landstinget och kommunerna förlorar ca 110 milj. kr., motsvarande 1,21 kr. per skattekrona. De pengarna behövs för att klara alla de reformer och allt det arbete som landsting och kommuner har framför sig på grundval bl. a. av fattade riksdagsbeslut. Flera socialdemokratiska talare kommer vid denna debatt att kunna redovisa att andra delar av landet drabbas ännu värre av dessa åtgärder.

Man brukar tala om behovet av bättre planering. Ingen kan väl räkna alla de välmående cirkulär som har gått ut från statsmakterna och vari man har försökt få kommunerna att planera bättre.

Vad skall man då säga om kommunernas planeringsmöjligheter i den utvecklingsfas som regering och riksdag nu fört dem in i under borgerlig regi? Jo, att de helt enkelt inte existerar. Hur tror någon att det skall vara möjligt att från den ena dagen till den andra lägga om verksamheten i kommuner och landsting, såsom statsmakterna nu begär av dem?

De kommuner som varit "duktiga" på att – i enlighet med statsmakternas intentioner – få företag till kommunerna drabbas nu extra hårt. Att kommunerna sökt bygga upp en buffert av fonder och kapitalresurser för att vid framtida behov genomföra åtgärder blir nu i stället en belastning.

Här har regeringen och kommunernas representanter tidigare suttit ned tillsammans och gått igenom problemen. Regeringen och riksdagen bör vara medvetna om den belastning som det på sikt innebär att genomföra de beslut som fattats. Vad innebär bara befolkningsförändringar, ökad sjukvård för äldre, fler gymnasieplatser osv. för utgiftsåtaganden framöver? Vad detta kommer att kosta har regeringen och den borgerliga majoriteten i finansutskottet inte ett ord att säga om.

Slutligen, herr talman, den allra viktigaste frågan av alla: Vad innebär det

egentligen för sysselsättningen om man, som de borgerliga nu gör, sätter nära nog tvärstopp för den kommunala verksamhetens utveckling? Många kommuner måste med anledning av kraven på inleveranser till staten av sina skatteinkomster sannolikt minska sin personal. På många områden kan det bli stora minskningar, om t. ex. åldringsvård, barnomsorg och gymnasieskolan skall få sina resurser.

De utredningar som gjorts på senare tid tyder ju på att hur industrin än kommer att utvecklas – oberoende av vilka branscher som man satsar på och vilken teknologi man använder – så är det svårt att finna något läge där sysselsättningen inom industrin ökar. Samtidigt kommer allt fler ungdomar ständigt ut på arbetsmarknaden och vill ha ett jobb.

Man kan fråga sig om ni på borgerligt håll inser vad den här åtstramningen innebär för sysselsättningen framöver. Skall vi behöva vandra i samma spår som England och USA med deras massarbetslöshet bland ungdom och ständigt stigande total arbetslöshet? Det kan i varje fall vi socialdemokrater inte vara med om. Industrin måste få expandera – det är riktigt. Den måste i vissa hänseenden ges förtur – det är också riktigt. Men ett idiotstopp för kommunerna drabbar hela landet och även industrin på sikt.

Det är så, herr talman, att kommunerna behövs om vi skall klara sysselsättningen.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan under mom. 1 beträffande riktlinjer för den kommunala konsumtionsutvecklingen. I övrigt yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna 3, 5 och 6.

Anf. 3 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Det är uppenbarligen så att det råder enighet mellan regeringspartierna, moderaterna och socialdemokraterna om att den kommunala verksamheten måste dämpas kraftigt 1983. Det finns många belägg för det i utskottsbetänkandet. Men när man hörde socialdemokraternas talesman, Paul Jansson, i den litania han här framförde, blev man kanske litet tveksam på den här punkten. Det saknades totalt en förståelse för att det här landets allmänt ekonomiskt stora problem icke kan lösas utan att också kommunerna berörs.

Det är ju så – vilket man bör ha klart för sig – att kommunerna svarar för den större delen av den offentliga konsumtionen. Det är således oundgängligen nödvändigt att den behövliga anpassningen till en bekymmersam verklighet – att det inte går att leva över sina tillgångar särskilt länge – sker också på det kommunala området.

Det är givet, herr talman, att den här debatten kan komma att delvis bli en upprepning av den debatt vi hade i kammaren för några veckor sedan. Men jag vill ändå erinra om en sak som jag då hade tillfälle att understryka, nämligen att det är intressant att i siffror göra klart för sig vad kommunerna står för och betyder f. n.

De samlade inkomster som kommunerna har uppgår i år till ungefär 180 miljarder, och nästa år uppnås summan 200 miljarder. Statens inkomster

uppgår som bekant till 170 miljarder – dess värre långt ifrån statens totala utgifter. Transfereringar dominerar i den statliga budgeten och utgör ungefär tre fjärdedelar av totalsumman. Kommunerna får 45 miljarder.

Detta belyser med all önskvärd tydlighet kommunernas tyngd och betydelse i samhällsekonomin. Och det är en ekonomi som i dag är drabbad av svåra balansrubbingar. Det går inte att diskutera den här frågan och förtränga detta grundläggande faktum.

Ett annat förhållande som måhända belyser effekterna för medborgarna på skatteområdet är att kommunernas inkomstskatter uppgår till ungefär 100 miljarder och statens som bekant till ungefär 30 miljarder.

Den slutsats som av detta bör dras är enligt moderat mening självklar: kommunernas utbyggnad av verksamheten måste kraftigt begränsas med hänsyn till både samhällsekonomin och skattebetalarna. Det är också de ståndpunkter och bedömningar som ligger bakom de bägge reservationer som från moderat håll har avgivits i det här ärendet.

Vi kan konstatera att det finns en enighet åtminstone på papperet om att en dämpning måste till 1983 på den kommunala sidan. Oenigheten gäller dels hur omfattande dämpningen bör vara, dels metoderna.

I åtskilliga hänseenden föreligger det enighet mellan de borgerliga partierna, och utskottets ordförande kommer senare att redovisa de synpunkter som är gemensamma. Jag vill därför begränsa mig ganska mycket i det här inlägget och ta upp i första hand frågan om hur stor en volymtillväxt kan tänkas få bli 1983 med hänsyn till samhällsekonomin i stort.

Socialdemokraterna menar att det finns utrymme för en kommunal expansion på omkring 2 % nästa år. Det måste man säga är i hög grad förvånansvärt, mot den allmänna bakgrund som föreligger, eftersom vi redan nu har anledning att räkna med att årets tillväxt kommer att vara lägre än 2 %. Det är alltså fråga om en expansion av den kommunala sektorn i ett läge då samhällsekonomin kräver en generell dämpning.

Man kan naturligtvis säga att ståndpunkten från socialistiska utgångspunkter inte är ologisk – en socialist har ju en tendens att betrakta en ständigt ökande offentlig sektor som något i sig gott. Konsekvensen av det betraktelsesättet, som anlades av Paul Jansson, är egentligen att den enda utveckling som kan accepteras är en fortsatt utvidgning av den kommunala sektorn och ett förstärkt skattetryck som en effekt av detta.

Beträffande omfattningen av den kommunala tillväxten har regeringspartierna känt sig bundna av regeringens målsättning på 1 %. På moderat håll menar vi att det egentligen inte alls finns något utrymme för en nettoexpansion av den kommunala verksamheten i den situation vi har i dag, med stagnerande bruttonationalprodukt och en betydande ökning av statsskulden – som dessutom tyvärr i rätt stor utsträckning finansieras av utländska lån. Vi förordar i överensstämmelse med detta betraktelsesätt att en nollprocentig expansion bör gälla för 1983.

Detta är endast rekommendationer – det är vi alla medvetna om. Vi har emellertid anledning att utgå ifrån att kommunalmän och andra tar betydande intryck av vad riksdagen uttalar här. Jag kan lugna herr Jansson på

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

den punkten. Det kommer alltså inte att bli s. k. motstridiga beslut, nämligen att något slags rekommendation om 2 % skulle bli resultatet av dagens förhandlingar. Moderaterna röstar i första hand på sitt nollalternativ och stöder i andra hand enprocentalternativet, som ju naturligtvis från våra utgångspunkter är bättre än tvåprocentalternativet. Men – detta är viktigt och avspeglas i den andra reservationen från moderat håll – vi anser det också nödvändigt att sätta kraft bakom orden och inte låta det bero vid högtidliga uttalanden. Vi vill därför ha en lagstiftning om tillfälligt kommunalt skattestopp 1983.

Nu skall man i och för sig vara på det klara med att det inte finns något absolut samband mellan skattestopp och nollprocentig volymtillväxt, men ett betydande samband finns naturligtvis. För vissa kommuner kan det emellertid vara möjligt att med oförändrad skatt expandera kraftigt. Det betyder att detta är ett slags dubbeloperation, som innebär dels en rekommendation från våra utgångspunkter att under 1983 begränsa volymtillväxten helt och hållet, dels ett tvång att i de ifrågakvarande kommunerna icke höja skatten.

Vi kan väl erkänna att detta är ett allvarligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Det får emellertid vägas mot att det samhällsekonomiska läget också är allvarligt, för att inte säga ännu allvarligare än det kommunalekonomiska. Det kan förtjäna upprepas att det nu är klarlagt att någon grundlagsändring inte erfordras, innan en lagstiftning av den här typen om kommunalt skattestopp skulle kunna antas i denna kammare. Än så länge är moderaterna i minoritet beträffande denna ståndpunkt, men vi är övertygade om att verkligheten här, som på många andra håll, mycket snart kommer att ge oss rätt och att det då kommer att finnas en majoritetsuppfattning i denna kammare att en lagstiftning är den nödvändiga åtgärden.

Jag vill, herr talman, begränsa mig till ett par påpekanden som sammanhänger med de skilda sakståndpunkter som har hävdats från moderat håll. Jag anknyter också till vad herr Paul Jansson här nämde om de resonemang som tidigare förts om formerna för en indragning till staten av medel som i själva verket uppbärs av kommunerna, med stöd av kommunernas beskattningsrätt. Den indragning som nu är föreslagen uppgår till 3,5–3,6 miljarder kronor. Den har vi för vår del kunnat godta bara under den uttryckliga förutsättningen att kommunalskatterna för enskilda personer naggas i kanten endast under 1983 och är att betrakta som ett provisorium i avvaktan på att de definitiva formerna fastställs.

Det kan kanske räcka med att påpeka att den slutliga avvecklingen av kommunernas beskattning av bolagen under exempelvis 1984 ger utrymme för att återställa den kommunala beskattningen av enskilda personer till 100 %.

I den socialdemokratiska reservationen har någon nyansernas mästare fört pennan och beskrivit indragningen enligt majoritetens konstruktion som förödande för kommunernas ekonomi. Det måste bero på någon grundläggande missuppfattning. Den socialdemokratiska frysningen innebär ju i själva verket att ungefär lika många miljarder undandras kommuner och

landsting. Under 1983 måste verkningarna bli ungefär lika stora. Att bara den ena indragningen skulle vara förödande men inte den andra är svårt att se.

En kort replik redan i detta sammanhang till vad herr Paul Jansson sade. Jag vill påpeka att den indragning – det förstatligande om man så vill – av beskattningen av juridiska personer som redan har inletts och som praktiskt taget helt och hållet nu fullföljs genom det framlagda förslaget inte innebär någon bestraffning av sådana kommuner som – såsom herr Jansson uttryckte sig – är duktiga på att skaffa företag. Det är för alla kommuner värdefullt att ha en livaktig verksamhet – industriell och annan – och det är självklart att det genererar inkomstskatter från de anställda. Det kanske också kan vara av värde att ställa de här 3, 4, 5 miljarderna i relation till den samlade kommunala inkomstskatten. I runt tal tar den kommunala bolagsskatten f. n. in 5 miljarder minus den miljard som redan dras in, dvs. 4 miljarder, och av dessa 4 miljarder är nu det mesta på väg att försvinna. Ett förenhetligande av bolagsskatten har betydande fördelar. Det innebär att den olikhet som faktiskt finns mellan kommuner som har högt skattetryck och kommuner som har lågt skattetryck minskas. Det innebär för sådana kommuner som har ett högt skattetryck att de blir något mindre belastade i konkurrensen om skilda etableringar.

Herr Jansson tog också upp riskerna för arbetslöshet. Jag utgår ifrån att den redovisning som utskottsordföranden kommer att ge för majoritetsståndpunkten bakom hela förslaget helt naturligt skall belysa också den frågan. Det är faktiskt så, herr Jansson, att det säkraste sättet att befordra arbetslöshet i det här landet är att se till att samhällsekonomin icke repareras, och det säkraste sättet att se till att samhällsekonomin icke repareras är att låta kommunerna expandera.

Jag kanske dessutom, herr talman, får rikta ett varningens ord till raden av socialdemokrater som tydligen avser att vältaligt skildra bekymren hemma vid så småningom. Det första jag vill säga till herr Jansson är att det socialdemokratiska förslaget är ovanligt ogynnsamt för just hans hemlän, så man bör kanske ta det litet försiktigt.

De framräknade beloppen är emellertid, och det är det väsentliga, inte liktydiga med kommunala skattehöjningar. Det står visserligen i Kommun Aktuellt med jämna mellanrum, att varje förändring innebär en skattehöjning. I praktiken blir det ju inte på det sättet. Jag kanske får erinra kammaren om att när vi under hårt motstånd från socialdemokratiskt håll senarelade en viss del av den beslutade förbättringen av skatteutjämningen, så gjordes det en uppdelning på 1981 och 1982 av de pengar som kommunerna skulle ha fått 1981. Då hävdade Kommunförbundet och dess tidning att nu skulle det bli jättelika skattehöjningar; det blev 11 öre. När herr Jansson hänvisar till vad som har anförts från kommunförbunden inför utskottet så får jag lov att säga, att jag tror att kommunförbunden delvis har förbrukat sin trovärdighet. De har så länge, vid varje förändring, hotat med skattehöjningar av storleksordningen flera kronor, att man faktiskt har förlorat en stor del av tilltron till dem. Det är inte fråga om att de belopp som nu är framräknade skulle

innebära automatiska skattehöjningar. De är ett mått på de prutningar som behöver ske för att hålla verksamheten inom ramen för oförändrat skattetryck.

I den här kammaren måste det ändå vara uppenbart att den väg som kommunerna skall gå är besparingarnas, rationaliseringarnas och omprioriteringarnas väg, och inte skattehöjningarnas. Herr Jansson sade vidare att moderaterna – och, som jag uppfattade det, majoriteten i utskottet – vill tvinga kommunerna att höja skatten. Det är ju just det vi inte vill. Vi vill ju tvinga dem att inte höja skatten genom att lagstiftningsvägen se till att de inte har den möjligheten.

Den s. k. marginalskattereformen – som ju innebär ökad totalskatt genom nya löneskatter, urgröpt indexreglering och försämrade avdrag – får inte ytterligare försämrans genom kommunalskattehöjningar som genomförs i förhoppningen att de inte direkt skall märkas i källskattetabellerna. När herr Jansson här säger att den skattebetalare som betalar in sin kommunalskatt vill att den skall användas till det och det, så är det väl lika bra att säga som det är, att folk i allmänhet inte har någon känsla alls för vad som är statskatt och kommunalskatt. Det är det totala skattetrycket som spelar någon roll. Det är den alltför höga marginalskatten som har lett till många av våra bekymmer. De sänkningar av statskatten som regeringen här föreslagit, visserligen i blygsam omfattning, har hela tiden motverkats av smyghöjningar av kommunerna som de har räknat med inte skall märkas.

Som har påpekats bl. a. i en artikel av statssekreteraren i budgetdepartementet Bengt Westerberg i dagens nummer av Svenska Dagbladet, är det faktiskt på det sättet att de senaste höjningarna i övervägande utsträckning beror på en alldeles onödigt skattehöjning, som socialdemokraterna med kommunisternas och centerpartiets hjälp drev igenom i Stockholm. Så tungt väger alltså Stockholm i det här fallet.

Till sist en fråga till de socialdemokratiska företrädarna, och det finns ju många som kan svara på den: Kommer en socialistisk majoritet i den här kammaren att betala tillbaka de 3,6 miljarder som nu dras in till statskassan, till kommuner och landsting? Det är en s. k. rak fråga. Det går att svara ja eller nej på den.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 4 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall besvara den fråga som Lennart Blom senast ställde och som han ville ha ett rakt svar på: Jag har förhoppningen att det finns någon eller några förnuftiga riksdagsmän i det här huset, som vid voteringen ser till att den indragning av kommunalskattemedel som borgarna vill göra inte genomförs. Det finns möjlighet att i dag fatta ett sådant beslut, och det är den utgångspunkten jag utgår från.

Sedan är jag ganska förvånad över Lennart Bloms nästan nonchalanta, för att inte säga okollegiala, uppträdande gentemot kommunala förtroendemän. Han har tidigare, alldeles nyligen, varit en sådan kommunal förtroendeman här i Stockholms kommun, landets största kommun. Men nu har han ingen

som helst känsla för att kommunala förtroendemän ute i landet kan känna ett ansvar för ekonomi eller för medborgarna, som finns bakom alla de siffror och belopp som Lennart Blom här räknade upp.

Bakom dessa kalla siffror – miljarder och miljoner – finns ändå, Lennart Blom, enskilda människor, som betalar skatt till kommuner och landsting och till staten. För denna skatt vill medborgarna ha omsorg och omvårdnad av samhället – i den utsträckning som man bl. a. ute i kommunerna har bestämt sig för att ge dem denna service.

Lennart Blom säger nu att kommunförbunden för länge sedan har förverkat människors förtroende genom sitt uppträdande i olika sammanhang. Är det inte lika bra, Lennart Blom, att vi avskaffar den kommunala självstyrelsen, som vi har satt så högt i det här landet, om vi inte tilltror kommunalmännen förmågan att ta ansvar för de ekonomiska, politiska och andra beslut som fattas ute i kommunerna? Den här närvarande kommunministern kanske kan berätta om sina tankar i det avseendet.

Nu säger Lennart Blom: Vi vill inte tvinga kommunerna att höja skatten. Vi vill tvinga dem att inte höja skatten. Men konsekvensen av de föreslagna indragningarna är ju de resultat jag har pekat på. Skall kommunerna, när de blir av med dessa skattemedel, kunna hålla den service de har bestämt sig för eller skall man drastiskt dra ned samhällets stöd, vilket drabbar många människor i kommunerna som verkligen behöver det – människorna bakom miljarderna, som jag försökte säga? Vill man inte dra ned det stödet blir resultatet att man måste höja skatten – om man skall kompensera sig för den nu föreslagna indragningen av kommunala skattemedel.

Anf. 5 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Jag kanske skulle upprepa frågan till herr Jansson: Kommer en socialistisk majoritet i denna kammare att till kommuner och landsting betala tillbaka de 3,6 miljarder som nu dras in till statskassan? På min fråga svarade herr Jansson att han inte trodde att det skulle bli ett sådant beslut. Frågan var inte alls den, men herr Jansson har flera tillfällen under den kommande debatten att komma tillbaka och redovisa om de skall betalas tillbaka eller inte.

F. ö., herr talman, har jag inte på minsta sätt underkänt kommunalmännens ansvarskänsla – även om jag måste notera att en höjning av kommunalskatten från 20 till 30 % på tio år och en ökning av antalet anställda från en halv miljon till en miljon på samma tid kanske inte är det bästa uttrycket för ansvarskänsla. Men på den punkten har vi olika värderingar.

Mina kritiska ord om Kommunförbundet går tillbaka på uppfattningen att det är farligt för en organisation att spänna sina argument för hårt och att beskriva varje förändring såsom en orsak till en nödvändig skatthöjning. Erfarenheten visar att det inte blir så. Det blir inte nödvändigt med skatthöjningar på över 1 krona med anledning av det här förslaget. Kommunalmännen är mycket skickliga, och deras väljare är synnerligen hågade att sätta press på dem och förklara att de får fortsätta att rationalisera.

I den statliga verksamheten rationaliserar vi kraftigt. Varför skall man inte kunna göra det i den kommunala? Där finns mycket att hämta fortfarande.

Anf. 6 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har utställt vissa löften som vi kommer att infria vid en socialdemokratisk valseger i höst. Det är för det första att rätta till en eventuell genomförd försämring av sjukförsäkringen. Det är för det andra att rätta till försämringen av arbetslöshetsförsäkringen. Detta har vi klart lovat.

Vi har också sagt att vi skall se till att pensionärerna skyddas mot ytterligare indragningar, att den värdesäkra pensionen återställs.

Lennart Blom kräver att jag skall ge ett rakt svar på frågan, hur vi skall göra med de pengar som indragits till staten. Det är en sak som vi får titta särskilt på. Men jag tror inte att någon kräver av oss att vi vid en socialdemokratisk valseger den 19 september skall klara av att med en gång rätta till allting som borgerliga regeringar ställt till under sex års tid. De nu uppräknade löftena har vi utställt därför att de gäller saker som vi anser är grundläggande för den sociala välfärden, nämligen sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och pensionerna. Sedan får vi se vad vi orkar med i övrigt.

Men vi skall ju votera om det här förslaget. Om det finns några borgerliga ledamöter som har känsla för den kommunala verksamheten, finns det möjlighet för dem att då se till att detta borgerliga förslag inte blir riksdagens beslut.

Anf. 7 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Jag noterar att herr Jansson inte är beredd att nu utlova att de pengar, som enligt majoritetens uppfattning av olika skäl nu måste betalas in till staten, skall betalas tillbaka till kommunerna. Han anser det med andra ord oundgängligen nödvändigt för staten att behålla dem. Då tycker jag den kritik Paul Jansson riktat mot uppläggningsen av besparingskampanjen borde dämpas ned högst betydligt.

Jag vill också, herr talman, notera att de löften som socialdemokraterna avgivit när det gäller indexskyddet för folkpensionen, arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen kommer att kosta en hel del. Man har ju avgivit ytterligare ett löfte: man skall höja momsens – jag tycker att katalogen bör göras fullständig.

Jag noterar alltså att socialdemokraterna uppenbarligen anser att den här indragningen är så nödvändig att pengarna inte kan återställas, om socialdemokraterna får majoritet. Det är ett värdefullt påpekande – det betyder ett senkommet erkännande av att statsfinanserna har ett sådant samband med kommunerna att en indragning är motiverad.

Talmannen anmälde att Paul Jansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! De borgerliga regeringarna har vidtagit en rad åtgärder som försvårat för kommuner och landsting att fullgöra sina uppgifter. Det har skett bl. a. genom försämrade statsbidrag till olika verksamheter. Det angivna syftet med attackerna har varit att den kommunala konsumtionsökningen skall begränsas. Till sin innebörd har de dock varit angrepp på kollektiva omsorger och ingått i en allmän social nedrustningspolitik.

Fräckheten har ökat, och att direkt beröva kommunerna skatteinkomster, som regeringen nu söker genomdriva förslag om, är väl det hittills grävsta angreppet.

Vänsterpartiet kommunisterna avvisade regeringens förslag i budgetpropositionen att beröva kommuner och landsting 3 miljarder kronor 1983. Vår ståndpunkt är att en sådan åtgärd skulle förvärra den ekonomiska situationen inom den kommunala sektorn och skapa allvarliga problem. Den skulle också förvärra arbetslösheten.

Regeringen söker skyla de nya attackerna genom att tala om ett förväntat överskott i kommunerna 1983. Ett sådant beräknat överskott är dock tillfälligt och skulle vara välkommet för att avhjälpa akuta brister och bekämpa arbetslösheten. Regeringens förslag innebär att pengarna skall tas från kommunerna och tillföras statskassan. Någon utfästelse om att på motsvarande sätt tillföra kommunerna extra resurser vid sämre utfall har givetvis inte gjorts. Tvärtom kan man förvänta en fortsättning på den väg som regeringen nu har slagit in på.

Det skulle gå att göra en ganska lång lista över kommuner som kommer att drabbas mycket hårt av att skatteintäkter undandras dem. Låt mig bara ta ett exempel från mitt eget län.

Motala, som är en sysselsättningsmässigt synnerligen hårt drabbad kommun, berövas 7,6 milj. kr., vilket motsvarar 54 öre i utdebitering. Och detta sker i ett läge då kommunen skulle behöva extra resurser för att motverka arbetslösheten. Östergötlands läns landsting berövas samtidigt resurser motsvarande 73 öres utdebitering.

Jag skulle som sagt kunna fortsätta den här uppräknigen, men det här exemplet kan räcka för att belysa att det i verkligheten inte finns något överskott att lägga beslag på. Det finns stora behov i de flesta kommuner.

Efter olika turer mellan de borgerliga partierna återförvisades den del av finansutskottets betänkande som rörde den kommunala ekonomin, när riksdagen den 10 mars behandlade den ekonomiska politiken. Vi motsatte oss från vpk förslaget om återremiss. Syftet med en återremiss var uppenbart. Det handlade om att moderaterna skulle få igenom ytterligare försämringar för kommuner och landsting. Vi betecknade regeringens förslag som grovt rån och varnade kommuner och landsting: Rånarna ämnar komma igen!

Nu är de här, maskerade i finansutskottets betänkande nr 21. Farhågorna har besannats. Moderaterna har framtingat ytterligare försämringar för kommuner och landsting.

Det finns några viktiga fakta som bör uppmärksammas i denna fråga.

1. Kommunernas ofta prisade beskattningsrätt inskränks på ett mycket allvarligt sätt.

2. Skattebetalarna tvingas att via den orättvist verkande kommunalskatten tillföra statskassan betydande medel.

3. För att klara den kommunala verksamheten skulle man behöva stora skattehöjningar som kompensation för vad regeringen tar från kommunerna. Detta söker man dock, främst från moderaterna, motverka med hot om skattetak. Sociala försämringar och ökad arbetslöshet blir då det enda alternativ som bjuds.

4. Det som från början påstods vara en åtgärd för att dra in ett förväntat tillfälligt överskott inom den kommunala sektorn framstår allt tydligare som ett led i fortsatta attacker mot kommuner och landsting. Därom vittnar såväl påstridiga moderata reservanter som överenskommelsen mellan de borgerliga partierna om en expertgrupp för mer permanenta åtgärder. Det erkändes också i debatten den 10 mars här i kammaren.

Mot denna bakgrund borde socialdemokraterna i finansutskottet ha dragit öronen åt sig och inte biträtt ståndpunkten att det finns ett överskott inom den kommunala sektorn. De socialdemokratiska reservanterna skriver helt riktigt: "Regeringens förslag inskränker kommunernas och landstingens beskattningsrätt. Det är ett principiellt mycket allvarligt steg, som öppnar slussarna för längre gående ingrepp i framtiden."

Med sitt ställningstagande har även socialdemokraterna givit ett finger åt principen att kommunerna kan berövas skatteintäkter. Det är givetvis en skillnad mellan rån och lån, men nog har socialdemokraterna medverkat till det man varnar för – att öppna slussarna för längre gående ingrepp i framtiden.

Insättningen på skattereserveringskonto innebär visserligen att kommunernas pengar inte direkt försvinner i budgetministerns tomma kassaskrin. Men förslaget innebär också att uttag får ske endast efter medgivande av regeringen. Det torde behövas starka påtryckningar för att få regeringens medgivande. Jag är inte övertygad om att ens en socialdemokratisk regering kommer att visa generositet, eftersom man accepterar principen om att i vissa lägen frånta kommuner och landsting skatteintäkter.

Huvudalternativet måste vara att avvisa förslagen att beröva kommuner och landsting skatteunderlag. Det gör vi också från vpk. Det enda skälet för att – om vårt förslag faller – acceptera det socialdemokratiska förslaget är att möjligheten då finns kvar att genom aktivitet och påtryckningar ute på det kommunala fältet återkräva kommuners och landstings rättmätiga skatteintäkter.

De olika attackerna från de borgerliga regeringarna mot den kommunala sektorn har, som jag inledningsvis anförde, motiverats med att den kommunala volymökningen måste begränsas. Socialdemokraterna anser att den bör stanna vid 2 %, regeringspartierna vid 1 % och moderaterna vid 0 %. Men hela denna diskussion måste sättas in i sitt rätta sammanhang. Beräkningar som gjorts av kommunalekonomiska arbetsgruppen – där såväl regeringen som kommunförbunden varit representerade – visar att enbart

befolkningsutvecklingen och fullföljandet av vissa planerade reformer och utbyggnadsprogram kräver en ökning med 2,7 % i år och 2.1 % 1983. Då har man inte räknat med några nya åtaganden, trots stora behov.

Till detta kommer också det ökade trycket på kommunerna som följd av regeringens politik i övrigt. Man undandrar resurser från kommunerna genom en serie åtgärder, samtidigt som man medverkar till att behoven av kommunal service ökar. Detta går inte ihop.

Jag vill gärna fråga regeringspartiernas företrädare: Tror ni exempelvis att attackerna mot sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, bostadsstöd, pensionärernas villkor osv. skall gå spårlöst förbi i den kommunala verksamheten? Ni framtvingar en kommunal volymökning, om ni inte kallt räknar med försämringar för redan svaga grupper i samhället – och det är naturligtvis vad ni gör. Hela er politik går i själva verket ut på att försämrade villkoren för stora grupper. Det sker genom attackerna mot olika reformer, och det fullföljs genom attackerna mot kommuner och landsting.

Moderaterna är uppfinningsrika. De pläderar för en särskild ”expansionsavgift” för kommuner där konsumtionsutvecklingen överstiger den målsatta utvecklingen, som det heter i moderatreservationen.

Utöver de sociala verkningarna av denna politik bör man också uppmärksamma de negativa effekterna på sysselsättningen av åtstramningarna mot kommuner och landsting. Arbetslösheten, särskilt bland kvinnor och ungdom, kommer att öka ytterligare genom att nyanställningar inte kan ske i samma omfattning som tidigare. På vissa områden tvingas man även minska personalen. Även inom byggnadsverksamhet och industri förvärras sysselsättningsläget genom att den kommunala sektorns efterfrågan minskar.

Herr talman! Regeringspolitiken mot kommuner och landsting leder till allvarliga sociala problem. Den drabbar de svagaste grupperna hårdast och den leder till ökad arbetslöshet samt även till försämrade samhällsekonomi. Det är den nakna sanningen. Därför måste denna politik bestämt tillbakavisas.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1567 i de delar som behandlas i finansutskottets betänkande nr 21.

Anf. 9 ERIC ENLUND (fp):

Herr talman! Utvecklingen av den kommunala ekonomin har under senare år fått allt större betydelse i arbetet med att återställa balansen i vår ekonomi i dess helhet. Detta kan knappast överraska någon.

Av den offentliga konsumtionen ligger nämligen 70 % på kommunerna. De väntas också svara för nästan hela den reala ökningen av de offentliga utgifterna i år. Därför bör det slås fast att den kommunala expansionen, som under 1970-talets senare del var 4-5 % per år, ovillkorligen måste dämpas, om vi skall ha några utsikter att uppnå balans i samhällsekonomin.

1980 års långtidsutredning ansåg att den kommunala expansionen måste begränsas till 1 % per år. Men trots de åtgärder som vidtogs för att begränsa det finansiella utrymmet för 1981, bl. a. genom uppdelning av skatteutjämn-

ningsreformens andra steg på två år, blev den kommunala konsumtionsökningen detta år ungefär 3 %.

På våren 1981 fastställde riksdagen målet för den kommunala konsumtionsökningen till högst 1 % per år. För 1982 blir det en avsevärd dämpning, det kan vi konstatera, men enligt planerna kommer expansionen ändå att bli minst 1,5 % för primärkommuner och landstingskommuner sammanlagt. För enbart landstingskommunerna kan vi förutse en ökning på ca 2 %.

Den reviderade rapporten om volymutvecklingen av den kommunala verksamheten ger inte anledning att gå ifrån den målsättning som riksdagen fastställde förra våren. Detta slås också fast i regeringens budgetförslag. För 1983 bör alltså de riktlinjer gälla som innebär att volymökningen begränsas till 1 %.

I propositionen sägs också klart ifrån att statsmakterna inte får besluta om reformer som ökar de offentliga utgifterna och spolierar våra möjligheter att hålla den kommunala volymökningen inom den angivna gränsen.

Mittenpartiernas företrädare i finansutskottet har i reservation nr 1 tillstyrkt propositionens förslag att den kommunala volymutvecklingen under 1983 bör begränsas till 1 %.

Moderaterna har i reservation nr 2 förordat att den kommunala expansionen för 1983 skall begränsas till 0 %. Helt obekymrade om de svårigheter som landets kommunalmän står inför vidhåller de ett orealistiskt förslag. Genom att inte stödja mittenpartiernas förslag i utskottet har moderaterna medverkat till att socialdemokraternas förslag om en 2-procentig volymökning fått majoritet i utskottet.

Detta är en arbetsmetod som även för de socialdemokratiska ledamöterna i riksdagsutskotten måste innebära nya och sällsamma situationer. I en rad frågor befinner de sig plötsligt och oväntat i majoritet. Men det är en majoritet som de förvärvar genom moderaternas passiva stöd och som försvinner här i kammaren när detta moderata stöd rycks undan. Så förhåller det sig också med det socialdemokratiska majoritetsförslaget vad gäller riktlinjerna för den kommunala konsumtionsutvecklingen, sedan Lennart Blom nyss har förklarat att moderaterna i slutvoteringen här i kammaren ämnar stödja mittenpartiernas reservation 1, vilket jag självfallet tycker är bra och riktigt.

Enligt socialdemokraternas förslag bör den kommunala konsumtionen totalt sett tillåtas öka med 2 % om året, dvs. inte bara under 1982 utan också åren framöver – om jag läser betänkandet rätt. Som huvudmotiv anför socialdemokraterna att två verksamheter måste tillåtas expandera i viss utsträckning, nämligen äldreomsorgen och barnomsorgen.

Dessa två områden har prioriterats även av regeringspartierna, f. ö. även av trepartiregeringen, dock med den klara markeringen, att utrymme för en expansion inom dessa två områden måste skapas genom minskade utgifter på andra områden.

Några sådana villkor ställer inte socialdemokraterna, och det behövs ju inte heller, om man tror att balans i svensk ekonomi inom rimlig tid skulle kunna uppnås trots en 2-procentig årlig kommunal tillväxt. Det är emellertid

min bestämda övertygelse att detta inte är möjligt.

För att belysa detta går jag tillbaka så långt som till behandlingen av 1975 års långtidsutredning våren 1976. Då hävdade den socialdemokratiska regeringen att det totala utrymmet för ökad offentlig konsumtion under hela 1970-talet i allt väsentligt var intecknat genom redan fattade beslut.

Sedan detta uttalande gjordes har villkoren för Sveriges och övriga industriländers ekonomiska utveckling blivit allt hårdare. Fyrdubblade oljepriser – jag räknar här från 1970-talets mitt –, minskad tillväxt i världshandeln, ökad protektionism, hårdare konkurrens från nya industriländer och en oroligare valutamarknad har ökat våra svårigheter att få balans mellan produktion och konsumtion, mellan export och import och mellan inkomster och utgifter i statens, kommunernas och landstingens budgetar.

Mot denna bakgrund var det knappast överraskande att 1980 års långtidsutredning ansåg det helt nödvändigt att den kommunala expansionen dämpas till högst 1 % per år under 1980-talets första hälft. Som jag tidigare nämnt var detta också det mål som regeringen föreslog och riksdagen godtog på våren 1981.

Nu inser även socialdemokraterna vårt allvarliga ekonomiska läge enligt vad de skriver i utskottsbetänkandet. Där kan man läsa följande på s. 23: "Enligt vad som anförs i motionerna måste emellertid utbyggnaden av den offentliga konsumtionen och av transfereringarna från den offentliga sektorn begränsas med hänsyn till nödvändigheten att skapa erforderligt samhälls-ekonomiskt utrymme för att öka investeringarna och ta ned underskottet i bytesbalansen."

Detta ligger helt i linje med vad regering och riksdag tidigare slagit fast och vad även socialdemokraterna i finansutskottet sagt i de reservationer som de fogat till tidigare betänkanen.

Om ni socialdemokrater nu, Paul Jansson, verkligen menar vad ni skriver i betänkandet – det jag nyss citerade – då är det minst sagt gåtfullt hur ni kan förorda en kommunal expansion på 2 % om året. Det skulle innebära en kraftigare ökning än vad kommunernas egna planer skulle leda till för innevarande år.

Skulle vi släppa fram en så stor volymutveckling inom den kommunala sektorn, skulle vi spolia våra möjligheter att hålla tillbaka de totala offentliga utgifterna i den utsträckning som är helt nödvändig, om vi vill återvinna balansen i vår ekonomi. Därför bör det socialdemokratiska förslaget om en 2-procentig kommunal expansion avslås.

Sammanfattningsvis skulle man kunna säga att de tre förslag om kommunal konsumtionsutveckling som riksdagen har att ta ställning till skulle kunna karakteriseras så här: Socialdemokraternas förslag om en 2 % ökning betyder att man hamnar i vänsterdiket med ökade ekonomiska balansproblem i framtiden. Moderaternas krav på kommunal nolltillväxt blir obevekligen en dikeskörning åt höger, med orimliga krav på snabb neddragning av den kommunala verksamheten redan under år 1983. Vill vi hålla oss kvar på vägen, bör vi alltså godta regeringens förslag, dvs. att man

håller fast vid riksdagens uttalande från våren 1981 om en ökningstakt på 1 %.

Herr talman! Jag övergår nu till att tala om de åtgärder som utskottet föreslår för att begränsa den kommunala konsumtionsutvecklingen i första hand under år 1983.

När frågan om den kommunala ekonomin vid riksdagsbehandlingen den 10 mars återremitterades till utskottet förelåg ett förslag från centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet om provisoriska åtgärder för 1983. Förslaget bygger på tre av de komponenter som fanns med i regeringens ursprungliga förslag.

Den första komponenten är en reduktion av skatteunderlaget från juridiska personer till 0 % för landstingen och 40 % för primärkommunerna. Det innebär en indragning från landstingen med 1,75 miljarder och från kommunerna med 1,265 miljarder, sammanlagt drygt 3 miljarder. Det är ca 2 miljarder mer än enligt regeringens ursprungliga förslag, som innebär en reduktion av skatteunderlaget från juridiska personer till 60 % för både landsting och primärkommuner.

Den andra komponenten är en reduktion av återstående skatteunderlag med 1 % för både landsting och primärkommuner. Det innebär en indragning från landstingen med 345 milj. kr. och från primärkommunerna med 511 milj. kr., sammanlagt 856 milj. kr. Det är ca 1,1 miljarder mindre än regeringens ursprungliga förslag, som innebär att skatteunderlaget för landstingen skulle reduceras med 4 % och för primärkommunerna med 1 %.

Den tredje komponenten gäller den särskilda kompensationen till de landsting och kommuner som drabbas särskilt hårt av åtgärderna. Eftersom begränsningen av den kommunala sektorns finansiella utrymme enligt de förslag som jag nu har redogjort för är drygt 600 milj. kr. större än enligt regeringens ursprungliga förslag, ökas den särskilda kompensationen till hårt drabbade landsting och kommuner från i propositionen föreslagna 200 milj. kr. till 300 milj. kr.

Sammantaget innebär utskottets förslag att landstingens och kommunernas finansiella utrymme under 1983 begränsas med ca 3,5 miljarder kronor, dvs. ungefär 0,5 miljarder mer än enligt propositionen.

Socialdemokraterna har i reservation nr 3 fullföljt sina förslag i partimotionen, som innebär att ca 3,5 miljarder av landstingens och kommunernas skatteintäkter 1983 skall avsättas till en spärrad skattereserveringsfond. Det har ju Paul Jansson nyss redogjort för här. Pengarna skall placeras på räntebärande konton, och regeringen skall någon gång i framtiden besluta hur och när varje kommun eller landsting skall återfå pengarna.

Utskottet har avstyrkt detta förslag, som dock tyder på att även socialdemokraterna anser det nödvändigt att reducera likviditetsöverskottet i den kommunala sektorn för 1983. Också det har Paul Jansson dokumenterat i sitt anförande. Men socialdemokraterna vill göra indragningen tillfällig, och däri ligger den stora skillnaden i förhållande till utskottets förslag, och även i förhållande till regeringens ursprungliga förslag. Den

allvarligaste följden av det socialdemokratiska förslaget är att underskottet i statens budget ökar med 3 miljarder kronor. Det rimmar alltså utomordentligt dåligt med socialdemokraternas ständiga klagan över budgetunderskottet.

Eftersom både insättningar på skattereserveringskontona och utbetalningarna skall bestämmas med hänsyn till resp. landstings eller kommuns finansiella ställning, torde det socialdemokratiska "frysningssystemet" dessutom dra med sig ett anseeligt byråkratiskt krångel. Beträffande återbetalningarna måste jag dock notera att Paul Jansson i replikskiftet med Lennart Blom inte gav något besked om huruvida sådana över huvud taget skulle komma att ske.

Enligt min mening lider socialdemokraternas resonemang om den kommunala ekonomin av samma allvarliga brist som deras analys av vårt ekonomiska läge i stort. Idén att tillfälligt dra in likviditetsöverskottet och samtidigt förbinda sig att återbetala pengarna med ränta – det gör man ju i reservationen, även om Paul Jansson här har svävat på målet på den punkten – bygger på ett konjunkturtänkande som vi vid det här laget borde ha övergivit.

De nya och betydligt hårdare ekonomiska villkor som nu gäller, både för Sverige och för övriga industriländer och som inte är konjunkturbetonade, borde för länge sedan ha lärt oss att en begränsning av den offentliga utgiftsökningen är ett krav som vi måste anpassa oss till och som kommer att vara permanent – det kommer att ligga kvar under åtskilliga år framöver – låt vara att kravets styrka möjligen kan variera något med hänsyn till konjunktursituationen.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening naturligt att en särskild expertgrupp får i uppdrag att utarbeta ett permanent system som kan ersätta de provisoriska åtgärder för 1983 som riksdagen nu har att besluta om.

Vad gäller vänsterpartiet kommunisternas förslag till riktlinjer för den kommunala ekonomin har dessa riktlinjer enhälligt avstyrkts av utskottet.

Vad slutligen gäller de övriga motionsyrkanden som behandlats i utskottetsbetänkandet har utskottet stått fast vid de ställningstaganden som redovisas i vårt betänkande nr 20. I motiveringarna har vi dock på några punkter hänvisat till den expertgrupp som skall överväga permanenta metoder att påverka den kommunala konsumtionsutvecklingen.

Jag nöjer mig här med att nämna att utskottet alltså står fast vid sitt avslagsyrkande på moderaternas förslag om kommunalt skattestopp för 1983 och på socialdemokraternas krav på tilläggsdirektiv till den s. k. grundgarantiutredningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter utom under punkten 1, där jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 10 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! Mittenpartisten och utskottsordföranden Eric Enlund kör i mitten, säger han, med en 1-procentig volymökning i kommunerna. Skulle

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

det bli nolltillväxt, ja, då kör man i högerdicket. Och skulle man tillåta en 2-procents volymökning, hamnar man i vänsterdicket. Vad är det egentligen som gör att Eric Enlund är så säker på att just hans linje, som är att köra i mitten, är den rätta och den bäst avvägda?

Det är ju ändå så, att även kommunförbunden, som Lennart Blom visserligen tidigare har omyndigförklarat, för sin del anser att man för att kunna klara prioriteringsområdena barnomsorgen och äldreården på ett anständigt sätt ute i kommunerna behöver ha en volymökning på 2 % per år. Den ståndpunkten håller vi fast vid.

Jag vet inte vad det är för slags hemlig magi som skulle göra att just det som Eric Enlund och regeringen har fastnat för – den 1-procentiga volymökningen – skulle vara det enda rätta. Det är ju bedömningsfrågor. Vi litar då mer på de kommunalmän som ute i kommunerna handfast har att hantera de här problemen. Vi litar på deras bedömning av vad som behövs för att de skall kunna klara dessa uppgifter. Därför anser vi att en volymökning på 2 % bör tillåtas i kommunerna.

Eric Enlund säger att jag har svävat på målet när det gäller den tillfälliga indragningen av kommunala likvider, men det står i vårt förslag klart utsagt hur den skall gå till. Herr Enlund kan läsa rad efter rad om hur den är utformad. Jag behöver inte upprepa det här i kammaren.

Det skall – som det har gjort tidigare – äga rum överläggningar mellan regeringen och kommunerna om när, hur och i vilken omfattning som dessa pengar skall släppas loss för att användas ute i kommunerna. Om en kommun står inför risken att behöva höja kommunalskatten för att klara sina åtaganden, skall naturligtvis dessa pengar släppas loss, för att man skall kunna undvika de skattehöjningar som vi inte vill skall komma till stånd i onödan. Detta är ganska klart.

Det är ändå en avsevärd skillnad på att helt enkelt konfiskera kommunala skattemedel och använda dem i den statliga budgeten för att bekämpa budgetunderskottet och att låna pengar av kommunerna och ge dem ränta på dessa pengar. Det är en avsevärd skillnad på vårt förslag och regeringens.

Anf. 11 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande framhöll, litet milt förebrående, att moderaternas önskemål om en nollprocentig expansion i kommunerna nästa år var ett orealistiskt krav. Det är riktigare att säga att han anser att det är ett orealistiskt krav. För vår del anser vi naturligtvis att det är både nödvändigt och realistiskt, annars skulle vi inte ha väckt förslaget.

Jag noterar också helt kort, och utan någon egentlig polemisk udd, att finansutskottets ordförande var förvånad över att man inte redan i utskottet hade blivit enig på denna punkt. Men moderaterna bedömde frågan vara så viktig att denna markering blev nödvändig, när minoritetsförträdarna – vi har ju en minoritetsregering – inte var villiga att flytta sina positioner. En minoritetsregering har faktiskt ingen majoritet i riksdagen – det är lika så gott

att inse det.

Till sist vill jag ta upp Eric Enlunds resonemang om höger- och vänsterdiken. Ett varningens ord till herr Enlund är kanske befogat. Kör man mitt på vägen, krockar man förr eller senare. Även enprocentsmålet blir en krock med verkligheten.

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

Anf. 12 NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Vi fick av Eric Enlund veta att utskottet har avstyrkt vpk-motionen. Det har man gjort med motiveringen att vi inte föreslår några åtgärder för att begränsa det finansiella överskottet i kommunerna. Men vi anser att det inte föreligger något sådant överskott. Tvärtom hade kommunerna behövt denna tillfälliga likviditetsförstärkning för att klara angelägna uppgifter inom barnomsorgen och sjuk- och äldreården och för att motverka den rekordhöga arbetslösheten.

Vad Landstingsförbundet och Kommunförbundet har redovisat i sina skrivelser visar på konsekvenserna av åtstramningspolitiken. Det gäller dels sysselsättningen, dels de områden som drabbas av nedskärning, exempelvis skolan och barnomsorgen. Barnomsorgsutbyggnaden har ju, som Kommunförbundet påpekar, halverats jämfört med planerna.

Jag tycker att Eric Enlund har ett statiskt synsätt när det gäller den kommunala verksamheten. Ökar denna, försämras – enligt hans sätt att se – samhällsekonomin. Men det kan faktiskt, Eric Enlund, vara tvärtom. Den kommunala verksamheten kan vara en motor för att få i gång andra verksamheter, t. ex. byggnadsverksamhet och även industriproduktion. Arbetslösheten motverkas alltså direkt inom den kommunala sektorn om kommunerna får resurser att satsa, och indirekt på en rad andra områden. Och detta är väl viktigt för samhällsekonomin i sin helhet. Det bör också fastslås att den kommunala verksamheten inte alls är någon tärande verksamhet, som man ibland framställer det, utan den är synnerligen betydelsefull för att industrin och andra samhällsgrenar skall fungera.

Ni ser underskottet i statsbudgeten och tror att detta delvis skall kunna klaras av om man tar pengar från landsting och kommuner. I själva verket försämras samhällsekonomin på grund av dessa åtgärder.

Anf. 13 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Lennart Blom att en nolltillväxt i kommunerna på sätt och vis förutsätter ett samhälle i stagnation. Vi menar att den offentliga sektorn skall minska relativt, dvs. att den marknadsorienterade delen av ekonomin skall få tillfälle att uppvisa en snabbare tillväxt. Jag tycker inte heller, Lennart Blom, att man kan bortse från det faktum att landstingen och kommunerna måste tillgodose det ökade vårdbehov som följer av att antalet gamla människor ökar – det är en realitet som man inte kan komma ifrån.

Till Nils Berndtson vill jag säga att ni i vpk som vanligt bortser från att fortsätta stora underskott i statsbudget och bytesbalans på sikt är det största hotet mot både sysselsättningen och vårt sociala välfärdssystem.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

Både Paul Jansson och Nils Berndtson bortser från den utveckling som har ägt rum under 1970-talet när de klagar över kommunernas situation. Jag skall peka på några av de uppgifter som lämnas av statssekreterare Bengt Westerberg i dag i en artikel i Svenska Dagbladet: "Sålunda ökade under 1970-talet t. ex. antalet platser i kommunal barnomsorg med över 400 procent, de kommunala folkbibliotekens bokbestånd med 65 procent, antalet platser i långtidssjukvård med 50 procent och antalet personer som fick social hemhjälp med 40 procent. De kommunala utgifterna (för konsumtion och investeringar) som andel av BNP ökade från 19 procent 1970 till 24 procent 1980. Kommunalskatten steg under samma tid från 21 till drygt 29 kr./skkr."

Denna utveckling bör man ha med som bakgrund när man talar om hur den kommunala ekonomin skall hanteras i framtiden. Och det är ett faktum – det har även ni socialdemokrater erkänt i era texter både tidigare och nu – att om vi skall kunna klara den samhällsekonomiska balansen måste den offentliga sektorns volymutveckling dämpas.

Anf. 14 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! Nu kom det ändå ett halvt medgivande från Eric Enlund att man måste få öka volymen ute i kommunerna för att klara äldrevården och barnomsorgen. Han sade att 1 % ökning är precis vad som behövs för att klara detta. Vi har en annan bedömning, som vi har redogjort för. Vi tror – i likhet med de ansvariga kommunalmännen – att 2 % ökning är nödvändig för att klara äldrevården och barnomsorgen och över huvud taget den sociala välfärden ute i våra kommuner. Det är där vi skiljer oss i våra bedömningar.

Eric Enlund drar nu till med auktoriteter – en av Westerbergarna i kanslihuset används som sanningsvittne i denna fråga. Men vi har också, Eric Enlund, sagt att vi inte kan tillåta att kommuner och landsting ökar tillväxten med 5, 6 eller 7 % om året, som de har gjort tidigare. Vi är överens om att en sådan volymökning inte kan fortsätta. Sedan gäller det att hitta den volymökning genom vilken vi hjälpligt och på ett hedervärt sätt kan klara kommunernas och landstingens uppgifter. Där tror vi att en tvåprocentig ökning är nödvändig.

Jag kan för både Eric Enlund och Lennart Blom berätta en intressant historia. Trots alla påbud från regeringen om en enprocentig volymökning har Skaraborgs läns landsting ökat sin volym med över 3 %. Detta landsting är borgerligt styrt med en klar borgerlig majoritet. Moderata samlingspartiets andre vice ordförande besökte en moderat stämma i länet och läxade då upp de moderata landstingsmännen för att de inte fullföljt regeringens påbud om att dra ned expansionstakten. Detta är den sanna verkligheten.

Anf. 15 TALMANNEN:

Jag vill erinra om att Paul Janssons replik får avse endast Eric Enlunds anförande.

Anf. 16 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! På många håll, Eric Enlund, är kommunerna inne i ett utbyggnadsskede, som innebär att verksamheten måste fullföljas. Man kan inte plötsligt avbryta ett sjukhusbygge bara därför att man måste begränsa volymökningen till 1 %. Verksamheten måste ha sin gång. Då blir det som det blir på vissa håll i samhället.

Anf. 17 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Till finansutskottets ordförande vill jag säga att vi faktiskt har en stagnerande ekonomi. Mot den bakgrunden är det verkligen naturligt att se till att den offentliga sektorn inte expanderar. Jag vill också understryka att moderaterna är klart villiga att prioritera äldrevården och långvården. Det kan enligt vår mening ske inom oförändrad ram genom en prioritering. Det betyder inte en ökning utan en omfördelning.

Anf. 18 NILS BERNDTSON (vpk) replik:

Herr talman! Förklara, Eric Enlund, hur landets affärer blir bättre av en politik som leder till ökad arbetslöshet och till försämrade villkor för stora grupper! Eric Enlunds synsätt måste vara att det inte finns resurser på andra håll i samhället. Men Eric Enlund vet att resurser finns – det gäller bara att omfördela dem. Men ni driver en politik som innebär att ni vältrar över nya bördor på de svagaste grupperna i samhället och samtidigt gynnar de mer bärkraftiga.

Jag tycker att attackerna mot kommuner och landsting inte kan ses avskilda från hela den ekonomiska politik och skattepolitik som regeringen har bedrivit samt andra åtgärder som har vidtagits. Men Eric Enlund vill se kommunerna på ett statiskt sätt och anser att de så att säga tär på samhällets resurser, fastän de i själva verket är en viktig kraft när det gäller att driva utvecklingen framåt.

Min fråga till Eric Enlund är fortfarande: Hur kan man klara av underskottet i statsbudgeten med en politik, som leder till ökad arbetslöshet? Försök förklara den ekvationen.

Anf. 19 ERIC ENLUND (fp) replik:

Herr talman! Först mitt svar till Nils Berndtson. Om man vill garantera sysselsättning och ekonomisk tillväxt, måste man först få balans i ekonomin. Det gäller både den externa balansen i förhållande till utlandet och den interna i statens affärer. Man når inte den balansen, om man för en sådan politik som vpk rekommenderar, därför att då ökar dessa underskott ständigt.

Vi skulle kanske kunna avbryta denna diskussion, Lennart Blom, eftersom vi nu har fått besked om att Lennart Blom och moderaterna tänker stödja mittenpartiernas reservation nr 1. Men jag vill ändå påminna om att i trepartiregeringens ekonomiska handlingsprogram den 3 februari 1981 angavs målet för den kommunala expansionen vara 1 % per år. Detta nämndes också i den reviderade finansplanen i våras, signerad av Gösta

Bohman. Då tycker jag att det ändå är rimligt att peka på att det naturliga hade varit att moderaterna stått fast vid detta i stället för att genomföra dessa krumbukter vid riksdagsbehandlingen.

Sedan till Paul Jansson. Det är naturligtvis lätt – och jag har full förståelse för det – att räkna upp angelägna behov som kommunerna har att tillgodose. Men vad Paul Jansson inte förklarat är hur man på sikt skall kunna garantera att de här viktiga sociala uppgifterna kan skötas i framtiden, om man inte klarar av uppgiften att få balans i den svenska ekonomin i dess helhet.

Paul Jansson har inte heller i den här debatten klarat ut hur man skall få den socialdemokratiska argumenteringen att gå ihop, när man först säger att den offentliga sektorns expansion måste dämpas men samtidigt säger nej till de åtgärder som måste vidtas för att man skall nå målet. Det är ungefär vad ni gjort i denna behandling och vid tidigare tillfällen. Det räcker inte, Paul Jansson, att räkna upp problemen. Man måste också försöka anvisa lösningar för att komma till rätta med dem.

Talmannen anmälde att Paul Jansson, Lennart Blom och Nils Berndtson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 20 ARNE GADD (s):

Herr talman! Under finansutskottets normala behandling av regeringens proposition om den ekonomiska politiken och budgetregleringen återremitterades den 10 mars frågan om kommunernas ekonomi.

Skälet var att de borgerliga partierna – som det verkade i utskottet – inte kunde enas men att man på partiledarplanet ansåg det nödvändigt med enighet.

Finansutskottets borgerliga ledamöter fick bita huvudet av skammen och genomföra en ny låtsaslek i utskottet.

Det verkliga skälet är givetvis att borgerligheten är djupt splittrad och inte förmår arbeta sig fram till en enighet.

Moderata samlingspartiet leds av ett "dubbelkommando", för att citera ur grälet i finansutskottet bland de borgerliga där.

Den "kompromiss" som finansutskottet presterar innebär bl. a. två saker, nämligen dels att moderata samlingspartiet får demonstrera i utskottet men i en sista votering röstar på mittenalternativet för att förhindra en formell borgerlig förlust här i kammaren, dels att finansutskottet – och det tycker jag är väldigt allvarligt – avlämnar ett helt ologiskt betänkande.

För att kunna genomföra sina taktiska drag har borgerligheten accepterat att den socialdemokratiska minoriteten i utskottet får diktera riktlinjerna för den kommunala konsumtionsutvecklingen, dvs. en realökning av kommunernas ekonomiska resurser på 2 % per år. Det är ju nu utskottets skrivning. På det sättet har man kunnat fördela sina sinsemellan oförenliga ståndpunkter i detta övergripande sammanhang på två reservationer, dels en om en ökning med 1 %, som mittenpartierna står för, dels en om en ökning med 0 %, enligt moderata samlingspartiet.

När det gäller åtgärderna har man däremot kunnat enas någorlunda.

Innebörden är att om riksdagen i plenum skulle fatta ett normalt beslut – dvs. acceptera utskottets förslag – så skulle riksdagen fatta ett helt ologiskt och därmed omöjligt beslut.

Så långt har alltså finansutskottet sjaskat ned sig, enligt min uppfattning. Endast genom ett taktiskt spel här i kammaren till sist räddas ansiktena. Man får hoppas att det vi nu upplever är ett undantag. Skulle det inte vara så, kan finansutskottet avskaffas. Som beredningsorgan för riksdagen i ekonomiskt-politiska sammanhang spelar ju utskottet inte längre någon roll.

Den teknik som man använder sig av innebär att man mitt under ett kommunalt verksamhetsår tar ifrån kommunerna ekonomiska medel. Därigenom blir det i fortsättningen så att våra kommunalmän inte kan planera sin verksamhet. Det går ju inte att veta vilka resurser som står till förfogande. Det är att beklaga att konstitutionsutskottet inte enigt och klart kunnat tolka nuvarande grundlag så, att detta "förstatligande" av kommunernas skatteunderlag är ett brott mot grundlagen. Frågan är om det inte nu blir nödvändigt med åtgärder så att sådana tolkningsproblem inte behöver uppstå. En justering och ett förtydligande av grundlagen måste anses vara aktuellt.

Om vi skall få en rationell ekonomisk politik i kommunerna, måste det vara möjligt för våra kommunalmän att veta – och veta med absolut säkerhet – vad de har att röra sig med. Detta är så självklart att alla inser det – alla utom de riksdagsmän i den här kammaren som eventuellt stöder finansutskottets borgerliga majoritets bidrag till betänkande nr 21.

Det gäller att dra in 3 500 miljoner därför att våra kommuner 1982 och 1983 har en extra stark likviditet de åren. Detta är ett tekniskt fenomen och går tillbaka på det sätt som staten betalar ut kommunalskattemedlen. Hur det är 1984 och 1985 bryr sig inte regeringen om – och inte heller finansutskottets borgerliga majoritet.

Skillnaden mellan det socialdemokratiska förslaget, som innebär att kommunerna får ut sina pengar när den ekonomiska likviditeten inte ställer till samhällsekonomiska bekymmer, och den borgerliga metoden, som innebär att staten stjälar kommunalskattemedel, är helt uppenbar. Bara en moderat som Lennart Blom förstår inte skillnaden mellan det socialdemokratiska förslaget, som alltså innebär en förskjutning av utbetalningarna, och de borgerligas, som innebär just att pengarna tas bort från kommunerna.

Det kommer inte att vara särskilt svårt alls för en socialdemokratisk regering vid en eventuell valseger att klara det socialdemokratiska förslaget. Det förstår Lennart Blom också. Förslaget innebär ju att man gör en samhällsekonomisk bedömning så att kommunerna får tillbaka de pengar som är deras. Klarare besked än så kan inte ges. Det är vår linje.

Situationen i min egen kommun, Uppsala, kanske kan illustrera en mycket viktig komponent i den här diskussionen, om det verkligen handlar om att spara eller om det bara gäller ett sätt att dribbla med budgetsaldon.

Uppsala kommun har under 16 år styrts av en borgerlig majoritet, som f. n. har ett mandats övervikt, precis som i riksdagen. Under tio år har Uppsala

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

kommun följt principen om skattestopp. Det borde alltså vara en idealkommun ur moderat synpunkt. Och det ordet har t. o. m. använts.

Man har lyckats med detta genom att exempelvis inte ha kvar praktiskt taget några medel i någon skatteregleringsfond. Och för något år sedan tvingades man t. o. m. att ta medel från de fonder som var avsedda för utbetalning av pensioner till de kommunalanställda. Allt detta är naturligtvis Uppsala borgerliga majoritets fel och skall inte på något sätt belasta de borgerliga i riksdagen.

Men när nu regeringen tar till dessa brutala åtgärder drabbar det Uppsala kommun på ett sätt som motsvarar ungefär 80 öre i kommunalskatt. Det innebär ungefär 43 miljoner.

Självfallet kommer Uppsala kommun att dra in dessa pengar – det finns ju inget annat val ifall riksdagen fattar ett sådant beslut. Men är det en besparing?

Vi vet att det i andra sammanhang här i riksdagen sägs att man för att komma ur krisen skall satsa på högre utbildning och forskning. Och Uppsala är en kommun som varje år tar emot närmare 20 000 studenter, för att i praktiken leva upp till detta riksdagens mål. Men nu tvingas man drastiskt, mitt under ett verksamhetsår, att dra in 43 miljoner, och det är klart att detta kommer att försvåra, för att inte säga omöjliggöra, för Uppsala kommun att fylla sin uppgift, som är av riksintresse, speciellt i de här dagarna.

Det väsentliga att framhålla är alltså att om man skall dra ned den offentliga sektorn till en något rimligare nivå måste man göra detta planerligt och ha ett helhetsgrepp över utvecklingen. Men det sätt på vilket finansutskottet och regeringen har skött sin uppgift leder till absoluta motsatsen: kommunalmännen kan inte planera sin verksamhet, och en kommun med en klar riksuppgift att handha kommer inte att kunna sköta den.

Detta är icke att spara, herr talman. Det är helt enkelt ett sätt att gräla. Och till sist är det människorna som får betala. Vi behöver helt uppenbart en ny regering.

Jag yrkar bifall till de reservationer som socialdemokraterna har fogat vid finansutskottets betänkande nr 21.

Anf. 21 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Jag kan inte få de här siffrorna att stämma beträffande Uppsala. Enligt propositionen är det fråga om 18 miljoner. Dessutom är det så att det socialdemokratiska indragningsförslaget avser åtminstone 13–14 miljoner.

Anf. 22 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Själva uppgifterna är givna av Uppsalas ekonomiförvaltning i går. Med de erfarenheter jag har av beräkningarna i dessa sammanhang tror jag, Lennart Blom, att vi kan lita på dem.

Sedan vill jag säga: Hur känns det, Lennart Blom, att som moderat arbeta för ett förslag som sannolikt, om man menar allvar med att satsa på högre

utbildning och forskning, med nödvändighet kommer att tvinga fram specialinriktade åtgärder? Är detta att spara, Lennart Blom? Är det inte bara vettlös ekonomisk politik?

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Anf. 23 LENNART BLOM (m) replik:

Herr talman! Det är ju rätt meningslöst att diskutera om fakta. Men utskottets förslag, sådant det med all sannolikhet kommer att förverkligas, innebär 18–19 miljarder med osäkerheter i beräkningen. Det socialdemokratiska alternativet är framräknat i ett tidigare skede, och de siffror som anges där är genomgående ungefär 10–15 % för låga. Det är fråga om en indragning på 14 miljarder. Uppsala måste ha räknat på något helt annat sätt och tagit med helt andra saker än vad vi nu diskuterar. Bägge siffrorna är sannolikt riktiga, men de avser inte samma verklighet.

---

*Den kommunala
ekonomin*

Anf. 24 ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Kommunerna spelar ju en växande roll i den totala samhällsekonomin – det har vi alla konstaterat. Inom den kommunala sektorn ansvarar man för drygt en fjärdedel av hela vår bruttonationalprodukt och ca två tredjedelar av den offentliga sektorn – och vad som brukar kallas den offentliga sektorns expansion.

Vi kan väl också konstatera att den sociala sidan omfattar den största delen av den offentliga sektorn. I förhållande till BNP har den mellan åren 1976 och 1981 växt mer än den gjorde tidigare, under den socialdemokratiska regeringstiden. Talet om "nedrustningen" är alltså helt felaktigt, utifrån dessa siffror och beräkningar.

Regering och riksdag har det yttersta ansvaret för att åstadkomma samhällsekonomisk balans. Mot denna bakgrund har kommunerna mycket stor betydelse i de ekonomiska sammanhangen. Det är klart att varje regering som vill föra en ekonomisk stabiliseringspolitik också måste inbegripa kommunerna när det gäller de åtgärder som föreslås. Både under dagens debatt och under de debatter som vi haft tidigare om den ekonomiska politiken råder en bred enighet om detta förhållande.

Det har också här konstaterats av samtliga talare att man får en bra ekonomisk situation i kommunerna 1983. Det är klart att det finns vissa undantag, att vissa kommuner har det besvärligt. Men totalt sett får man alltså en god ekonomisk situation 1983.

Socialdemokraterna har i sin kommunalekonomiska partimotion inte hävdat någonting annat än detta förhållande. Man accepterar alltså på väsentliga punkter regeringens beräkningar och analys av det kommunal-ekonomiska läget. Man har också, i beräkningarna av vad det beror på att ekonomin blir så bra 1983, slagit fast att det finns vissa grundläggande faktorer:

1. Utfallet av 1981 års allmänna fastighetstaxering, som ger nya inkomster för kommunerna.
2. De skattepliktiga sociala ersättningarna har tillfört det kommunala skatteunderlaget mer än vad som tidigare beräknats.

3. Skatteunderlaget har ökat snabbare än både pris- och lönekostnaderna.

4. Den kommunala konsumtionsökningen har dämpats. Det är ett bevis på de kommunala förtroendemännens fasta hållning när det gäller att sköta ekonomin.

5. Momsen har sänkts.

6. Kommunerna har fått nytta av de sänkta arbetsgivaravgifter som regering och riksdag tidigare har beslutat om.

Det är alltså de här faktorerna som gör att vi har fått en bättre ekonomisk situation för kommunerna. Det finns en bred enighet om att man 1983 skall dra in eller frysa över 3 miljarder av de kommunala medlen. Däremot har partierna något olika metoder för att nå det här målet. En överenskommelse har träffats mellan regeringen och moderata samlingspartiet. När det gäller denna överenskommelse är det viktigt att understryka att man har kunnat lyfta bort låt mig säga de sämsta bitarna i det moderata förslaget. Jag tänker på förslaget om kommunalt skattestopp, vilket också skulle ha inneburit ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Vidare har man i det moderata förslaget tagit bort indragningen av skatteutjämningsbidraget. Det är viktigt att skatteutjämningsen har kunnat byggas ut under de senaste åren. Särskilt har det skett under de borgerliga regeringarna – det har blivit en fyrdubbling sedan socialdemokraterna lämnade regeringsinnehavet. Det är angeläget att påpeka detta. Det är också viktigt att skatteutjämningsen kan bibehållas i sin nuvarande omfattning.

Däremot har det inte gått att nå enighet när det gäller expansionstakten. Där menar vi från regeringssidan att det realistiska enprocentsmålet måste fastslås – också långtidsutredningen har pekat på detta. Vi anser att det är orealistiskt att tänka sig att man skall kunna gå ner till 0 %, vilket även utskottets ordförande tidigare har deklarerat. Socialdemokraterna har föreslagit 2 %, och det har bildats majoritet i utskottet för detta förslag.

Socialdemokraterna försöker i den allmänna debatten och även här i dag framställa sitt förslag så, att man inte medverkar till någon som helst indragning på den kommunala sektorn; man vill vara vän med alla. Men då är det värt att påminna om att socialdemokraterna – och det är ett faktiskt förhållande – när det gäller de specialdestinerade statsbidragen gjort en indragning till 600 miljoner – samma förslag som regeringen har. Man har alltså accepterat att 600 miljoner i specialdestinerade statsbidrag dras in.

Det förslag som socialdemokraterna nu lägger fram om frysning av de kommunalekonomiska medlen har också några märkliga effekter som bör noteras. Det slår mycket ojämnt mellan kommunerna, och det finns kommuner som över huvud taget inte berörs av de socialdemokratiska åtstrammingsförslagen. Frysningsförslaget drabbar hårdare dem som försöker ha en god hushållning med sina ekonomiska resurser. Det socialdemokratiska förslaget innebär också att kommunerna kommer att sväva i ovisshet om de verkliga effekterna långt efter det att budgeten för 1983 har antagits. Det försvarar alltså den kommunala planeringen. Man kan också konstatera, vilket framgår av förslaget till lagtext, att regeringen inte behöver fastställa

det tak som skall reglera indragningens storlek förrän i januari 1983. Detta måste skapa betydande osäkerhet för den kommunalpolitiker som skall utarbeta en budget och under oktober–november i år fastställa utdebiteringsnivån för 1983.

Man kan konstatera att det socialdemokratiska förslaget vidare öppnar möjlighet till en mycket kraftig centralstyrning av kommunerna från regeringens sida. Socialdemokraterna tänker sig nämligen någon typ av dispensystem, enligt vilket kommunerna skall få lyfta medel efter regeringens medgivande. Det står också i reservationen. Förhandlingar skall vidare tas upp om hur och när medlen skall få disponeras.

Arne Gadd har tidigare sagt att man skall ta det samhällsekonomiska läget i beaktande. Det finns alltså ingen garanti för när dessa pengar skall betalas tillbaka – och om det över huvud taget skall ske. Vi har inte fått något entydigt besked på den punkten.

Låt mig också ta upp den kritik som socialdemokraterna riktar mot de generella indragningar av skatteunderlaget som regeringen och moderaterna kommit överens om. Socialdemokraterna försöker framställa förslaget som om det vore något särpräglad och unikt. Jag kan bara konstatera att vi här har anslutit oss till en metod som kom fram redan under mitten av 1970-talet. Som de flesta här i kammaren känner till valde man då att låta den kommunalskatt tillfalla staten som hänförde sig till de beskattade sociala förmånerna. Det rörde sig då om högre belopp än det nu är fråga om. Socialdemokraterna har således inte tidigare stått främmande för att använda metodiken med indragning av skatteunderlag till staten.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att kommunerna och landstingen stärkt sin ekonomi mycket kraftigt under den tid vi har haft borgerliga regeringar. I 1979 och 1980 års bokslut ökade kommuner och landsting sitt eget kapital med sammanlagt 10–11 miljarder kronor vardera året. 1978 var ökningen mycket större, och inget tyder på att 1981 års bokslut skulle ge nämnvärt mindre kapitalökning. Åren 1975 och 1976, när vi hade socialdemokratisk regering, var kapitalökningen 1–2 miljarder kronor för kommuner och landsting sammantaget.

Många faktorer har samverkat till dessa förhållanden. De borgerliga regeringarna har på en mängd olika sätt vidtagit åtgärder som stärkt kommunernas ekonomi. De väsentligt förbättrade skatteutjämningsbidragen är en sådan sak. Skatteutjämningsbidragen utgjorde 1975/76 knappt 3 miljarder kronor och uppgår i år till över 10 miljarder kronor.

Lägre arbetsgivaravgifter, som jag tidigare nämnde, är en annan faktor som påverkat kommunernas ekonomi. Regeringens allmänekonomiska politik och de relativt återhållsamma löneökningarna har givetvis också haft mycket stor betydelse för kommunernas och landstingens resultatutveckling.

Även om kommuner och landsting sammantaget har fått en stärkt ekonomisk ställning och f. n. har mycket god finansiell situation finns det dock, som jag också tidigare påpekat, vissa kommuner och landsting som har svag ekonomi. De senaste årens resultatutveckling och höga ränteläge har

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

medfört att spridningen mellan kommuner och landsting med svag resp. stark ekonomi har blivit större. Därför är just det kommunala skatteutjämningsbidraget väsentligt.

För år 1983 är Kommunförbundet, Landstingsförbundet och budgetdepartementet överens om att kommuner och landsting kommer att få en likviditetsökning i storleksordningen 9 miljarder kronor. Samtliga partier är överens om att en del av denna likviditetsökning skall dras in till staten.

De totala statsbidragen till kommuner och landsting ökar också varje år med belopp i storleksordningen 4 miljarder kronor, om man inte vidtar några reduceringar. Detta är alltså s. k. automatiska ökningar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 25 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Både i debatten den 10 mars och i dagens debatt har påvisats att förslaget om att beslagta kommunernas skatteinkomster icke är förenligt med omsorgen om den kommunala självstyrelsen. Det har varit en allmänt vedertagen princip i Sverige att det är medborgarnas och de juridiska personernas gemensamma inkomster som utgör underlag för den kommunala verksamheten. Denna princip överges nu.

Kommunernas skatteunderlag skall i fortsättningen tydligen användas som regulator för statens budgetunderskott. Om kommunerna sköter sin ekonomi väl, ser till att de har inkomster som täcker deras utgifter, och om ett tillfälligt överskott uppkommer till följd av särskilda omständigheter, är det tydligen skäl nog för regeringen att beslagta deras pengar.

Åtgärden kan i nuvarande läge inte motiveras med att den är nödvändig för att bringa tillbaka den kommunala konsumtionsökningen. Den är redan anpassad till den nivå som riksdagen uttalat sig för.

Det är förvånande att en regering med en centerpartist som statsminister och en centerpartist som kommunminister vill ställa upp på de föreslagna åtgärderna. Centerpartiet har ju tidigare varit förespråkare för en oanfrätt kommunal självstyrelse. Med ett visst vemod minns jag hur den nuvarande kommunministern i den kommunalekonomiska utredningen avvisade förslag som kunde medföra ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Och jag skall gärna vittna om att centerpartistiska kommunalmän tidigare visat ett starkt intresse för att värna om kommunernas självbestämmande. De tycks under senare år ha hamnat i dåligt sällskap och därmed tvingats överge sin tidigare respektabla hållning. Man frågar sig med oro hur länge det skall dröja innan centerpartiet är berett att också sälja ut den kommunala beskattningsrätten.

Det förslag som nu föreligger är inte bara ett allvarligt ingrepp i den kommunala verksamheten utan har därtill fått en utformning som är både orättvis och oförståelig. Om man nu vill dra in en del av det kommunala överskottet borde det vara rimligt att ta pengarna där ett överskott finns. Vad är det för rim och reson i att dra in pengar för dem som inget överskott har?

Blekinge läns landsting, som är mitt hemlandsting, har landets högsta landstingsskatt. Landstinget har inget finansiellt överskott. Volymökningen beräknas för både 1981 och 1982 liksom för 1983 till mellan 0,1–0,3 %. Även i övrigt är länet hårt drabbat med stor arbetslöshet och ständig befolkningsminskning.

Enligt utskottsmajoritetens förslag skall nu landstinget överlämna 41 357 000 kr. till staten, vilket motsvarar en utdebiteringshöjning med 80 öre. Därtill skall kommunerna i länet avstå 26 milj. kr.

Med en volymutveckling på 0,1 % sker redan en neddragning av den befintliga verksamheten. Det är uppenbart att landstinget i detta läge måste höja skatten med 80 öre och skicka pengarna till staten som ett bidrag till täckandet av statens budgetunderskott.

Vi i Blekinge skulle sätta värde på om utskottsmajoritetens talesman här i kammaren ville redovisa vad det är för motiv som ligger bakom ett så orättvist och skadligt förslag. Vi har nog av bekymmer med att klara sysselsättning och befolkningsminskning. Dessa svårigheter kommer att förstärkas av att den redan förut höga utdebiteringen ytterligare höjs. Kanske Rolf Rämgård kan hjälpa mig att förklara visdomen i detta förslag för invånarna i Blekinge läns landsting. Kanske han samtidigt kan förklara eller kommentera hur utskottsmajoriteten kommit fram till att t. ex. Olofström med dess dokumenterade svårigheter skall avstå ett belopp som motsvarar 170 kr. per invånare, och Åre, med landets högsta utdebitering och en tom kassalåda, skall avstå 245 kr. per invånare, medan det förmögna Danderyd – med en kommunalskatt som är nära 9 kr. lägre än Åres – skall avstå endast 170 kr. per invånare?

Är det, herr Rämgård, centerns sätt att i en besvärlig situation värna om dem som har det sämst, som det brukar heta? Menar majoriteten i utskottet att kommunerna skall bidra till täckandet av statens budgetunderskott i omvänd proportion till kommunernas resurser?

Det kostade kommunerna en halv miljard att ta hem Ulf Adelsohn från karnevalen. Det är illa nog, men därtill kom att den borgerliga kompromisen fick ett helt orättfärdigt fördelningspolitiskt innehåll. Hur centern kan ställa upp på detta är helt obegripligt. Att moderaterna gör det förvånar ingen.

Herr talman! Vid debatten den 10 mars och vid debatten i dag har Rolf Rämgård som företrädare för den borgerliga utskottsmajoriteten försökt göra gällande att statsbidraget till kommunerna har ökat kraftigt under den borgerliga regeringstiden. Det är en minst sagt felaktig redovisning. Sanningen är att statsbidragets andel av utgifterna i stort sett har varit oförändrad sedan 1960-talet. Andelen var 1960 21,7 %, 1975 22,5 % och 1980 22,8 %.

Men därtill kommer att i de senaste årens statsbidrag ingår bidraget till barnomsorgen som betalas genom en särskild avgift enligt överenskommelse mellan organisationerna på arbetsmarknaden. Avgiften har ständigt höjts för att täcka de ökade kostnaderna för barnomsorgen.

Dessutom har kommunerna, vilket Rolf Rämgård inte har använt sig av i

sina kalkyler, genom de tre senaste årens sparpaket berövats 7,5 miljarder kronor, i huvudsak genom indragning av skattekraft. Dras dessa belopp ifrån de utbetalade statsbidragen visar statsbidragsutvecklingen en klart negativ tendens under den borgerliga regeringstiden.

På samma sätt förhåller det sig med Rolf Rämgårds påstående i debatten i dag och den 10 mars om kommunernas finansieringskapital. Ökningen av det kapitalet motsvarar knappast inflationens inverkan på kommunernas ekonomi. Mellan 1978 och 1979 ökade visserligen finansieringskapitalet från 17,1 till 22,7 miljarder kronor. Det var något mer än inflationen. Men 1980 ökade det från 22,7 till 24,6 miljarder kronor, vilket inte ens täcker inflationens inverkan.

Det finns ingen anledning att göra gällande att utvecklingen när det gäller transfereringarna under den borgerliga regeringstiden har varit gynnsam för kommunerna. Tvärtom är det fråga om en ständig minskning av kommunernas resurser. Den borgerliga utskottsmajoriteten anser tydligen att de föreslagna åtgärderna är så allvarliga för kommunerna att de måste skylas över med högst tvivelaktiga uppgifter.

Får jag också, herr talman, eftersom jag har tid kvar, ta upp ett påstående som Rolf Rämgård har gjort i dag under hänvisning till det socialdemokratiska förslaget. Han säger: Kan det vara rimligt att man skall ta pengarna från de kommuner som har stort överskott på grund av att de har haft en god hushållning? Det är ett utomordentligt tvivelaktigt yttrande. Vad är det som säger att det är fråga om god hushållning om kommunerna samlar pengar i kassalådorna och har låg kommunal utdebitering därför att de har haft en dålig utbyggnad av omvårdnaden och av servicen till sina medborgare? Man kan med samma fog hävda raka motsatsen: god kommunal hushållning är att ge invånarna en god omvårdnad och den service de begär. Det finns ingen anledning att göra gällande att hushållningen är god därför att en kommun för tillfället har hög likviditet. Om man verkligen skall pröva om hushållningen är god eller inte, skall man studera hur den service som erbjuds invånarna är beskaffad och vilka kostnader den medför för invånarna. Då kan man möjligen få ett underlag för en bedömning av huruvida hushållningen i en enskild kommun är god eller inte.

Jag beklagar det dokument som har kommit från finansutskottet när det gäller kommunernas ekonomi. Jag kan förstå om man i ett trängt ekonomiskt läge letar efter möjligheter att få in pengar till statskassan, och dem kan man i och för sig diskutera. Men vad man inte kan acceptera i detta läge är det intrång i det kommunala beskattningssystemet som förslaget innebär. Och det allra värsta är den orättfärdiga fördelningspolitiska inriktning som förslaget har. Efter den erfarenhet jag har både av centern i riksdagen och av centerpartistiska kommunalmän tycker jag det är obegripligt att centern har velat ställa upp på det förslaget.

Anf. 26 Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Jag har åtskilliga gånger tidigare sagt att det vore bra om vi tänkte oss för när vi använder olika uttryck i den politiska debatten. Efter att

ha lyssnat till dagens debatt måste jag konstatera att det har använts ord som verkligen inte hör hemma i en seriös debatt som denna, i synnerhet som vi har så mycket gemensamt i utgångsläget för den. Låt oss komma ihåg att utgångsläget är att vi ändå måste komma till rätta med de samhällsekonomiska problemen, inte minst på de områden där det är nödvändigt med en korrigerande av ogynnsamma trender. Regering och riksdag kan inte, som många redan har sagt, komma förbi att den kommunala sektorn därvidlag måste vägas in med stor tyngd. Det är vi alla överens om. Om vi har en gemensam uppfattning så långt, då tycker jag också det finns anledning att vara försiktig med påståenden som inte har täckning i realiteten. Här har exempelvis Hans Gustafsson, för att ge ett enda exempel, använt sig av uttrycket "beslagta kommunala pengar".

När det nu påstås att det föreliggande förslaget strider mot grundlagen, så vill jag hänvisa till att vi tidigare har fört den debatten här i kammaren. Det gjorde vi år 1975, då socialdemokraterna stod fadder för två Hagauppgörelser i rad, vilka på sitt sätt betydde att man räknade av kommunala pengar till staten. Det var precis vad som skedde efter dessa uppgörelser. Men då hörde jag ingen socialdemokrat säga att man lade beslag på kommunala skattepengar. Då var det en normal åtgärd för att korrigera avvägningen av skatteintäkter mellan staten och kommunerna.

Det finns anledning att mycket klart markera att alla har skäl att verkligen vara aktsamma om den kommunala självstyrelsen. När Paul Jansson tidigare påstod – om det nu var ett påstående – att jag vill vara med om att avskaffa den kommunala självstyrelsen, så har jag anledning att med stor kraft tillbakavisa detta.

Jag har under mina år i den kommunala verksamheten, under åren i Kommunförbundet och under åren i regeringen verkligen försökt göra insatser för att stärka den kommunala självstyrelsen. En betydande avveckling av den statliga styrningen av kommunerna är på gång, ett arbete som stat-kommun-gruppen är ansvarig för. Centern är därutöver – det vill jag ta med i den ekonomiska debatten – mycket bestämd i sin inriktning på att åstadkomma skatteutjämning mellan kommunerna i så stor utsträckning som möjligt, och man vill få till stånd ett allmänt statsbidrag som ger skatteutjämningsseffekt. Jag tror det är en mycket viktig inriktning, som jag hoppas det skall bli enighet om. En förbättrad skatteutjämning ökar den kommunala självstyrelsen.

Jag vill därutöver säga att när regeringen för 1983 har gjort den bedömning som här har redovisats av finansutskottets ordförande, av Rolf Rämgård och andra, så är skälet att vi anser att det också finns anledning att sammanväga de statliga och kommunala sektorerna.

Regeringen gör i budgetpropositionen en mycket klar markering av vilken vikt man lägger vid den kommunala sektorn. I ett läge då vi måste föra en stram utgiftspolitik, har endast den kommunala sektorn fått chans att öka – med 3,3 % under 1981 och i realiteten någonting mellan 1,5 och 2 % under 1982. Målsättningen är 1 % i volymökning.

Det är en markering av den betydelse som regeringen tillmäter kommu-

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

nernas ansvar för människornas service. För vi skall komma ihåg att bakom alla de här resonemangen är det ju ändå människor. Det är inte fråga om skatteutjämnningar, det är inte fråga om de tekniska termerna, utan bakom allt detta döljer sig individer. Det finns anledning, tycker jag, att mycket klart understryka att regeringspolitiken innebär omsorg om människorna.

Sedan vill jag gärna än en gång säga, att skall vi få en rimlig chans att på lång sikt verkligen slå vakt om tryggheten för de svaga i samhället, då måste vi också göra en sådan prioritering att vi skaffar resurser för detta. Självklart är det ingen som i och för sig finner glädje i att t. ex. minska sysselsättningen inom den offentliga sektorn. Naturligtvis är den balanseringen gjord för att vi skall få resurser till insatser på andra områden som kan göra vår motståndskraft starkare och bidra till en utveckling framöver.

Det är ju enkelt detta, och därom tycker jag att det borde råda stor enighet. Egentligen finns det också en rätt stor enighet, och vi har anledning att markera detta i en sådan här debatt.

Sedan vill jag bara kort säga att det ofta sker en märklig redovisning. Det förs här i landet, bl. a. i massmedia, en diskussion om att *regeringen* gör de här åtstramningarna, när i grund och botten en bred majoritet i riksdagen är enig om att det skall ske.

Socialdemokraterna ställer upp på att de specialdestinerade statsbidragen för 1983 skall minska med 600 miljoner. Det sägs inte ett dugg i debatten utåt om att vi är eniga på den punkten. Man kritiserar i de socialdemokratiska leden på det kommunala planet att det sker förändringar, men man är medansvarig på riksplanet till de förslag som föreligger. Man diskuterar, som Hans Gustafsson gjorde, hur regeringens förslag för 1983 – för det gäller bara 1983 – drabbar de enskilda landstingen och kommunerna. Men man tar väldigt litet med i bilden vad det socialdemokratiska frysningsförslaget innefattar.

När det gäller den kommunala planeringen är det min och regeringens målsättning att vi skall kunna fullfölja intentionerna från kommunalekonomiska utredningen och från riksdagsbeslutet 1979 om att regeringen i god tid före finansplanens fastställande skall överlägga med kommunförbunden. Så har också skett. Överläggningar ägde rum i slutet av 1981, alltså mer än ett år före det år som vi nu diskuterar, nämligen 1983. Jag vill klart deklarerat att det är mycket viktigt att fullfölja den samrådsuppläggningsen.

Man har ibland erfarenheter, som någon har sagt, från att sitta på andra sidan av bordet. När jag såg förre – eller kanske jag skall säga förrförrförrförr – finansministern Gunnar Sträng passera kammaren, erinrade jag mig att i samband med Hagauppgörelserna 1974 och 1975 fanns det förslag om att reducera de kommunala skattepengarna med 1,8 miljarder för 1976 och 8,1 miljard för 1977. Då hade vi överläggningar om att få någon kompensation från statens sida gentemot kommunerna. Vi fick med oss 600 miljoner, men det var ju en mycket liten del av de pengar som de förslagen tog ifrån kommunsektorn.

Hans Gustafsson var också med vid de överläggningarna, och jag vill gärna säga att vi har ungefär samma uppfattning, oavsett på vilken sida om bordet

vi sitter. Därför vill jag, herr talman, understryka att när jag lyssnar på den här debatten och försöker analysera vad förslagen innebär kommer jag till att samstämmigheten är större än skiljaktigheterna. När därutöver Paul Jansson inte preciserar sig på väsentliga punkter beträffande hur en eventuell – jag säger eventuell – socialdemokratisk regering tänker göra med de kommunala pengarna, som fryses eller hålls inne på annat sätt, är det väl ytterligare ett mycket klart besked om att det verkligen inte är så lätt att klara den här avvägningen, som trots allt är så viktig, om man vill nå det mål som jag hoppas att vi är överens om, nämligen att också i framtiden garantera en god social omvårdnad och utveckling för människorna i det här landet.

Anf. 27 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Hans Gustafsson kan väl inte bestrida att det har skett betydligt större transfereringar från staten till kommunerna under senare delen av 1970-talet än tidigare. Det finns ju dokumenterat i både siffror och statistik, inte minst från kommunerna.

Sedan till den effekt som det socialdemokratiska frysningsförslaget får för en kommun som har sparat; Hans Gustafsson tyckte att det var ett märkligt påstående jag gjorde. Man kan väl konstatera att det socialdemokratiska förslaget får en mycket stor betydelse för utbetalningsfasen, om t. ex. en måttligt stor kommun har en pågående stor investering. Antag att en liten kommun bygger en högstadieskola och under tidigare år har avsatt medel för det ändamålet. Den blir skyldig att låsa en väsentlig del av dessa medel i riksbanken, men samtidigt kan kommunen ha antagit entreprenör som har satt i gång bygget och inte har några möjligheter att stoppa det. Det blir ju en effekt.

Man påstår nu att socialdemokraterna aldrig skulle gå med på att beskära den kommunala självbestämmanderätten och menar att vi har gått in för att helt enkelt ta ifrån kommunerna beskattningsrätten. Det är ju helt felaktigt. Som jag tidigare sade står den kommunala sektorn för en stor del av den totala ekonomin i landet, och därför måste den också inlemmas i kalkylen när det gäller effekterna på budgetunderskott och liknande. Man måste alltså ta med kommunerna i beräkningarna av besparingsarbetets effekter.

Det är märkligt att socialdemokraterna, som jag nämnde, ger sken av att man aldrig tidigare har använt den här tekniken. Som Karl Boo konstaterade har man tagit in medel under mitten av 1970-talet. Den beskattade sjukpenningen t. ex. tillfördes ju helt och hållet statsverket, och där rörde det sig om betydligt större belopp än det gör i dag.

Anf. 28 PAUL JANSSON (s) replik:

Herr talman! Det var i ett replikskifte med Lennart Blom som jag rakt ut i luften ställde frågan: Kan det möjligen vara så, att kommunministern kan tänkas vara inne på samma banor som moderaterna eller vad har han för kommentarer? Lennart Blom underkände ju i sitt anförande fullständigt kommunalmännens förmåga att klara de här uppgifterna ute i kommunerna. Det är därför bra att kommunministern nu säger ifrån på den här punkten.

Då kan vi väl fortsättningsvis lita på centerpartiet – som vi har gjort tidigare – såsom värnare av den kommunala självstyrelsen? Nu fick vi det beskedet, och det är i så fall välgörande.

Men det gör en ju inte mindre fundersam över att regeringen ändå till riksdagen bär fram ett förslag om att dra in kommunala skattemedel och använda dem till att – i viss mån – täcka statliga budgetunderskott. Det är ju detta som vi har vänt oss emot. Att Karl Boo först gör den tydliga markeringen att han verkligen vill värna om den kommunala självstyrelsen men sedan ändå kommer till riksdagen med sådana förslag gör att vi blir lite fundersamma.

Vi har tidigare fört en debatt här om kommunalt skattetak, som centerpartisterna sagt sig inte vilja ha. Men i den här skrivningen, sedan de kommit överens med moderaterna, tar de in en diskussion om kommunalt skattetak, och detta skall diskuteras också i den tänkta kommande expertgruppen. Det är i och för sig illavarslande att centerpartisterna efter att tidigare ha varit ståndaktiga och sagt att de inte är för något kommunalt skattetak, nu tar in det förslaget i expertgruppens överläggningar, som skall leda fram till ett permanent förslag om hur man skall kunna dra in kommunalskattemedel till staten. Jag tycker att också den biten i sammanhanget är illavarslande, herr kommunminister!

Anf. 29 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Först: Med anledning av att Karl Boo tyckte att vi skulle vara varsamma med orden och ge korrekta beskrivningar av förhållandena har jag faktiskt sett efter i Svensk uppslagsbok. Jag tycker att det finns ett korrekt uttryck för det förslag som föreligger, nämligen att man beslagtar kommunerna tillkommande kommunalskatt. Det kan inte beskrivas på annat sätt. Enligt kommunalskattelagen utgör det beskattningsbara beloppet hos fysiska och juridiska personer underlag för den kommunala utdebiteringen. Men man vill nu besluta att kommunerna inte skall få mer än 40 % för juridiska personer – landstingen ingenting alls – och att den kommunen tillkommande skattekraften skall reduceras med 1 %. Ordet beslagta tycker jag ganska korrekt uttrycker vad det är fråga om.

Sedan säger Karl Boo med viss emfas att han alltid under sin tid som kommunalman, i Kommunförbundet och nu som kommunminister har varit angelägen om att slå vakt om den kommunala självstyrelsen. Jag vitsordar detta, och det är därför som jag sade att jag med både vemod och förvåning iakttog att kommunministern nu var beredd att ställa upp för det förslag som föreligger, vilket ju är ett direkt intrång i den fria kommunala beskattningsrätten. Det är bara ett annat sätt att utöva det intrånget än att införa ett skattetak, och jag kan inte uraktlåta att uttrycka min förvåning. Och inte nog med att Karl Boo accepterar detta – för det kan vi alla bli tvungna att göra – utan han talar dessutom för det som en rättvis och bra åtgärd.

Kommunministern hänvisar till att budgetpropositionen, som är så stram i sin uppläggning, ändå ger kommunerna en viss möjlighet till expansion. Ja, men *hur* skall de då kunna expandera? Hur skall Åre, som har 33:70 i

kommunal utdebitering och som nu skall betala in 2,5 miljoner till statskassan genom denna reducering av skattekraften, kunna ha kvar någon volymutveckling? Eller andra kommuner, som befinner sig i samma situation? Det är bara fagert tal! Om man dels reducerar kommunernas resurser, dels säger ifrån att de inte får höja kommunalskatten, hur skall de då kunna "utnyttja möjligheterna till en volymökning"? Att ge uttryck för den kommunala verksamhetens utveckling på det sättet är inte att vara särskilt varsam med orden.

Både Rolf Rämngård och Karl Boo har uraktlåtit att svara på den väsentliga frågan: Hur kan ni acceptera denna orättvisa fördelningspolitiska inriktning av förslaget? En sak är att ta hand om pengarna och säga att de behövs, för läget är kärvt, en annan att göra det på ett sätt som är klart orättfärdigt. Karl Boo hade inte ett ord att säga om detta, och inte heller Rolf Rämngård. Hur kan ni acceptera att Danderyd, som har 9 kr. lägre utdebitering än Åre, skall avstå ett belopp som är betydligt mindre än det som Åre skall avstå? Kan det verkligen vara rim och reson?

Anf. 30 Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Jag vill gärna säga att ett av de uttryck jag refererade var just det som Hans Gustafsson använde när det gäller det förslag som regeringen och utskottsmajoriteten nu har lagt fram. Jag refererade icke andra uttryck som har använts i debatten, för jag ville knappast ta de orden i min mun i detta sammanhang. Men självfallet vill jag med detta inte säga att jag delar uppfattningen att ordlistans definition av uttrycket skulle täcka vad förslaget innebär – det får stå för Hans Gustafssons räkning. Jag hoppas att vi får möjlighet att diskutera de här ordens betydelse vid ett annat tillfälle.

Sedan vill jag svara Hans Gustafsson på följande sätt: Hans Gustafsson sade att den statliga andelen för täckande av kommunala utgifter är ungefär status quo, och detta är riktigt när det gäller de senaste åren. Det är riktigt också när det gäller åren ganska långt tillbaka under 1960-talet. Men om man ser på de sista socialdemokratiska regeringsåren, finner man att socialdemokraterna ett år var nere på drygt 19 % när det gäller täckande av kommunala utgifter med statliga medel. Andelen ligger ändå nu på mellan 25 och 27 %, och den har med varierande procenttal legat så under de senaste åren. Det ger belägg för att statsmakternas löfte gentemot den kommunala sektorn har infriats.

Låt mig också kommentera det förslag som regeringen ursprungligen lade fram och självfallet också det ändrade förslag som kompromissen innebär, genom att ställa dessa båda förslag mot det socialdemokratiska s. k. frysningsförslaget. Jag vill då ställa en direkt fråga till Hans Gustafsson, men jag vill först slå fast att jag tar bestämt avstånd från – jag har gjort det tidigare och jag gör det också nu – att lagstiftningsvägen införa ett kommunalt skattestopp.

Socialdemokraterna föreslår att man skall kunna frysa upp till 70 % av en höjd kommunal utdebitering på grund av utgiftsökning. Men kan verkligen någon kommun i det här landet tänkas vilja höja utdebiteringen med en

Onsdagen den
14 april 1982

*Den kommunala
ekonomin*

krona, när socialdemokraterna med sitt förslag – om det nu genomförs – skall lägga beslag på kanske ända upp till 70 % av den kronan på en gång? Ligger inte det socialdemokratiska förslaget – och nu är jag kanske litet oförsiktig – ganska nära det moderata förslaget om skattestopp? Jag bara ställer frågan, kanske mer hypotetiskt än anknutet till verkligheten.

Vi skall ju nu, som jag hoppas, genomföra den stora skattereform som ändå tre partier är överens om. Förändringen markeras på så sätt, att vi för inkomstlägen på upp till ca 110 000 kronor, räknat i 1983 års penningvärde, skall tillåta endast en 50-procentig marginalskatt, varav 30 procentenheter beräknas på kommuner och 20 på staten. Då kommer självfallet frågan om Åres kontra Danderyds utdebitering verkligen att aktualiseras och accentueras.

Jag vill i det sammanhanget gärna säga, Hans Gustafsson, att den bästa vägen är att gå över en förbättrad skatteutjämning. En sådan kan uppnås även om vi inte – vilket också socialdemokraterna har anfört i sin motion – kan ställa mer pengar till förfogande. Man kan också förändra strukturen på skatteutjämningen, men som jag sade i mitt tidigare anförande hoppas jag att vi skall kunna hitta en lösning där vi kan flytta över mer av statsbidragspengarna till kommunerna genom ett skatteutjämningsbidrag av den karaktär vi har, kanske med någon förändring i form av ett allmänt bidrag i botten. Då kommer de här problemen närmare en lösning.

Självfallet har en viss förändring skett genom uppgörelsen med moderaterna, men det väsentligaste är ändå att skatteutjämningsmedlen inte har reducerats, och det blir inte något kommunalt skattestopp. Förslaget innehåller enligt min mening mycket av det som vi från centern har ansett vara utomordentligt angeläget att slå vakt om.

Det finns vidare anledning att säga att den kommunala självstyrelsen med dess stora inslag av omvårdnad om den enskilde givetvis innebär att vi skall ge människorna ett ökat inflytande över hur resurserna används. Därför är det min innerliga förhoppning att vi mer än vad vi hitintills har orkat med skall kunna decentralisera både verksamheter från staten ut till landsting och kommuner och också beslutsfunktionerna inom kommunerna. Den inriktning som vi är överens om, nämligen att inrätta lokala organ och verkligen lägga ut ansvaret på människorna ute i kommunernas olika delar, är utomordentligt viktig, inte bara för att vi skall få en bra resurshushållning, utan också för att vi skall kunna öka människornas medinflytande. Jag vill gärna sluta detta inlägg med att säga att jag tror att en av de verkligt stora frågorna i vår diskussion när det gäller en vitalisering av demokratin, inte minst den kommunala demokratin, är hur vi skall kunna åstadkomma resultat på det området.

Anf. 31 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Hans Gustafsson påstod att utskottsmajoritetens förslag var orättfärdigt. Jag skulle för min del kunna påvisa att socialdemokraternas förslag är ojämligt. Det betyder nämligen för Stockholms kommun 0:20 per skattekrona, för Tyresö 0:22 och för Täby 0:15 per skattekrona. För

Norrtälje blir effekten 0:73 per skattekrona och för Vallentuna 1:06 per skattekrona. För exempelvis Gnosjö innebär det socialdemokratiska förslaget 1:71 per skattekrona och för Nordmaling 1:45. För varje län går det att hitta exempel på den här ojämna fördelningen. Kom alltså inte och påstå att regeringförslaget är mera orättfärdigt än socialdemokraternas!

Därtill kommer, genom socialdemokraternas allmänna ekonomiska politik, att kommunerna genom den 2-procentiga momshöjningen får ytterligare 8–10 öre i kommunal utdebitering. Ser man på de förslag som tidigare har framförts från socialdemokratiskt håll, kan man konstatera att vi om en socialdemokratisk regering suttit vid makten under de senaste åren skulle vi ha haft 6 % högre arbetsgivaravgifter. Det innebär betydligt större kostnader för kommunerna. Det rör sig om 2,5 miljarder per år. Jag tycker alltså inte att det när det gäller utskottsmajoritetens förslag finns belägg för talet om ojämlikhet och ojämn fördelning mellan kommunerna.

Anf. 32 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Rolf Rämgård sade i sin förra replik att det väl var alldeles uppenbart att transfereringarna till kommunerna hade ökat och att det fanns dokument på det. Självfallet – med den inflation som har fortgått under den borgerliga regeringens tid vore det otänkbart att inte transfereringarna skulle öka i nominella belopp. Men i reala belopp har de minskat.

Vid flera tillfällen har frågan om den teknik som användes vid Hagaöverenskommelserna tagits upp. Jag tror att man, om man skall vara varsam med orden, måste konstatera att det var ett alldeles specifikt förhållande. Varken arbetslöshetsförsäkring eller sjukförsäkring var beskattade förmåner tidigare. Man såg då att det fanns skäl för att göra dem beskattade. Hela kostnaden för att förvandla bidrag från icke beskattade bidrag till beskattade bidrag svarade staten för. Det var väl också rimligt att staten i och för sig fick de skatteinkomsterna och således betalade nettoskillnaden mellan höjningen och skatten. Den aktuella situationen är en helt annan, föranledd av en teknisk omläggning motiverad av helt andra skäl än kommunalekonomiska.

Sedan säger Rolf Rämgård att det vore väldigt besvärligt, om någon kommun hade samlat ihop pengar till en skola och i stället tvingades skicka in pengarna till riksbanken. Men, Rolf Rämgård, det måste väl ändå vara lättare för den kommunen att bygga sin skola än att avstå pengarna för gott till staten. De har ju möjlighet att få tillbaka pengarna. Vi kanske t. o. m. kan ha ett system där de kan få anhålla om att få tillbaka pengarna tidigare än de eljest hade fått, därför att de har planerat en investering som skall komma till stånd ett visst år. De har då också större möjligheter att finansiera sina planer genom lån, eftersom deras pengar bara vilar i riksbanken under en tid. Jag förstår inte att det skulle vara sämre än det nu föreliggande förslaget.

Rolf Rämgård visade sedan att det socialdemokratiska förslaget om frysning av pengar också skulle leda till, som han menade, felaktiga fördelningspolitiska effekter. Men, Rolf Rämgård, utgångspunkten för det utskottsförslag som föreligger är att kommunerna under 1983 – det är vi

överens om – har en ovanligt hög likviditet, ett ovanligt stort överskott. Det är motiveringen till förslaget, såvitt jag förstår. Då är det väl också rimligt att ta pengarna där de finns. Är det inte riktigt ur fördelningspolitisk synpunkt att hämta pengar där pengar finns? Kan det vara rimligt från er sida sett att hämta dem i Åre, som har en tom kassalåda och nästan behöver låna till lönerna, trots en utdebitering på 33:70 kr.

Tiden medger tyvärr inte att jag tar upp hela frågan om momshöjning och annat, jag kan kanske återkomma till det.

Till Karl Boo vill jag säga att vi är helt överens i fråga om utvecklingen av den kommunala demokratin i sammanhanget. Vi har ingen annan uppfattning på den punkten. Vi är också överens om att vi inte skall ha ett kommunalt skattestopp. Men när Karl Boo säger att den bästa vägen för att komma åt skillnaderna går över en skatteutjämning kan jag väl hålla med om det, men samtidigt vill jag säga att det är inte mycket bevänt med utjämningen om man samtidigt berövar kommunerna deras inkomster i den andra änden genom att beröva dem deras skatteunderlag.

Anf. 33 Kommunministern KARL BOO:

Herr talman! Jag vill bara göra den kommentaren beträffande resultatet av Hagauppgörelsen att staten ändå till sig avräknade pengar som normalt, enligt det gällande systemet, skulle ha gått till kommunerna. Nu har den icke-socialistiska regeringen fört över dessa pengar till kommunerna. Vi skall väl ändå kunna betrakta det som ett plus att den reformen har skett.

Jag belyste frågan om statsbidragen till kommunsektorn tidigare, men vill gärna ta upp Hans Gustafssons uttalande att staten, om den behöver skaffa pengar, bör ta dem där de finns. Det låter verkligen enkelt. Skulle vi tillämpa den metoden på många andra områden, skulle vi kunna förenkla byråkratin åtskilligt i samhället, då är det bara att komma och hämta pengarna. I en långsiktig planering kan man inte ha detta resonemang som riktmärke, utan här gäller det en tillfällig – det skall jag gärna erkänna – uppläggnings för 1983. Men mer långsiktigt måste man ha system som håller och som ger kommunerna planeringsutrymme. Sällan har diskussionerna förts så tidigt som under senare år om hur mycket den kommunala sektorn skulle ha att disponera i volymutveckling. Regeringen har meddelat sina propåer och även diskuterat dem mycket tidigt med kommunförbunden. När man därför nu kommer och påstår att det sker indragning under löpande år, som någon gjorde tidigare, vet jag inte vad som är avsikten med det. Det är 1983 vi diskuterar i dag och ingenting annat. Det är ändå några månader kvar till det aktuella datumet.

Det kan också vara nödvändigt att än en gång understryka att stat och kommun inte existerar i skilda världar, utan det behövs ett samspel. Jag tror ingen regering, oavsett politisk kulör, inte inser detta. Den regeringen beaktar i så fall inte den stora roll som den kommunala sektorn spelar, och som jag hoppas den också kommer att få spela framöver. Därmed vill jag gärna säga, när man nu för in diskussionen på kommunernas och landstingens förutsättningar att ha en beredskap för ökade insatser mot

arbetslösheten, att målsättningen självklart skall vara att prioritera ut så mycket resurser som möjligt till den konkurrerande sektorn. På så sätt skall vi öka våra förutsättningar för en välståndsutveckling i det här landet. I sig självt är det en utmaning. Är det så att den utmaningen inte kan ge tillräckliga resultat, måste man självklart göra också andra bedömningar. Jag vill gärna avsluta det här inlägget med att säga att för centerns del kan det aldrig bli fråga om att använda en ökad arbetslöshet såsom instrument i en ekonomisk-politisk diskussion.

Talmannen anmälde att Hans Gustafsson och Rolf Rämgård anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 34 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Nästa år får vissa kommuner och landsting relativt gott om pengar som en följd av skatteunderlagets utveckling. Denna överlikviditet har den borgerliga riksdagsmajoriteten nu bestämt sig för att konfiskera, beslagta, och dra in till statens tomma kassakista. Från socialdemokratisk sida har vi sagt nej till den här formen av konfiskation, men är beredda att acceptera att man tillfälligt fryser ca 3 miljarder på ett räntebärande konto i riksbanken. Genom det socialdemokratiska förslaget kommer kommunerna i framtiden att kunna disponera sina pengar. Att socialisera en del av kommunalskatten framstår för oss socialdemokrater som minst sagt olämpligt. Det innebär, som Hans Gustafsson redan tidigare sagt, ett oacceptabelt ingrepp i den kommunala beskattningsrätten. Jag skulle dessutom vilja säga att det är ett uttryck för borgerlig feghet. Man försöker att på en indirekt väg höja skatterna i samhället.

Som alla vet föregicks riksdagsbeslutet den 10 mars av en stor träta inom borgerligheten. Sådana tråtar är numera legio i de flesta frågor som vi diskuterar här i riksdagen. Moderaterna, med sin vice ordförande Lars Tobisson i spetsen, hävdade med stor frenesi att moderaterna inte kunde acceptera regeringens förslag. Många spekulerade i att ett regeringsnederlag skulle bli höjdpunkten på årets finansdebatt. Så kom kompromissen i elfte timmen. Regeringsnederlaget var undanröjt och ett enigt förslag om att konfiskera kommunernas pengar remitterades till finansutskottet, där det nu har varit föremål för behandling. Men är det verkligen en kompromiss? Den konstruktion som valts framstår, om man tittar mer ingående på den, närmast som en kapitulation från mittenregeringens och mittenpartiernas sida. De mörkblå moderatränderna framstår med uppenbar tydlighet. Jämfört med regeringens ursprungliga förslag drabbas nämligen de skatte-svaga kommunerna och landstingen nu betydligt hårdare. Många kommuner och landsting med svagt skatteunderlag tvingas säkert till skattehöjningar för att klara den uppkomna situationen. Jag frågar mig: Var detta verkligen mittenpartiernas ursprungliga avsikt?

Låt mig belysa konsekvenserna av det reviderade förslaget med utgångspunkt i Göteborgs kommunalekonomi. Regeringens ursprungliga förslag innebar för Göteborgs del en indragning av 106,9 milj. kr. av kommunal-

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

skatten till statskassan, vilket räknat på 1982 års skatteunderlag motsvarar en kommunal utdebitering på 69 öre.

Det socialdemokratiska förslaget att frysa pengarna på ett räntebärande konto i riksbanken skulle ha påverkat kommunens skatteinkomster negativt med 39,3 milj. kr., vilket motsvarar 25 öre i kommunal utdebitering. Då är som sagt att märka att dessa pengar åren efter 1983 skulle med ränta ha återgått till den kommunala kassan och motverkat kommande kommunala skattehöjningar.

Det borgerliga slutresultatet för Göteborgs del blev betydligt dyrare än vad regeringen från början föreslog. Kompromissen innebär nämligen att staten tar ifrån Göteborg 167,3 milj. kr., vilket motsvarar 1:09 kr. av den kommunala utdebiteringen. Inte nog med det – det som regeringen tänkt skulle vara en engångsåtgärd avses uppenbarligen fortsätta även under kommande år. Några skatteintäkter från juridiska personer kan kommunalmännen i Göteborg eller i andra kommuner i landet inte räkna med, om moderaterna får som de vill i framtiden. Och det får de uppenbarligen, när de diskuterar med mittenpartierna.

Det är framför allt de tre storstäderna Göteborg, Malmö och Stockholm som drabbas särskilt hårt av den här kompromissen, medan däremot starka moderatfästen, där man oftast återfinner en stor andel höginkomsttagare, kraftigt gynnas genom den träffade överenskommelsen. På nytt har vi fått ett exempel på hur ekonomiskt svaga skall bära ökade bördor för att underlätta för dem som har en starkare kommunalekonomisk situation.

Låt mig ta ett enda exempel som tydligt belyser detta påstående och som förklarar varför även den ståndaktige tennsoldaten Lars Tobisson i slutänden kunde acceptera den här kompromissen.

Enligt regeringens ursprungliga förslag skulle Danderyds kommun med bl. a. Djursholm, som är en typisk höginkomstkommun, har fått avstå 24 milj. kr. av sina kommunala skattepengar, vilket motsvarar en åderlåtning på 1:96 kr. i kommunens kommunala utdebitering. Att märka är att Danderyd hör till de av landets kommuner som har den lägsta kommunalskatten. Efter uppgörelsen med moderater drabbas emellertid inte Danderyd särskilt hårt. Man får avstå endast 4,7 milj. kr., motsvarande 34 öre i kommunal utdebitering. Kompromissen innebär således att centerpartiet och folkpartiet när det gäller Danderyds kommun har gått ner från 1:96 kr. i kommunal utdebitering till 34 öre. Kompromissen innebär att en höginkomsttagare i kommunen, och det finns gott om sådana med 300 000 kr. i årsinkomst där, får en sänkning av sin kommunalskatt med 5 000 kr. Om vi däremot gör motsvarande jämförelse för Göteborg, finner vi att en metallarbetare där, som tjänar 75 000 kr. om året, genom den här kompromissen får ett skattepåslag på 800 kr.

Detta är alltså resultatet av det som man kallar för en kompromiss. Det är ju ingen kompromiss. Centern och folkpartiet har totalt kapitulerat. Man lägger över ökade bördor på de skattesvaga kommunerna och lättar på bördorna för de skattestarka kommunerna. Framför allt framträder centerpartiets storstadsfientlighet, eftersom det är de tre storstäderna som får det

allra största påslaget.

Borgerlighetens starke man i Göteborg, det folkpartistiska kommunalrådet Lennart Ström, karakteriserar den här kompromissen som skenhelig. Jag tycker att det är en bra karakteristik. Det är skenhelighet från mittenpartiernas sida, när de säger att de har kompromissat, då de i realiteten har kapitulerat.

Kommunministern sade här tidigare i dag att vi skall visa omsorg om människor. Ja, det tycker jag också att vi skall göra. Det är väldigt väsentligt att man gör det, men man frågar sig vad det är för människor som centerpartiet genom den här "kompromissen" visar omsorg om. Jo, det är de verkliga höginkomsttagarna, de människor som bor i kommuner med ett bra skatteunderlag. Däremot visar man ingen som helst omsorg om de människor som råkar bo i kommuner med ett dåligt skatteunderlag. Framför allt vill man klämma åt de människor som bor i storstadsregioner.

Jag vill, herr talman, sluta mitt anförande med att säga att jag blir minst sagt förvånad när en ledamot av finansutskottet, Rolf Rämgård, från denna talarstol med allvar hävdar att transfereringarna till kommunerna har ökat under den borgerliga regeringsperioden. Rolf Rämgård känner tydligen inte alls till konsekvenserna av förändringarna i de specialdestinerade statsbidragen till storstäderna. I debatten den 10 mars – jag hänvisar till protokollet från den dagen – visade jag att under de år som de borgerliga partierna har haft majoriteten i kammaren och innehaft regeringsansvaret har reduktionen av specialdestinerade statsbidrag till Göteborgs kommun motsvarat bortemot 2 kr. i kommunal utdebitering. Så har reduktionen av de specialdestinerade statsbidragen drabbat storstaden Göteborg. Min fråga till Rolf Rämgård är: Hur mycket får Göteborgs kommun i dagens läge i skatteutjämningsmedel? Om Rolf Rämgård inte vet det, kan jag tala om att det är 0 kr. Det är alltså resultatet av den omläggning av skatteutjämnningen och den reduktion av de specialdestinerade statsbidragen som har drabbat storstadskommunerna. Härtill kommer den konfiskation, motsvarande mer än 1 kr. i kommunal utdebitering, som ni nu har kompromissat fram med moderaterna.

Det är en orättfärdig politik, och det är förvånansvärt att centerpartiet ställer sig bakom den här typen av kommunal skattekonfiskation, eftersom den i första hand drabbar de skattesvaga kommunerna och landstingen.

Anf. 35 FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! När riksdagen den 10 mars 1982 diskuterade regeringens konfiskering av kommunalskatten, uppehöll jag mig vid konsekvenserna för Jokkmokks kommun. Jag försökte då förmedla den upprördhet som kommunmedborgarna i Jokkmokk kände.

Jag kommer inte i dag att upprepa det jag då sade. Fortfarande råder dock samma indignation över regeringens handlande. Självfallet är det en följd av den osäkerhet och den oro som man känner inför framtiden.

Genom att ta pengar från kommunen gör man både kommunen och medborgarna till understödstagare. Det är ett förkastligt förfarande.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

Kommunen kommer inte att kunna ha någon som helst långtidsplanering. Jokkmokks kommun har redan varit tvungen att meddela länsstyrelsen att den inte kan göra en femårsplan. De olika borgerliga regeringarnas politik har kännetecknats av ryckighet och kortsiktighet. Deras handlande har också påverkat kommunernas möjlighet till planering och förhindrat kommunerna att uppfylla sina förpliktelser mot kommunmedborgarna. Det är mycket allvarligt.

Herr talman! Om man jämför uppgifterna i utskottsbetänkandet och de uppgifter som jag fått från Jokkmokks kommun, finner man skillnader i beräkningen av hur regeringens konfiskering kommer att drabba kommunen.

Skillnaden beror på att regeringen grundat sina beräkningar på Vattenfalls bokslutsår 1979/80, medan kommunen gjort sina beräkningar på bokslutsåret 1980/81. Det är den senare beräkningen som gäller indragningsåret 1983. När det gäller Jokkmokks kommun är det av största vikt att rätt bokslutsår ligger till grund för beräkningarna. Vattenfalls resultat 1980/81 ger kommunen 12 miljoner mer än om resultatet från bokslutsåret 1979/80 ligger till grund för beräkningen. Kommunen förlorar således 24,3 miljoner i stället för de 6,3 miljoner som redovisas i utskottsbetänkandet. Min fråga är: Varför denna skillnad? Är det möjligen så att det t. o. m. för regeringen är litet för magstarkt att öppna upp att man berövar en glesbygdskommun en tredjedel av skatteintäkterna?

Herr talman! Utskottet skriver på s. 32 i betänkandet:

”Kommunen kommer däremot, om förslaget genomförs, att i viss utsträckning gå miste om de förutsedda kraftigt ökande skatteinkomsterna från Vattenfall, som annars skulle ha gett Jokkmokks kommun den högsta skattekraften i landet.”

Jag ställer frågan till Rolf Rämgård: Varför kan inte Jokkmokks kommun, som i årtionden bidragit till välfärden i landet genom att avstå från energi, ha den högsta skattekraften i landet? Varför är det så anmärkningsvärt att en kommun med stora utnyttjade naturresurser har den högsta skattekraften?

Det är viktigt att utskottets talesman Rolf Rämgård redovisar sina skäl till att Jokkmokks kommun inte skulle kunna ha den högsta skattekraften i landet. Att Jokkmokk inte skulle få ha den högsta skattekraften i landet är inget skäl för att konfiskera kommunala medel.

Herr talman! Det har varit många turer kring den här kommunalskatteindragningen. Industriminister Åsling har vid två tillfällen – dels vid besök i Jokkmokk den 18 mars, dels vid glesbygdseminariet i Östersund den 22 mars – sagt att Jokkmokks kommun har fått löfte om kompensation för den konfiskerade skatten. Enligt ett referat i Norrbottens-Kuriren den 20 mars sade industriminister Åsling: ”Jag vet att man i Jokkmokk upplevt omläggningen av beskattningen för juridiska personer som ett hotande moln.”

Nils Åsling fortsatte: ”Det är de rika kommunerna i storstadsregionerna som ska lämna största bidraget. Det finns några kommuner som är

undantagna, dit hör Jokkmokk. Det har i regeringen principbeslutats att Jokkmokks kommun ska hållas skadeslös.”

Industriministerns tal i Jokkmokk om de rika kommunerna i storstadsområdena som drabbas överensstämmer inte med beräkningarna som redovisas i betänkandet. Som exempel kan jag nämna följande siffror: Danderyd 4,7 miljoner, Ekerö 2,8 miljoner, Lidköping 5,1 miljoner och Sigtuna 5,1 miljoner. En jämförelse med Jokkmokks 24,3 miljoner, som jag har redovisat tidigare, visar att konfiskeringen mest drabbar de svaga. Tydligt skall det svida i skinnet på glesbygdborna, medan mer gynnade tätortskommuner kommer lindrigare undan. Det här är centerns decentralisering av ekonomiska problem från kanslihuset.

Industriminister Åsling har försökt att dämpa människornas oro genom att hänvisa till principbeslutet. Jag tycker att det är viktigt att utskottets talesman Rolf Rångård redovisar vad skadeslösheten skulle innebära för Jokkmokk. Hur många miljoner kommer Jokkmokks kommun att få i kompensation, om borgarna får majoritet i omröstningen? Det är mycket viktigt att Rolf Rångård lämnar det beskedet, för oron är stor i kommunen.

Fru talman! Det är upprörande att behandla en glesbygdskommun, som har betytt så mycket för landets välfärd, på ett sådant sätt att den inte ens har praktiska möjligheter att uppfylla de krav som ställs på den beträffande långtidsplaneringen. En regering som behandlar en kommun på det sättet inger inte respekt.

Det är inte bara vi socialdemokrater som tycker att regeringens förslag, som har kompromissats fram tillsammans med moderaterna, är orättvist. Moderaten Per Petersson sade i kammardebatten den 10 mars: ”Förslaget till indragning av den kommunalskatt som Jokkmokk får från det statliga Vattenfall drabbar kommunen hårt och orättvist. Jag räknar med att den föreslagna borgerliga arbetsgruppen skall beakta Jokkmokks särart.

Säkerligen måste staten tillskjuta andra medel för att hjälpa Jokkmokk om vattenkraftinkomsterna minskar. En sådan 'rundgång' är osäker och principiellt felaktig.”

Jag håller med Per Petersson om att det här är hårt, orättvist, osäkert och principiellt felaktigt. Den arbetsgrupp som Per Petersson talade om har inte beaktat Jokkmokks situation. Däremot har ett enigt utskott – däribland även borgarna – ställt sig bakom uttalandet:

”Genomförs det socialdemokratiska förslaget drabbas inte Jokkmokks kommun på det sätt motionärerna anger.”

Motionärerna som avses är Per Petersson och Eva Winther. Nu har Per Petersson och de andra borgerliga ledamöterna från Norrbotten, som i åratal i Norrbotten har propagerat för att en större del av Vattenfalls vinster skulle hamna i ursprungskommunen, praktiska möjligheter att åstadkomma detta genom att rösta på reservation 3. Det står klart och tydligt i utskottsbetänkandet, att om det socialdemokratiska förslaget genomförs, drabbas inte Jokkmokks kommun av konfiskeringen.

Fru talman! Den här omröstningen kommer att visa om man menar allvar

med sitt tal om att ge Jokkmokks kommun en chans att klara sitt ansvar och uppfylla kommunmedborgarnas krav på social omvårdnad och utbildning för barn och dessutom att dämpa effekterna av de stora permitteringarna vid Vattenfall.

Fru talman! Jag instämmer i Paul Janssons yrkanden.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 36 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Fru talman! Som framkommer i utskottets betänkande vill jag konstatera och trycka på att Jokkmokks kommun är garanterad en medelskattkraft på 136 %. På grund av inkomster från Vattenfall kommer kommunen att få en förstärkning av sitt skatteunderlag under åren framöver. Regeringen har också – även enligt den kompromiss som har träffats – avsatt 300 milj. kr. för att kompensera de värst drabbade kommunerna, inte enbart för minskat skatteunderlag utan även för skattebortfall. Därigenom har man i detta även inbegripit Jokkmokks kommun. Såsom också framhålls i utskottets betänkande ankommer det då på regeringen att göra den nödvändiga prövningen. Det står klart och tydligt i betänkandet. Där räknar man med att man skall kunna kompensera Jokkmokks kommun med de 300 milj. kr. som är avsatta.

Anf. 37 PER PETERSSON (m) replik:

Fru talman! Frida Berglund har direkt citerat och angripit mig i sitt anförande. Jag håller med henne om att Jokkmokks kommun, om detta förslag skulle genomföras ograverat och man inte hade tillgång till de 300 miljonerna – som man också enades om i den borgerliga gruppen i utskottet – skulle drabbas hårt och orättvist. Jag såge helst att Jokkmokks kommun fick behålla sina skattepengar från vattenkraftsutbyggnaden. Men såsom läget nu är räknar jag fortfarande med att Jokkmokks kommun kommer att få en riktig utdelning av de 300 milj. kr. som finns till förfogande för hårt drabbade kommuner, bland vilka Jokkmokks kommun står i särklass.

Anf. 38 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Rolf Rämgård säger att Jokkmokks kommun är tillförsäkrad en medelskattklass på 136 %. F. n. har Jokkmokks kommun inga skatteutjämningsbidrag utan klarar sig på egen kraft. Medelskattkraften är nu 149 %. Med Vattenfalls vinstökningar, som i sin tur medför större skatteintäkter för kommunen, räknar kommunen med att skattkraften skall ytterligare öka.

Vi har här en glesbygdskommun som genom att själv avstå från vissa delar av sin energi har gjort väldigt mycket för att öka välfärden i vårt land. När kommunen nu når den nivån att den kan stå på egna ben, skall regering och riksdag ta ifrån kommunen dess rättmätiga inkomster, så att kommunen åter hamnar i den situationen att man måste till Stockholm och böna och be om

stöd. Detta finner vi mycket anmärkningsvärt. Det är horribelt att behandla en kommun så som man gör i detta fall.

Rolf Rämgård tillhör centern, som påstår att man värnar om de små. Men detta exempel visar att centern inte alls tänker på de små utan bara följer med moderaterna. Även detta är i mycket moderaternas påhitt.

Jag hade inte väntat mig annat än att Per Petersson nu skulle böja sig för majoriteten. Även om jag innerligt hade hoppats att han skulle ha haft civilkuraget att rösta på vår reservation, hade jag kanske inte trott att det skulle gå så.

Ni har själva skapat ordet rundgång. Varför lever ni inte som ni lär? Detta är ett typiskt exempel. Jokkmokks kommun kommer att behöva stöd, om man tar bort en tredjedel av dess skatteinkomster.

Anf. 39 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det socialdemokratiska förslaget medför att 4 milj. kr. skall frysas ned, vilket innebär 1:41 kr. per skattekrona. Även med socialdemokraternas förslag får kommunen komma till Stockholm och böna och be om att få tillbaka dessa pengar – om man nu får tillbaka dem.

Skatteutjämningen, som vi står fast bakom och som vi vill bibehålla och helst förstärka, utgör en decentralistisk modell för att bevara och försöka förstärka glesbygdskommunernas förutsättningar. Jag kommer själv från en vattenkraftskommun, som har vissa skattekraftsproblem. Men jag anser – och det har vi fastslagit i centerns partiprogram – att vi skall ha en enhetlig företagsbeskattning här i landet. Det är inte särskilt rättvist att man skall ha olika beskattningar på företag i olika delar av landet. Det är bättre att man har en enhetsskatt för juridiska personer. Man kan sedan genom att slussa över dessa pengar till statskassan och omfördela dem via skatteutjämningen få en förstärkt skatteutjämning, om man får en enhetlig företagsbeskattning och tar skatten från de juridiska personerna direkt till statskassan.

Men när det återigen gäller fallet Jokkmokk kommer den kommunen att kompenseras via de 300 milj. kr. som föreslagits.

Anf. 40 PER PETERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Frida Berglund är litet oförsiktig när hon börjar ta in socialdemokraternas förslag och visar hur det drabbar de olika kommunerna. Det är precis som Rolf Rämgård säger, att när det gäller Jokkmokks kommun så drabbas kommunen med 1:41 per skattekrona. Men när man då ser hur socialdemokraternas förslag drabbar Stockholms kommun, finner man att socialdemokraterna är mycket mer för Stockholm, som bara drabbas med ca 20 öre per skattekrona. Jag tror att de vackra ord som Frida Berglund använder när det gäller omsorgen om glesbygden bleknar när man får orsak att påpeka vad socialdemokraternas förslag innebär.

Huvudproblemet är att vi i Sverige har statsutgifter som är 80 000 milj. kr. högre än de pengar som staten tar in. Någonstans måste vi spara, om vi över

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

huvud taget skall komma till rätta med Sveriges ekonomi. Man har kommit till insikt att man måste spara även på de pengar som går ut till kommunerna.

Jag räknar med att Jokkmokks kommun befinner sig i en sådan särställning att man måste få en verkligt god täckning ur de 300 milj. kr. som är avsatta för att hjälpa de värst utsatta kommunerna. Till dessa hör absolut Jokkmokk.

Anf. 41 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Rolf Rämgård, som talar om att man skall kompensera, vilket bokslutsår ni skall använda för era beräkningar. Det är också väldigt viktigt. Tänker ni gömma undan en del, som kommunen inte kommer att få del av?

Jag vill ta upp talet om att socialdemokraterna tänker frysa in dessa pengar. Det är en väldigt stor skillnad att ha pengar räntebärande på banken än att någon annan gör av med pengarna eller redan i förväg har gjort av med dem.

Till Per Petersson vill jag säga när det gäller sparandet, att någonstans måste vi spara. Jag tycker att detta är ett väldigt fint exempel på vad som händer när man inte lyssnar på andra utan går sina egna vägar när det gäller den ekonomiska politiken. Ni har raserat landets ekonomi – det har Per Peterssons parti varit med om. Nu måste man börja ta från Jokkmokks kommun, som har en stor arbetslöshet och som drabbas ytterligare av arbetslöshet när Vattenfall skär ner sin personalstyrka. Man har där långa avstånd och svårt att klara sin service. Men ändå får man sitta här och höra att det nu är dags även för kommunerna. Vad har ni gjort av alla dessa pengar som gör att vi har ett så stort underskott?

Redan 1976, när ni började låna pengar till skattesänkningar för dem som var välbärgade, borde ni ha insett var vi skulle hamna. Detta är ett resultat av den förda politiken som ni får ta ansvar för.

Jag känner mig upprörd när jag lyssnar på er över att ni tar det hela så lättvindigt, när det ändå är så mycket som står på spel för så många människor.

Förste vice talmannen anmälde att Rolf Rämgård och Per Petersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 42 ROLAND SUNDGREN (s):

Fru talman! För ett år sedan besökte finansutskottet Västerås kommun, för att få en inblick i hur en kommun skulle klara de indragningar av kommunalskatteinkomster som då diskuterades, nämligen höjningen av det kommunala grundavdraget och minskningen av det kommunala skatteunderlaget för juridiska personer. Det var då fråga om att minska den kommunala sektorns utrymme med ca 1,8 miljarder kronor.

Vi fann i Västerås en kommun som ambitiöst tagit itu med sparplaner och

ställt upp särskilda sparmål för de olika förvaltningarna. Besparingar kunde redovisas genom att man under perioden 1982–1985 inte skulle återbesätta ett antal tjänster inom förvaltningarna när de blev vakanta, och man kunde peka på besparingar på materialsidan, minskade anslag till fackligt förtroendevalda, minskning av konsultarvoden, av parkytorna och av bidragen till föreningar och organisationer, strukturella förändringar av fritidsgårdsverksamheten m. m. Det var många för medborgarna angelägna saker som kommunen ändå ansåg att man behövde angripa. Trots detta hade man inte lyckats nå sparmålen, utan det fattades 5 milj. kr. för 1983, 7,5 milj. kr. för 1984 och 12 milj. kr. för 1985. Men man hade ett bra grepp om ekonomin och räknade med att kunna åstadkomma ytterligare besparingar, för att fram till 1985 försöka undvika en skatthöjning. Man räknade med att kunna *länefinansiera en större del av verksamheten*, eftersom kommunen genom en under många år väl skött ekonomi under socialdemokratisk ledning inte hade någon större belastning på grund av lån. Dessutom var man kanske beredd att skjuta på vissa investeringar.

Så kom då riksdagens beslut våren 1981, som för Västerås del på grund av de ändrade skatteunderlagsberäkningarna innebar ett intäktsbortfall på 22,5 milj. kr. Till detta skulle läggas verkningar av tidigare beslut som riksdagen fattat om minskade statsbidrag och beslut om nya reformer, vilket man redovisade innebar ca 35 milj. kr. Visst kunde en kommun med Västerås ekonomi klara av de indragningarna, men man framhöll det hopplösa i att över huvud taget planera ute i kommunerna – speciellt när staten retroaktivt tar av kommunernas inkomster. Som ett av kommunalråden sade: Vi kan snart inte planera för mer än en vecka i taget.

Och nu kommer regeringen med nästa kalldusch för kommunerna, som innebär ca 94 milj. kr. i minskade skatteintäkter för Västmanlands av gruv- och stålkriser hårt drabbade kommuner och landsting. Och det innebär att de redan ambitiösa sparmålen inte håller längre, utan att man måste vidta ytterligare åtgärder, skära ned den kommunala servicen eller öka skatten med minst 1 kr. i vissa av länets kommuner.

Är det något reellt sparande regeringen åstadkommer med den här indragningen av skattemedel från kommunerna? Jag anser att det mer är fråga om att kamrersmässigt flytta pengar inom den offentliga sektorn, att finansiellt stärka statens dåliga finanser på kommunernas bekostnad. Det måste kännas otacksamt för kommuner som hårt anstränger sig för att sköta sin ekonomi att behandlas på det sättet.

Man måste också fråga sig vad det egentligen är för slags besparingar regeringen håller på med. Sedan hösten 1980 har flera sparplaner lagts fram, och budgetunderskotten har bara blivit större, arbetslösheten högre och den ekonomiska aktiviteten i landet lägre. Måste inte riksdagsmajoriteten snart inse att det finns ett samband mellan vissa av de s. k. besparingarna och den försämring av utvecklingen på olika områden som vi upplever? Måste man inte sätta sig ned och analysera vad olika besparingar som detta med indragningen av kommunernas skattemedel, införande av karensdagar m. m. leder till?

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

Vad blir konsekvenserna av de kommunalskatteindragningar vi gör i dag? Ja, en konsekvens blir att arbetslösheten ökar. Åren 1977–1979 låg arbetslösheten bland medlemmarna i Kommunalanställdas förbund på mellan 2 och 3 %. Sedan de första besparingsplanernas dagar har den ökat till över 6 % under 1981, och i dag är arbetslösheten uppe i 8,5 %. Med de åtgärder vi kommer att besluta i dag kommer dessa arbetslöshetstal att öka, och man får därmed ökade kostnader, fast på en annan post i budgeten, nämligen för arbetslöshetsersättning, förtidspensioner och olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det blir en fråga om att flytta pengar från det ena kontot till det andra.

I dag har vi i Västmanland en arbetslöshet som ligger ca 1 % över riksmedeltalet. Den senaste siffran är 3,8 % mot 2,9 % för riket. Kommunerna är i denna situation det yttersta skydds nätet, och när man nu ytterligare försvagar detta skydds nät så kommer de sociala problemen och sysselsättningsproblemen att växa. Detta drabbar ungdomarna och de mest utsatta grupperna i samhället, och på något sätt medför det ökade utgifter för såväl stat som kommun – såvida kommunerna inte kompenserar sig för de pengar staten drar in och höjer kommunalskatten. Då blir det en fråga om att kommunerna tar stötarna för statens dåliga ekonomi, att man via kommunalskatten tar in pengar som kan sägas gå direkt till statskassan.

Det som ändå kanske är allvarligast när det gäller alla dessa retroaktiva indragningar av kommunala bidrag och skatter, som regeringen sysslat med under de senaste åren, är den känsla av uppgivenhet som sprider sig ute bland kommunalmännen oavsett partitillhörighet. De upplever att man helt saknar tilltro till deras vilja och förmåga att själva ta ett ekonomiskt ansvar. De känner sig leva på ett gungfly, och de känner att det snart inte spelar någon roll hur man anstränger sig. Den kommunala självbestämmanderätten urholkas gradvis. Man ställs gång på gång inför färdiga beslut, som man inte ges någon möjlighet att påverka.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 3, 5 och 6 och i övrigt till finansutskottets hemställan i betänkandet nr 21.

Anf. 43 KARIN FLODSTRÖM (s):

Fru talman! Det har blivit allt svårare för kommuner och landsting i vårt land att genomföra en vettig långtidsplanering. Alltför ofta har under de senaste åren kommunernas planering ryckts sönder genom riksdagsbeslut som de borgerliga regeringarna bär ansvar för. Det gäller indragning av statsbidrag, t. o. m. med retroaktiv verkan, och ändrade regler och förutsättningar för kommunerna. Samstämmiga uppgifter från kommunerna i Örebro län vittnar om detta.

Låt mig ta några exempel. Jag kan börja med min egen hemkommun, Ljusnarsberg, där följande har hänt de senaste åren:

I princip redan beviljade statsbidrag till utbyggnad av avloppsreningsverket drogs in med retroaktiv verkan. Kommunen gick härigenom miste om 1,5 milj. kr. i investeringsbidrag. Detta motsvarar ca 60 öres skatteuttag under

ett år eller, om pengarna lånas upp, ca 20 öres skatteökning under tio år.

Det s. k. grundavdraget höjdes till 7 000 kr. samtidigt som skattekraften för juridiska personer reducerades. Detta innebar en sänkning av medel-
skattekraften i riket, vilket naturligtvis påverkade skatteutjämningsbidraget. Resultatet blev att kommunen förlorade 30–40 öre skattemässigt. Statsbidragen för bostadstillägg och kommunalt bostadstillägg, KBT, har sänkts i flera omgångar. Totalt har ca 1 milj. kr. i statsbidrag dragits in, vilket utdebiteringsmässigt betyder ca 35 öre.

Just i samband med planerandet av kommunens nya låg- och mellansta-
dieskola försvann statsbidraget för skolbyggnationer. Det betyder 1,5–2 milj.
kr. som kommunen nu får finansiera genom upplåning.

Ändrade – senarelagda – utbetalningar av kommunalskatten betyder ca
200 000 kr. per år.

Lägger man härtill de nu föreslagna indragningarna innebär det 1 323 000
kr. eller 54 öre per skattekrona.

Sammanfattningsvis har alltså Ljusnarsbergs kommun under de senaste
två åren drabbats av statliga inskränkningar i transfereringar som motsvarar
sammanlagt ca 1 kr. i skatteuttag. Effekterna av uteblivna specialdestinerade
statsbidrag för reningsverket och skolan gör 50 öre.

Tillsammans med de beslut som kommer att fattas i dag ger detta en total
effekt på över 2 kr. i skatteuttag. Med den negativa befolkningsutveckling
som ägt rum under flera år, med vikande sysselsättning och med den högsta
arbetslösheten i Örebro län, innebär detta att kommunen raskt kan hamna i
ett helt ohållbart ekonomiskt läge. I stället för en offensiv satsning på
åtgärder för att stimulera näringslivet och skapa flera jobb måste kom-
munens arbete under de närmaste åren inriktas på att skaffa fram pengar för
att kunna upprätthålla den fundamentala kommunala servicen.

Ett annat exempel är Karlskoga kommun, där indragna statsbidrag för
skolan för 1981 betydde en förlust av 1,1 milj. kr. För 1982 innebär minskat
statsbidrag till skolan 2,1 milj. kr., ränteförlust på grund av ändrad
utbetalning av skattemedel 1,5 milj. kr. och indragning av skattemedel 7,2
milj. kr. – totalt 10,8 milj. kr. För 1983 betyder det totalt en förlust av 10,2
milj. kr. Karlskoga kommun, som ligger utanför möjligheter till särskilt
skatteutjämningsbidrag, kommer under de närmaste åren att få allt flera
äldre personer med ökade krav på äldreomsorg. Till detta kommer ett ökat
behov av fastighets- och vägunderhåll som man tvingats dra ner på de senaste
åren.

För Lindesbergs kommun blir effekten av de s. k. sparplanerna för 1983 en
minskning med totalt 15,5 milj. kr., vilket motsvarar ca 1:75 kr. i
skattehöjning. I kommunens långtidsplanering t. o. m. 1987 innebär det en
minskning med 77,5 milj. kr. Om Lindesbergs kommun skall kunna
upprätthålla den servicenivå man i dag har betyder det en årlig skatteökning
med 1:75.

I Örebro kommuns planering har två alternativa kommunalekonomiska
förutsättningar redovisats för 1983. Den ena baseras på regeringens förslag
till finansplan och sparplaner inför 1983, medan den andra baseras på det

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

socialdemokratiska partiets motioner i samband med dessa förslag. Utan att redovisa alla siffror vill jag nämna att skillnaden blir 38 milj. kr. i socialdemokratisk favör. Dessa pengar skulle bl. a. användas till underhåll av gator, till en utökning av daghem och familjedaghem, till en utökning av fortlöpande social hemhjälp och färdtjänst, till skolteaterverksamhet, till barnkulturcentrum, till utökning av biblioteksverksamheten och till ökade föreningsanslag, bl. a. för kvinnohus. Allt detta är viktiga och väsentliga verksamheter för Örebro kommuns invånare.

För Örebro läns landsting blir effekten av utskottsmajoritetens förslag minskade intäkter med 66 254 000 kr. eller 71 öre per skattekrona. Låt mig med några praktiska exempel belysa vad detta skulle kunna innebära, nämligen

att nästan hela utbildningsnämndens driftsbudget sopas undan, eller att det blir nästan en halvering av socialnämndens verksamhet, eller att två tredjedelar av folktandvårdens verksamhet försvinner, eller att den psykiatriska verksamheten halveras.

Ca hälften av platserna på länets medicinkliniker beläggs i dag av patienter som väntar på annan vårdform. Möjligheterna att förändra den situationen begränsas, eftersom utbyggnadstakten avseende såväl långvårdsplatser som hemsjukvård stryps genom den här indragningen av skattemedel.

Ett annat exempel, som inte gäller särskilt mycket pengar men som betyder oerhört mycket för de människor det berör, är slopandet av portofriheten för taltidningen Öringen i Örebro och för distribution av talböcker inom länsbibliotekets verksamhet. Det gäller 170 000 resp. 108 000 kr.

Fru talman! Jag skulle kunna fortsätta länge till att ge exempel från Örebro län. Totalt betyder förslaget till indragning att 52 195 000 kr. försvinner från länets kommuner – pengar som hade behövts för att hejda arbetslösheten, skaffa nya jobb och för att ge länsinnevånarna en hygglig service.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid finansutskottets betänkande och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 44 MARIANNE STÅLBERG (s):

Fru talman! Jämtlands län har åtta kommuner. Sju av dem har den högsta kommunalskatten i landet. Det är till folkmängden små kommuner, men ytmässigt är varje kommun lika stor som eller större än flera landskap i södra Sverige.

Vi har en utbredd glesbygd med långa avstånd. Även klimatförhållandena är annorlunda än i de södra delarna av landet, vilket gör att omkostnaderna blir högre. Ålderssammansättningen är dessutom mycket ogynnsam – f. ö. sämst i landet enligt uppgifter vi fick i arbetsmarknadsutskottet senast i går. Vi har den avgjort största andelen personer över 64 år, och skillnaderna i ålderssammansättningen mellan Jämtlands län och övriga län skärps ytterligare fram till 1990.

Både kommuner och landsting får göra stora insatser för att klara sysselsättningen inom länet. Ändå är arbetslösheten stor, inte minst den dolda

arbetslösheten.

De allra flesta som gått ut på arbetsmarknaden under senare år har gått till ett deltidarbete, trots att de önskat heltid. Dessutom har vi den lägsta förvärvsfrekvensen för män och bland de lägsta för kvinnor.

De kommunala kostnaderna för service, omvårdnad och sysselsättning blir betydligt högre för våra kommuner än för kommuner på andra håll i landet, vilket tar sig uttryck i den höga utdebiteringen.

Mot den här bakgrunden framstår det som obegripligt att landsting och kommuner i mitt län skall avstå drygt 71 milj. kr. till staten, motsvarande en *sammanlagd utdebitering på 1:31 kr. Det rimliga hade i stället varit att staten hade bidragit med den summan, så att vi i Jämtlands län hade haft en chans att klara de svåra problem vi brottas med.*

Vid flera tillfällen tidigare har vi representanter från Jämtlands län beskrivit den nedåtgående trend som länet befinner sig i på många områden. Det är ingen överdrift att påstå att vi befinner oss i kris, och då är det svårt att inse det vettiga i att redan svårt utsatta län skall avstå pengar till staten. Det går stick i stäv mot den regionalpolitik som de borgerliga partierna säger sig stå för. Då lär vi tillhöra det område som skall prioriteras! Varför gäller inte detta nu?

Vad är det för rättvisa i att Strömsunds kommun, som f. n. har 33:50 i utdebitering, skall avstå från 4 144 000 kr. som motsvarar 59 öre i skatteutdebitering till staten? Det är en kommun med utomordentligt stora problem. Strömsunds kommun har inga pengar på kistbotten.

Ta kontakt med kommunalrådet J. M. Andersson i Strömsund och be honom berätta om kommunens bekymmer! Ge honom samtidigt råd om vad det är som kommunen skall avstå ifrån i fortsättningen. Eller Åre, den kommun som har den högsta utdebiteringen i hela landet, *en kommun som t. o. m. vid några tillfällen, som vi nyss hörde, haft svårigheter att betala ut löner till sina anställda – varifrån skall kommunalmännen där ta pengarna? Skall de låna ytterligare? Det är den kommun som lånat mest hittills. Eller skall den kommun som redan har den högsta utdebiteringen ytterligare höja skatten?*

Det är inte heller så att de jämtländska kommunerna har speciellt hög service tidigare.

Över huvud taget drabbar generella åtgärder av det här slaget speciellt fattiga kommuner.

Även när det gäller indragningar av de specialdestinerade bidragen är det bekymmersamt. Jag fick häromdagen ett förtvivlat brev från skoldelegationens ordförande vid Kommunförbundets länsavdelning i Jämtlands län. Det är ett brev som också gått till utbildningsutskottet här i riksdagen. Det handlar om bekymmer med den fortsatta syo-verksamheten, alltså studie- och yrkesorienteringen.

Vi har här i kammaren fattat beslut om att syo-insatserna i fortsättningen skall motsvara minst nuvarande nivå och att statens kostnad för syo-verksamheten skall vara oförändrad.

I budgetpropositionen föreslås emellertid kraftiga försämringar för

glesbygdskommunerna i vårt län. Enligt läns skolnämndens beräkningar behövs ett tillskott på 935 000 kr. för att man skall kunna upprätthålla nuvarande nivå på syo-verksamheten.

Skulle också det här förslaget bli riksdagens beslut, betyder det en drastisk försämring av möjligheten att ge eleverna studie- och yrkesorientering, speciellt i glesbygdskommunerna, eftersom de drabbas värst.

Fru talman! Det är inte bara *ett* problem som landstings- och kommunalpolitiker i Jämtlands län har. De är djupt oroad över utvecklingen i länet. De är besjälade av tanken att Jämtlands läns befolkning skall ha samma rätt till arbete, god service och omvårdnad som befolkningen i övriga delar av landet. Det kan de inte klara i dag och ännu mindre i fortsättningen med den ytterligare neddragning som nu föreslås.

Som Karin Flodström nyss konstaterade är det dessutom också enligt kommunalmännen svårt att ha en god framförhållning med den ryckighet i besluten som f. n. råder. En långsiktig kommunal planering är i dag med andra ord omöjlig.

Anf. 45 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu uppsatts.

Anf. 46 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Den här debatten har i huvudsak handlat om de allmänna villkoren för den kommunala ekonomin och statsstöd till kommunerna. Karl Boo, Rolf Rängård och flera andra har så bra förklarat den politik som förs att jag inte har anledning att kommentera den ytterligare.

Jag har begärt ordet för att ta upp en mer speciell fråga, den som behandlas i motion 694. I den tas upp de problem som möter vissa kommuner som får ta emot många invandrare som kommer till Sverige utan att ha uppehålls- och arbetstillstånd. Eftersom vi har ett mycket väl utbyggt rättstrygghetssystem för sådana invandrare, blir det ofta långa väntetider i samband med överklaganden, omprövningar osv. Under tiden som dessa invandrare finns i landet utan arbets- och uppehållstillstånd råder det ett stort behov av insatser av olika slag från kommunerna för att hjälpa dem i deras situation. Härför utgår statsbidrag i särskild ordning. I och för sig kan man konstatera att de bidragen är långt ifrån tillräckliga. Mitt ärende denna gång gäller emellertid det faktum att dessa personer inte är kyrkobokförda i resp. kommun och därför inte kommer med i kommunens invånarantal, när man skall räkna ut det genomsnittliga skatteunderlaget per invånare.

Ändå är det självklart att också den gruppen kommuninvånare utnyttjar kommunens allmänna nyttigheter precis som alla andra. De går på kommunens gator, de utnyttjar kollektivtrafiken, de finns i skolorna osv. För kommunen är det ingen som helst skillnad om en invånare är kyrkobokförd där eller inte. Men när man skall räkna ut skattekraften, räknas dessa invånare som obefintliga i kommunen. För sådana kommuner som t. ex. min egen hemkommun Södertälje leder detta till att de förutom att de har speciella kostnader för dessa invandrare också får framräknad en för hög

genomsnittlig skattekraft. Det i sin tur innebär att de inte får det skatteutjämningsbidrag som de normalt skulle vara berättigade till. För Södertäljes vidkommande innebär detta förhållande förra året en förlust av statligt skatteutjämningsbidrag och inomregionalt skatteutjämningsbidrag i storleksordningen 10 milj. kr. För innevarande år skulle beloppet bli mindre, eftersom antalet icke kyrkobokförda invandrare är lägre.

Det är naturligtvis orimligt att det skall vara på det sättet. Det är en uppenbar orättvisa som missgynnar redan utsatta kommuner. Därför har Ylva Annerstedt och jag i en motion föreslagit en snabb utredning av en modell som innebär att man också kan räkna med den här gruppen invandrare, när man tar fram en beräkning på det genomsnittliga skatteunderlaget i kommunerna.

Förslaget har behandlats någorlunda positivt av utskottsmajoriteten. Man bakar ihop detta med ett antal andra frågeställningar som rör skatteutjämningsbidraget och hänvisar till en framtida utredning. Det innebär att det hela skjuts på framtiden, och det är olyckligt. Detta är en så isolerad fråga att den bör kunna klaras av någorlunda snabbt. Jag yrkar bifall till motion 694.

Socialdemokraternas hållning är minst sagt egendomlig. I en socialdemokratisk invandarmotion har man precis samma yrkande som vi har i denna motion, dvs. att icke kyrkobokförda invandrare skall räknas in när man räknar ut det genomsnittliga skatteunderlaget. I det betänkande som vi har på vårt bord i dag säger däremot de socialdemokratiska reservanterna att detta inte är en lämplig modell. Man avvisar kategoriskt förslaget. Det är sorgligt. Det hade varit bra om socialdemokraterna i finansutskottet hade lyssnat på sina kolleger i arbetsmarknadsutskottet och tagit intryck av de sakliga synpunkter som de har. Men det har man alltså inte gjort, och det skall bli intressant att se hur socialdemokraterna kommer att agera i kammaren. Jag kan inte tänka mig att de som står bakom invandarmotionen och de som representerar socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet kommer att stödja den socialdemokratiska reservationen här i dag.

Det är sorgligt att socialdemokraterna har en sådan här negativ inställning till strävan att skapa rättvisa för invandrarkommuner. Nu finns det ändå ett hopp, även om vårt motionskrav skulle falla, att vi så småningom kommer att få rättvisa på detta område. Men om det blir socialdemokratisk valseger i höst, är risken stor att det är den linje som socialdemokraterna i finansutskottet har som kommer att segra och att möjligheterna att klara situationen för invandrarkommuner som Södertälje, Uppsala, Botkyrka och andra kommer att gå upp i rök. Det tycker jag vore utomordentligt beklagligt.

Fru talman! Jag vill som sagt yrka bifall till motion 694. I andra hand, om motionen inte bifalles, yrkar jag bifall till utskottets förslag, som är klart bättre än det socialdemokratiska alternativet. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan utom där centerpartiledamöter står bakom reservationerna.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Den kommunala
ekonomin*

Anf. 47 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Vi har nu i flera timmar bevittnat en väl-orkestrerad uppvisning i indignationskonst från socialdemokratiskt håll. Det verkar inte vara någon hejd på alla de olyckor som väntar landets kommuner och landsting. Som Lennart Blom redan påpekat är den häftiga reaktionen förvånande, eftersom socialdemokraterna själva för 1983 föreslår en indragning av likviditet från den kommunala sektorn av samma storleksordning som den borgerliga majoriteten nu enats om.

Den socialdemokratiska upprördheten framstår genast som mindre spontan och mera tillkämpad, när man tar del av en stencilerad cirkulärskrivelse som har utgått från den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli, undertecknad av partiets huvudtalare i dagens debatt Paul Jansson. Den är daterad den 1 april – jag vet inte om det har någon symbolisk betydelse – och den är ställd till de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i skilda valkretsar, i detta fall Stockholms län. Paul Jansson skriver följande:

”Onsdagen den 14 april skall riktlinjerna för den kommunala ekonomin behandlas i kammaren. I anslutning därtill har vi inom finansutskottet ansett det önskvärt att organisera en manifestation där kamrater från de län och kommuner som särskilt drabbas av regeringens och moderaternas indragning av kommunalskattemedel tar till orda för att belysa de konkreta konsekvenserna för resp. kommun. Vi skulle därför vilja att åtminstone en talare från Ert län/kommun förbereder ett inlägg till den kommunalekonomiska debatten den 14:e.”

Mot denna bakgrund blir den socialdemokratiska demonstrationen mindre imponerande. Endast 8 talare från landets 24 län och ca 280 kommuner hörsammade kallelsen. Av de 13 socialdemokratiska ledamöterna från Stockholms län var det ingen som fann det mödan värt att åtylda Paul Janssons uppmaning.

Jag tolkar detta så, fru talman, att det ändå bland socialdemokrater finns en förståelse för de krav på kommunal återhållsamhet som den samhälls-ekonomiska verkligheten ställer och som återspeglades i krisgruppens frågor ut till partiorganisationen förra våren, likaså i Kjell-Olof Feldts uttalande om barnomsorgen i somras.

Den realism som dessa försöksballonger vittnade om har sedan successivt undertryckts. Det skedde i svaren på krisgruppens frågor. Det blev också huvudintrycket av debatten vid partikongressen, som formade sig till ett starkt förord för fortsatt offentlig utgiftsökning. I socialdemokraternas partimotioner och propaganda nu i vår är insikten om det angelägna i att dämpa den kommunala expansionen alldeles som bortblåst. Men kanske Paul Janssons uteblivna besked på Lennart Bloms fråga angående eventuell återbetalning av indragna kommunpengar ändå är ett tecken på att man innerst inne förstår att den borgerliga ståndpunkten är nödvändig och ofrånkomlig.

Fru talman! Det omöjliga i den officiella socialdemokratiska linjen, att satsa på en fortsatt offentlig expansionspolitik, har nu senast påvisats i långtidsutredningen. Jag räknar med att vi får återkomma till dess material i

samband med ställningstagandet till den reviderade finansplanen, men det står redan nu klart att det beträffande den kommunala ekonomin inte räcker med den uppgörelse som träffats mellan de borgerliga partierna för 1983.

Vi moderater knyter förhoppningar till den expertgrupp som skall utarbeta mer verksamma metoder för att påverka kommunernas volymutveckling och motverka kommunala skattehöjningar. Det är min övertygelse att de ståndpunkter som i dag kommer till uttryck i moderata reservationer, om nolltillväxt och kommunalt skattestopp, så småningom blir gemensam borgerlig politik. I den flera gånger åberopade artikeln av statssekreterare Bengt Westerberg i dagens tidning kan redan spåras en omprövning av regeringens uppfattning i moderat riktning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till finansutskottets hemställan.

Anf. 48 PAUL JANSSON (s):

Fru talman! Mycket skall man höra i en sådan här debatt. Nu ondgör sig Lars Tobisson över att jag i ett meddelande till mina partivänner påpekat det förhållandet att vi har debatten om den kommunala ekonomin i dag och att det kanske skulle finnas intresse att få belyst från olika delar av landet och olika kommuner hur det borgerliga förslaget slår.

Jag föreställer mig att vi har rätt att i parlamentet muntligen eller skriftligen lämna meddelanden till våra partivänner. Jag finner inget märkligt i ett sådant förhållande, men jag förstår att Lars Tobisson har ett intresse av att göra ett indignationsnummer av det, därför att det är en dålig sak som man från moderat håll försvarar.

Lars Tobisson säger att det har blivit ett dåligt utbyte av uppmaningen till mina partivänner. Det tycker jag inte alls. Vi har fått höra många väldokumenterade anföranden från olika håll som visar vilka resultat det blir ute i kommunerna som följd av indragningen av kommunala skattemedel.

Sedan säger Lars Tobisson att jag inte har svarat på Lennart Bloms fråga, om en socialdemokratisk regering lämnar tillbaka de här pengarna. Jag upppepar vad jag har sagt tidigare: Vi tar inga pengar från kommunerna. Vi har inga pengar att lämna tillbaka.

Vi har vårt förslag om en tillfällig frysning av överlikvida medel för 1983. Hur de skall användas finns dokumenterat i vårt förslag till lagtext – det finns med i betänkandet, och Lars Tobisson kan läsa det. Det är uppenbart att vi kommer att följa vår linje.

Även regeringens och moderaternas förslag betraktas som en tillfällig lösning för 1983. Sedan skall ju expertgruppen komma med sina förslag. Naturligtvis kommer vi att granska vad expertgruppen föreslår, om den nu överlever en socialdemokratisk valseger i höst – det får vi väl se. Men vi har redan sagt ifrån att vi inte är beredda att svälja någonting i förväg av vad en expertgrupp säger, en grupp som sannolikt blir sammansatt på ett sådant sätt att parlamentariskt inflytande fullständigt saknas.

Jag tycker att vi har givit klara besked. Vi står för våra förslag och kommer att göra det även i fortsättningen.

Anf. 49 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Jag förmenar inte på något sätt Paul Jansson rätten att skriva till sina riksdagskolleger och påminna om en debatt i kammaren eller att t. o. m. organisera en manifestation, som orden föll. Vad jag påpekade var att resultatet av demonstrationen kanske inte blev så imponerande som det kan tyckas att man kunde ha åstadkommit, om det verkligen fanns en spontan glöd bakom de uttalanden som har gjorts.

Jag konstaterar också att i det här speciella fallet med brevet, som hade gått till 13 socialdemokratiska ledamöter från Stockholms län, var det ingen som hade känt sig tillräckligt berörd eller upphetsad för att ta fasta på uppmaningen.

Sedan vill jag åter slå fast att Paul Jansson, trots att han nu har haft åtskilliga tillfällen till det, inte lämnar ett svar på den raka frågan, om socialdemokraterna efter en eventuell valseger i höst skulle återbetala de pengar som jag räknar med att den borgerliga majoriteten här i kammaren om en stund kommer att besluta att dra in från kommuner och landsting.

Anf. 50 PAUL JANSSON (s):

Fru talman! Jag är tacksam för att Lars Tobisson inte förmenar oss rätten att meddela oss med våra partivänner i Sveriges riksdag. Jag föreställer mig att han som förste vice ordförande i moderata samlingspartiet har samma inställning, och jag tänker inte heller förmena honom rätten att ha dessa kommunikationer. Men när Lars Tobisson nu ondgör sig över att jag skulle ha misslyckats med uppropet, därför att det var så få som deltog i debatten, tycker jag att det är fel, eftersom vi, som jag tidigare nämnde, har fått många bra bevis på hur illa det förslag slår som moderaterna och mittenpartierna nu presenterar riksdagen.

Sedan har inte Lars Tobisson på ett enda sätt sakligt bemött mig i de här frågorna, och det måste väl ändå tyda på att man är på det klara med att det förslag man inbjuder riksdagen att fatta beslut om är ett så pass grovt ingrepp i den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten, att man undviker att gå i sakdebatt och i stället tacksamt tar tag i ett sådant här papper som man har hittat någonstans; jag vet inte var Lars Tobisson har kommit över min uppmaning.

Jag tycker att det är fullt legitimt, och jag förmenar ingen den möjligheten att kommunicera med partivänner i riksdagen.

Anf. 51 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Jag ger nu Paul Jansson ännu en chans att lämna ett rakt svar på den fråga som Lennart Blom började med att ställa och som jag har upprepat: Kommer socialdemokraterna att återbetala de pengar som den borgerliga majoriteten om en stund kommer att besluta om att dra in från

kommuner och landsting, om och när socialdemokraterna återkommer till makten?

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Anf. 52 PAUL JANSSON (s):

Fru talman! Jag upprepar vad jag sade tidigare: Här har vi den situationen att en borgerlig majoritet i riksdagen skall konfiskera 3,5 miljarder av kommunala medel. Sedan kräver man oss på besked om att vi å andra sidan skall vara hederliga och lämna tillbaka de pengar som en borgerlig majoritet har konfiskerat. Det är en ganska märklig debatt vi för, och jag har gett det besked som finns att ge: Vi står för våra förslag. Vi har icke för avsikt att beröva kommunerna några skattemedel.

---

*Den kommunala
ekonomin*

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (riktlinjer för den kommunala konsumtionsutvecklingen)

I en förberedande votering biträdde reservation 2 av Lars Tobisson m. fl. med 67 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 232 ledamöter avstod från att rösta.

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 1 av Eric Enlund m. fl. med 92 röster mot 67 för reservation 2 av Lars Tobisson m. fl. 157 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls reservation 1 av Eric Enlund m. fl. med 158 röster mot 157 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (åtgärder för att begränsa den kommunala konsumtionsutvecklingen)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 3 av Paul Jansson m. fl. med 141 röster mot 17 för motion 1567 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 158 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 158 röster mot 157 för reservation 3 av Paul Jansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (lag om begränsning i kommuns rätt att ta ut skatt)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 67 för reservation 4 av Lars Tobisson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (utredning om kommunalt skattetak)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 157 för reservation 5 av Paul Jansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (tilläggsdirektiv till grundgarantiutredningen)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 157 för reservation 6 av Paul Jansson m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Hets mot folk-
grupp*

Mom. 9 a, b och d (översyn av skatteutjämningsystemet)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 157 för reservation 6 av Paul Jansson m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 9 c (beräkningen av kommuners skattekraft)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 37 för bifall till hemställan i motion 694 av Pär Granstedt och Ylva Annerstedt. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 157 röster mot 153 för den i reservation 6 av Paul Jansson m. fl. i motsvarande del anförda motiveringen. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 e (statsbidragen till vissa kommuner)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 158 röster mot 147 för bifall till utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 6 av Paul Jansson m. fl. i motsvarande del anförda motiveringen. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Hets mot folkgrupp

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:24 om hets mot folkgrupp (prop. 1981/82:58, delvis) och

justitieutskottets betänkande 1981/82:41 om hets mot folkgrupp m. m. (prop. 1981/82:58, delvis).

Anf. 53 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Dessa båda betänkanden debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda betänkandena får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 54 BERTIL FISKESJÖ (c):

Fru talman! Sverige har under årtiondena efter andra världskriget blivit ett invandrarland. Människor från många olika delar av världen har sökt sig hit och blivit mottagna här. En viktig och av de allra flesta i vårt land godtagen ambition har varit att invandrare av skilda nationaliteter och infödda svenskar skall kunna leva i fred och samverka med varandra och med

respekt för de olika gruppernas särdrag. I stort sett har vi också lyckats förverkliga denna ambition. Öppna kontroverser av mera allvarligt slag har dess bättre varit rätt sällsynta.

Den tolerans och vilja till förståelse och samarbete som vi menar skall gälla i de här avseendena är ett utflöde av de allmänna idéer som bör gälla i en demokrati. Detta är f. ö. på olika sätt fastlagt redan i regeringsformen. De lagregler i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken och de förslag till förändringar av dessa regler som nu är uppe till debatt och beslut har samma syfte. De är avsedda att ytterligare markera samhällets strävan att motverka motsättningar mellan grupper och förödmjukelser och förföljelser mot grupper med vissa särdrag. Bestämmelserna är visserligen generella och gäller således för infödda svenskar lika väl som för invandrare och oavsett hur länge man vistats i landet, men det grundläggande motivet för bestämmelserna har onekligen varit att ge minoriteter av olika slag, däribland invandrare, ett särskilt skydd. Det är också detta som står i förgrunden vad gäller de förändringar som nu är aktuella.

Man kan naturligtvis resa frågan hur länge ett sådant här särskilt skydd skall behöva finnas. Man måste hysa den förhoppningen att det skall bli överflödigt i en inte alltför avlägsen framtid. Att det finns är i grunden ett misslyckande och ett bevis på att de idéer om tolerans och vidsynthet som borde vara självklara normer på det här området utan skrivna regler inte vunnit allmänt genomslag. Erfarenheterna runt om i världen visar tyvärr motsatsen. Diskriminering och förföljelser är vanliga företeelser. Och vi måste vara på vår vakt även i vårt land. Motsättningar kan lätt blossa upp och hårdna.

Det nu aktuella lagförslaget består av två delar. Det gäller reglerna för hets mot folkgrupp dels i tryckfrihetsförordningen, dels i brottsbalken. Eftersom det är tryckfrihetsdelen som behandlats i konstitutionsutskottet, skall jag knyta några kommentarer till den delen.

Frågan är hur lagregleringen skall vara utformad för att bäst tillgodose det syfte man har med lagbestämmelserna. De skall tillgodose det primära skyddsintresset, men de får inte vara så utformade att de förhindrar en saklig debatt om t. ex. invandrarfrågor. En grundläggande del av demokratin är också yttrande- och tryckfrihet. Problemen i samhället skall kunna diskuteras öppet och fritt. Det är generellt sett det bästa sättet att åstadkomma förbättringar och förändringar av normer och attityder. Ingen tjänar på att problemen sopas under mattan. Det är tvärtom ett rätt säkert sätt att konservera fördomar och motsättningar.

Det behjärtansvärda skyddsintresset står således mot det lika behjärtansvärda yttrandefrihetsintresset. Det är en motsättning som man inte kan komma ifrån. När man tillgodoser skyddsintresset innebär det en begränsning av yttrandefriheten. Det är således en avvägning man måste göra vid lagregleringen, och hur man än gör denna så uppkommer det en grå zon, där det blir rättstillämpningen som slutligen får avgöra var gränsen mera bestämt skall gå. Om man är missbelåten med rättstillämpningen, är det lagstiftaren som får träda in igen och försöka komma fram till nya preciseringar.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Hets mot folk-
grupp*

Det är också denna avvägning mellan skyddsintresset och yttrandefrihetsintresset som har stått i centrum för debatten varje gång bestämmelsen om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen har ändrats. Så har det varit nu också. Vad det har gällt är dels vilken krets av människor som skall omfattas av skyddet, dels hur den brottsliga handlingen skall beskrivas.

Enligt justitieministerns förslag till ändrad bestämmelse i tryckfrihetsförordningen skall det vara otillåtet yttrande att i tryckt skrift framställa "hot mot eller förakt för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse". Detta anges innebära en betydande utvidgning av den skyddade kretsen av människor. De nuvarande bestämmelserna har i rättspraxis inte ansetts ge skydd mot skymfande angrepp eller hot mot invandrare i allmänhet. Men det skall lagen göra genom den nu föreslagna utformningen och vad som sägs därom i motivskrivningen. I denna del har förslaget inte gett upphov till några större kontroverser, och utvidgningen har godtagits av konstitutionsutskottet.

Däremot har det varit en rätt omfattande debatt om förslaget till ändring av brottsbeskrivningen. I den nuvarande bestämmelsen står det "hot mot eller missaktning ---". I justitieministerns förslag har ordet "missaktning" bytts ut mot "förakt". Förändringen grundar sig på en omfattande kritik av begreppet missaktning under remissbehandlingen av det utredningsförslag som ligger till grund för propositionen. Det var dels vagt, menade man, dels alltför vidsträckt. Som ersättning föreslog yttrandefrihetsutredningen i sitt remissvar ordet "förakt", och det är således detta förslag som justitieministern följt. Det bör kanske påpekas – inte minst med hänsyn till de motioner som sedan väcktes i riksdagen av socialdemokraterna och kommunisterna – att yttrandefrihetsutredningen, som har representanter för samtliga riksdagspartier, var helt enig i sitt förslag.

I anslutning till vad yttrandefrihetsutredningen sagt framhåller justitieministern i propositionen att "förakt" otvivelaktigt markerar det straffvärda området språkligt bättre. Och han framhåller också att det är möjligt att man i begreppet missaktning kan tolka in uttalanden som endast syftar till att presentera vissa sakförhållanden av en för någon folkgrupp ofördelaktig karaktär. Om man i stället använder förakt som brottsrekvisit, ser han ingen faktisk begränsning av utrymmet för en allmän debatt rörande exempelvis invandringspolitiken, förutsatt att denna inte förs i för invandrare direkt kränkande former.

Avsikten med förändringen av brottsrekvisitet till förakt var således att få en bättre precisering och att inte riskera en alltför hård begränsning av den fria debatten i viktiga men kanske känsliga frågor.

För min del vill jag gärna säga att jag vid läsningen av propositionen, liksom tidigare vid behandlingen i yttrandefrihetsutredningen, tyckte att den avvägning som här gjordes var rimlig och riktig. Det fanns också i konstitutionsutskottet en majoritet för förslaget. Socialdemokraterna ville dock nu bibehålla begreppet missaktning men utreda frågan ytterligare. Vid behandlingen av motsvarande bestämmelser i justitieutskottet visade det sig

att det där fanns majoritet för att t. v. bibehålla begreppet missaktning i brottsbalksdelen. Det fanns således risk för att riksdagen skulle komma att fatta två olika beslut i denna fråga, vilket skulle kunna leda till skilda lydelse i tryckfrihetsförordning och brottsbalk.

I det läget blev till slut besluten i såväl konstitutionsutskott som justitieutskott att man temporärt skall låta begreppet missaktning stå kvar men samtidigt hemställa om att yttrandefrihetsutredningen på nytt skall få i uppgift att grubbla över vilket brottsrekvisit som skall finnas. Ett nytt förslag är således att vänta när yttrandefrihetsutredningen senare i år kommer med sitt slutbetänkande med förslag till ny yttrandefrihetsgrundlag.

Jag har, fru talman, velat lämna dessa upplysningar med hänsyn till den allmänna debatt som förts i ärendet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 55 HILDING JOHANSSON (s):

Fru talman! På några punkter vill jag instämma med Bertil Fiskesjö. För det första vill också jag fästa uppmärksamheten på de risker som kan finnas för diskriminering och rasförföljelse i vårt land. Det gäller att vara uppmärksam på detta och gripa in i tid.

För det andra hävdar jag, liksom Bertil Fiskesjö, att en öppen debatt är en väsentlig del av demokratin.

För det tredje kan jag förena mig med Bertil Fiskesjö i uppfattningen att det måste ske en avvägning mellan skydd och öppenhet i frågor av denna art.

Sedan vill jag gärna uttrycka den tillfredsställelse man känner när man som motionär får framgång. Vid förra riksmötet motionerade vi om att även invandrare i allmänhet skulle komma i åtnjutande av skyddet enligt 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen. Denna motion är nu tillgodosedd och bifalls av riksdagen om en stund, efter den deklaration som Bertil Fiskesjö har gjort.

Men vi väckte också en motion med anledning av den proposition som i den förutnämnda delen kommer att bifallas, liksom motionen. Vi föreslog att man skall ha kvar ordet "missaktning" och att det inte nu skall bytas ut mot ordet "förakt" som brottsrekvisit. Även på denna punkt har motionen vunnit framgång.

Bertil Fiskesjö argumenterade sedan för propositionens förslag på denna punkt, ett förslag som han samtidigt inte biträder i yrkandet. För min del får jag väl därför något argumentera för det utskottsbetänkande som Bertil Fiskesjö och jag står för tillsammans med övriga utskottsledamöter.

Ordet förakt är, såvitt jag förstår, ett svagare ord än ordet missaktning. Åtminstone har det uppfattats på det sättet. I detta fall betyder det mycket hur man uppfattar ett begrepp, och framför allt hur man uppfattar det i invandrarkretsar. Under den allmänna diskussionen i den här frågan har man i dessa kretsar kommit åter till att det skulle innebära en försvagning, om man bytte ut ordet missaktning mot ordet förakt, samtidigt som man utsträckte den krets som skulle inneslutas i skyddsbestämmelsen.

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Hets mot folk-
grupp*

Det ligger mycket i detta. För egen del skulle jag tro att det vore bättre att ha något annat, något tredje ord, men detta är ett så känsligt kapitel att man inte skall improvisera en lagstiftning på området. Därför har jag inte lagt fram något förslag i den riktningen. Men byter man ut ordet nu, kommer det nog att uppfattas på ett sätt som inte är riktigt. Det skapar oklarhet att nu åstadkomma en sådan förändring.

Det är inte bara trycket från justitieutskottet som har gjort att jag kommit fram till min ståndpunkt. Den har sin grund i att jag tycker att ordet föräkt inte skall införas här, utan man skall finna något annat uttryck. Vi begär ju också en utredning, och man får se vad den kommer fram till. På den punkten vill jag inte binda mig i dag.

Därmed, fru talman, kommer jag fram till den fjärde punkt där jag kan förena mig med Bertil Fiskesjö. Liksom han yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 56 BERTIL LIDGARD (m):

Fru talman! Jag har inte räknat de punkter där jag är ense med herrarna Hilding Johansson och Bertil Fiskesjö. Jag konstaterar bara att efter vad de sagt har jag egentligen inte så förfärligt mycket att tillägga.

Jag skall kanske säga, efter den litet semantiska diskussionen om innebörden av ordet missaktning resp. ordet föräkt, att jag har motsatt uppfattning mot herr Johansson. Jag tror att orden är tämligen likvärdiga. Går man till synonymordböcker finner man att när det gäller ordet föräkt är missaktning den först valda synonymen, och slår man upp ordet missaktning finner man att föräkt står som första synonym, så det är tämligen likgiltigt.

Som framgår av de föreliggande handlingarna delar justitieutskottet konstitutionsutskottets uppfattning att när vi nu rimligen kan ena oss om att genomföra den angelägna delen, nämligen den som gäller utvidgning av kretsen av skyddsvärda grupper, kan vi t. v. lämna den andra delen till utredning, dvs. frågan om brottsbeskrivningens utformning, som för resten kom till i ett tämligen sent skede av lagstiftningsärendet. Vi har i justitieutskottets betänkande sagt att vi har förståelse för tanken att ta bort ordet missaktning ur lagrummet. Missaktning är, säger vi, en ganska vag bestämning, och användningen av det begreppet kan ge upphov till en oklarhet om rättsläget som inte är önskvärd. Därför, fru talman, föreslår jag riksdagen att biträda justitieutskottets hemställan i denna del.

Men tanke på att jag har ett förflutet i ärendet – jag deltog i den debatt vi hade 1970, när lagstiftningen fick sin nuvarande utformning – har jag i ett särskilt yttrande anlagt vissa synpunkter på lösningar som bör övervägas i det fortsatta utredningsarbetet. Liksom Hilding Johansson är jag inte på något sätt behård när det gäller vilken lösning som kan vara den riktiga. Jag skall inte förlänga debatten genom att läsa upp vad jag skrivit i mitt särskilda yrkande, utan jag nöjer mig med att hänvisa till det.

Anf. 57 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Regeringens proposition 1981/82:58 om ändring i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken om hets mot folkgrupp har framlagts med anledning av det förslag till åtgärder som diskrimineringsutredningen har presenterat efter slutfört arbete. Syftet med diskrimineringsutredningens arbete var bl. a. att undersöka möjligheterna att föreslå en lagändring, innebärande en skärpning av lagen, så att skyddet för invandrare mot olika yttringar av diskriminering, hets och invandrarfientlighet förstärks. Ett sådant förslag till lagändring som förstärker skyddet för invandrarna är helt nödvändigt enligt vår uppfattning, med tanke på den omfattande aktivitet som bedrivs av vissa nazistiska och fascistiska grupper, som i den ekonomiska krisens och arbetslöshetens spår försöker underblåsa rasistiska och invandrarfientliga fördomar.

Även om propositionens syfte var att lägga fram förslag som stärker skyddet för invandrare mot diskriminerande behandling, innehöll propositionen förslag till lagändring som skulle kunna ha en motsatt effekt. Jag syftar på propositionens förslag att byta uttrycket missaktning mot ordet förakt.

Nu kan man med tillfredsställelse konstatera att utskottet har tillstyrkt våra motionsförslag och genom att avstyrka propositionens förslag har intagit ståndpunkten att uttrycket missaktning fortfarande skall finnas kvar i lagstiftningen. Men det gör man samtidigt som man säger: "Utskottet vill härvid särskilt fästa uppmärksamheten på första lagutskottets uttalande att begreppet missaktning måste tolkas med viss försiktighet och att det inte borde innefatta alla uttalanden av nedsättande eller förnedrande natur utan att för straffbarhet borde krävas att uttalandet fullt klart överskrider gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion rörande folkgruppen i fråga." Vidare kan man läsa i konstitutionsutskottets betänkande att konstitutionsutskottet "instämde i första lagutskottets uttalanden samt erinrade om att det för straffbarhet alltid krävs uppsåt att missakta folkgruppen som sådan och att tryckfrihetsförordningen utgick från grundsatsen att i tvivelsmål hellre fria än fälla".

Fru talman! När man läser konstitutionsutskottets uttalande kan detta tolkas som att uttrycket missaktning i den nuvarande lagstiftningen innebär en viss skärpning av tillämpningen av lagen, så att tryckfriheten kan vara i fara. Jag vill fästa utskottsledamöternas uppmärksamhet på det faktum att så inte alls är fallet. Med den nuvarande lydelsen av lagen, där ordet missaktning är brottsbeskrivande, kan en organisation som är känd som förespråkare för rasistiska idéer uttrycka sig så här: "Sverige åt svenskarna eller vill du att invandrade negrer, mongoler, zigenare och judar skall bli herrar i vårt kära fosterland. Det var tysta knegande svenskar som gjorde Sverige till vad det är i dag: Låt det även i fortsättningen bli svenskar som bor här. Sverige åt svenskarna. Stoppa invandringen – slå vakt om vår nordiska ras, stoppa den fria aborten, som mördar svenskarna innan de föds, stoppa importen av färgade adoptivbarn." En organisation kan alltså uttrycka sig på det viset i dag – och en åklagare finner att det inte innebär den missaktning som lagrådet talar om!

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

---

*Hets mot folk-
grupp*

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Fru talman! Jag har inget yrkande i ärendet, men jag ville fästa utskottets uppmärksamhet också på detta faktum.

Överläggningen var härmed avslutad.

Konstitutionsutskottets betänkande 24
Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande 41
Utskottets hemställan bifölls.

9 § Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1981/82:22 om förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark (prop. 1981/82:91).

Anf. 58 SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Jag måste säga att jag förstår dem som förvånats över de olika turerna i regeringens och riksdagens handläggning av frågan om skogsbesprutningar.

Vi socialdemokrater har i våra partimotioner i miljöfrågorna år efter år pekat på de risker som kan vara förknippade med den samlade effekten av en ökad användning av kemikalier i hemmen, i arbetslivet och i naturen. Den spridning av kemiska bekämpningsmedel som förekommit i skogsbruket har visserligen inte på långa vägar varit av samma omfattning som exempelvis den som sker i jordbruket. Skall vi emellertid kunna komma åt riskerna med de samlade effekterna av kemikalieanvändningen, måste vi på varje område göra vad som är möjligt.

Partipolitisk enighet har också rätt om stor effektivitet när det gäller lövslybekämpningen med kemiska medel. Denna enighet kom bl. a. till uttryck vid antagandet av nu gällande skogsvårdslag.

I detta sammanhang föreslog vi socialdemokrater att kommunerna skulle ha möjlighet att säga nej till skogsbesprutningar inom sådana områden där denna metod för lövslybekämpning från allmänna miljövärdssynpunkter kunde bedömas vara olämplig.

I det betänkande om lövslybekämpning som avgavs av den utredning som har till uppdrag att se över kemikalieanvändningen i jord- och skogsbruket enades centerpartiets, folkpartiets, moderaternas och socialdemokraternas företrädare om ett förslag som i princip tog fasta på de tankegångar om kommunernas roll i sammanhanget som framfördes i den socialdemokratiska motionen våren 1979.

Kommittéförslaget fick ett starkt stöd i remissbehandlingen. Jordbruksministern förkastade emellertid förslaget i den proposition han förelade riksdagen. Han förordade i stället ett principiellt förbud för användande av kemiska bekämpningsmedel, med möjligheter till dispenser.

Onsdagen den
14 april 1982

Utredningens förslag innebar att kommunerna skulle få undanta vissa områden från besprutning och att utanför dessa områden skulle krävas tillstånd för att få sprida kemiska medel. Stor restriktivitet skulle iakttas vid beviljandet av sådana tillstånd.

Regeringens förslag innebar en centralisering av besluten till länsstyrelserna med möjligheter för skogsägarna att söka dispens från förbudet utan att kommunerna hade haft tillfälle att i förväg utpeka vilka områden som borde undantas från besprutning.

Kvar stod dock enigheten om restriktiviteten. Från socialdemokratins sida gjorde vi den bedömningen att om enighet rådde om målet, borde vi inte behöva få en partipolitisk strid om tekniken för att nå detta mål.

Vi föreslog därför en kompromiss mellan regeringens förslag och utredningens, i vilken vi förenade regeringens principiella förbud med utredningens krav på kommunernas starka ställning i sammanhanget.

Riksdagen beslutade i december månad i fjol i enlighet med det socialdemokratiska förslaget och begärde att regeringen skulle utarbeta lagtext enligt de principer detta förslag byggde på. Regeringen har emellertid vägrat efterkomma riksdagens beslut. Den konstitutionella sidan av denna vägran får diskuteras i annat sammanhang.

Efter en ny omgång med regeringsproposition och motioner har riksdagen nu att behandla ett betänkande från jordbruksutskottet där representanterna för den borgerliga majoriteten förenats om ett förslag som enligt vår uppfattning kommer att lämna såväl skogsbruket som miljövården i fullständig ovisshet om vad som skall hända på besprutningsfronten från år till år.

Utskottsmajoriteten ställer i sitt förslag länsstyrelsen inför uppgiften att pröva dels om skogsmark, för vilken dispens för besprutning söks, är av liten betydelse för friluftslivets, naturvårdens och den lokala befolkningens trivsel, dels huruvida kemisk lövslybekämpning är till stor nytta för den sökande skogsägaren och samhället och om kostnaden för noggrant utförd manuell röjning är väsentligt högre än kostnaden för kemisk lövslybekämpning.

Vid bestämning av vad som skall anses vara väsentligt högre kostnad bör hänsyn enligt utskottsmajoritetens mening tas till skogsbrukets olika lönsamhet i skilda delar av landet. Länsstyrelserna skall samtidigt eftersträva en likformig tillämpning av dispensreglerna. Kommunerna skall ha besvärsmätt.

Jag säger uppriktigt: Arma länsstyrelser! Majoritetens förslag kommer, förutom den ovisshet från år till år som det innebär, att skapa ett administrativt krångel av sällan skadat slag. Innebörden av förslaget är dessutom – för att citera Skogarbetareförbundets ordförande från en diskussion under skogsveckan – att vi får en tillståndslag i stället för en förbudslag. Alla vet ju nämligen att det alltid är dyrare att bekämpa lövsly manuellt än med kemiska medel.

Mot detta förslag ställer vi socialdemokrater en ordning som innebär att kommunen inom ramen för den fysiska planeringen får ange vilka områden

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

som skall undantas från besprutning. Inom dessa områden skall totalt förbud mot spridning av bekämpningsmedel för bekämpning av lövsly gälla. Den långsiktiga plan där detta anges skall fastställas av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges beslut bör inte kunna överklagas till annan instans. Enda överklagningsmöjligheten bör vara s. k. kommunalbesvär.

För de övriga skogsområdena inom en kommun som inte kommer att omfattas av totalförbudet bör ett generellt förbud för lövslybekämpningen gälla. Från detta generella förbud skall dispens kunna lämnas. Ansökan om dispens skall inges till skogsvårdsstyrelsen som har att avgöra om dispens skall beviljas eller ej.

För att dispens skall kunna lämnas bör gälla dels att lövslybekämpningen är nödvändig för att skogsvårdslagens krav i fråga om tryggheten av skogens återväxt skall uppfyllas, dels att omständigheterna är sådana att mekanisk röjning inte rimligen kan komma i fråga. Arbetarskyddsskäl kan exempelvis i vissa fall tala mot sådan röjning. Vad som är rimligt från skogsvårdssynpunkt får bestämmas på grundval av en samlad bedömning av alla för det enskilda fallet betydelsefulla omständigheter. Det gäller bl. a. det geografiska läget, skogsmarkens beskaffenhet, beståndssammansättning, terrängförhållanden samt tillgång på arbetskraft som kan utföra röjning med mekaniska metoder. Om så begärs bör, för att den långsiktiga planeringen inom skogsbruket skall underlättas, dispensansökan kunna prövas i samband med att anmälan om slutavverkning inges.

Med det angivna systemet möjliggörs en betydligt bättre och säkrare planering såväl för skogsbruket som för miljö- och rekreationsfrågorna. Skogsbruket kommer, genom att totalförbud för bekämpningsmedelsanvändning kommer att råda inom de av kommunerna utpekade områdena, att kunna planeras mera långsiktigt och med större säkerhet för den arbetskraft man behöver använda vid den mekaniska röjningen. De ekonomiska konsekvenser som av naturliga skäl uppstår för den skogsägare som måste använda mekanisk röjning menar vi skall utjämnas inom ramen för det avgifts- och stödsystem som vi i annat sammanhang har förordat som styrmedel för att inom skogsbruket främja en aktivare skogsvård och en till sådan skogsvård anpassad avverkning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservation som är fogad vid utskottets betänkande.

Anf. 59 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Den här frågan har blivit som ett tiotusenmeterslopp på skridskor – det är åtskilliga rundor innan man kommer till mål. Vid den förra behandlingen av detta ärende i kammaren var de borgerliga partierna splittrade. Nu har man slutit sig samman:

När nu regeringspartiernas utskottsledamöter i vanlig ordning har gjort knäfall för moderaternas synpunkter; är det kanske i förhoppningen att nu är den här frågan löst. Jag har en bestämd känsla av att så inte är fallet. Anledningen till denna min misstro är det enkla faktum att människorna inte kan se några hållbara motiv för att använda dessa kemiska metoder i

---

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

skogsbruket. Man ser det som ett onaturligt handlande i vår natur. Därför kommer de åtgärder som nu vidtas inte att lugna opinionen, och motståndet mot användandet av kemiska medel kommer inte att upphöra.

Ni har kanske lyckats skapa en frist som sträcker sig över valåret 1982, men det kommer förhoppningsvis även ett liv efter detta. Några kommer säkert att minnas de utfästelser som gjordes i 1979 års valrörelse, men ni kanske förtröstar på att det är så många löften som svikits sedan dess, så vad som sades då i denna fråga även skall ha glömts.

I det lagförslag som utskottet lagt vidhåller man att förbudet inte avser metoder där enskilda trädstammar behandlas med bekämpningsmedel. Det är anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten med ett sådant lättsinne ser på en arbetsmiljöfråga. Här är det alltså tänkt vara fritt fram för att skogsarbetarna med manuella metoder skall sprida dessa medel. Detta är ju det absolut sämsta alternativet, eftersom arbetarna i mer eller mindre omfattning kommer i kontakt med de kemiska medlen.

Kan man tyda utskottsmajoritetens inställning som så, att det inte är så viktigt med skogsarbetarnas väl och ve?

Man har i utskottsförslaget plockat bort att länsstyrelsen skall ta stor hänsyn till kommunens bedömning. Vidare har man i utskottets förslag infört att länsstyrelsen får medge undantag från förbudet, om återväxt av skog inte på ett ekonomiskt godtagbart sätt kan tillgodoses genom röjning med mekaniska metoder.

På dessa två avsnitt har alltså mitten fått vika sig för moderaterna – ordningen är alltså återställd. Resultatet av detta blir en ännu mer urvattnad förbudslag. Det kommer i stort sett bara bli namnet förbud, annars synes det bli fritt fram för gifthanvändningen.

Vårt parti har inte bytt ståndpunkt någon gång under alla dessa år som den här frågan varit aktuell. Därför upprepar vi vårt förslag om ett generellt förbud. Lagförslaget finns i vår motion 2151, vilken jag härmed vill yrka bifall till.

Det är inte länge sedan vi diskuterade frågan om de kemiska medlen i skogsbruket, och argumenten börjar bli väl kända. Av den anledningen finner jag det inte nödvändigt att upprepa allt vad vi flera gånger har anfört i den här frågan från denna talarstol. Men följande vill jag ändå få noterat till protokollet.

Vi anser det vara möjligt att bedriva skogsbruk utan att använda kemiska medel. När det gäller problemet med lövsly beror detta i hög grad på hur skogsbruket bedrivs. Merkostnaden för att ersätta den kemiska bekämpningen med manuella metoder beror också på vilken utgångspunkt man har vid bedömningen av kostnaderna. Rent företagsekonomiskt är det givetvis så, att manuella metoder blir dyrare än användandet av kemiska medel. Räkna man däremot samhällsekonomiskt, kommer merkostnaden att bli en försvinnande liten del i de stora kostnader som uppstår på grund av att människor tvingas gå arbetslösa. Nu kan man också genom förebyggande åtgärder begränsa lövslyproblemet. Man kan även genom förenklade manuella metoder nedbringa kostnaderna. Men här som i andra samman-

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

hang följer man minsta motståndets lag, och då kommer de kemiska medlen in i bilden.

I dag används stora mängder kemiska medel i vårt samhälle. Strävan måste väl vara att på alla möjliga sätt försöka minska denna användning och, där det är möjligt, att helt upphöra med användningen.

Helt i linje med detta förespråkar vi att den kemiska lövslybekämpningen i skogsbruket förbjuds och att detta bör vara ett generellt förbud utan dispensmöjligheter.

Fru talman! I det här betänkandet behandlas också ett yrkande i en annan motion från vårt parti, nämligen motion 1044. Det nu aktuella yrkandet ingår i en miljömotion, där olika synpunkter framförs rörande miljövården. Här föreslås att det provisoriska förbudet för spridande av bekämpningsmedel över skogsmark utvidgas till att gälla även för parker och enskilda trädgårdar.

Här vill jag nämna att mängden bekämpningsmedel som används bl. a. i enskilda trädgårdar är många gånger större än vad som används i skogsbruket. Man kan också misstänka att hanteringen och spridningssättet inte är det bästa, att de som använder dessa medel utsätter sig och andra för stora risker. Även den kemiska bekämpningen i parker och övriga grönområden bör kunna ersättas med andra metoder.

Nu har ju läget förändrats, eftersom utskottsbehandlingen resulterat i förslag till ett långsiktigt beslut vad gäller skogsbruket. Vi har inte heller något lagförslag bifogat till vårt yrkande. Av den anledningen yrkar jag inte bifall till motion 1044. Vi får därför återkomma till den här frågan.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga till jordbruksutskottets ordförande. Svenska samernas riksförbund har vid uppvaktning inför utskottet framhållit angelägenheten av att kommande lagstiftning om spridning av bekämpningsmedel över skogsmark inte utformas så, att den leder till försämrade förhållanden för samerna och rennäringen.

Som svar på detta skriver utskottet: "Produktkontrollnämnden har utfärdat särskilda föreskrifter för att skydda samernas intressen. Sålunda får som regel spridning av bekämpningsmedel från luften över områden där renskötsel får bedrivas under hela året enligt rennärlingslagen (1971:437) inte ske utan tillstånd av produktkontrollnämnden. ---"

Utskottet får i anslutning härtill framhålla att den prövning av dispensärenden genom länsstyrelsens försorg som utskottet i det föregående förordat givetvis måste ske med beaktande i förekommande fall av de särskilda bestämmelser som utfärdats till skydd för samernas intressen."

Enligt vad jag erfarit har helt nyligen ett förslag från produktkontrollnämnden, där man föreslår att dessa särskilda föreskrifter skall slopas, utsänts för någon sorts remiss. Har utskottets ordförande någon kännedom om detta förslag och vad som är anledningen till det? Om nu dessa särskilda föreskrifter slopas, vilken garanti kan man då få av utskottets försäkran om att samernas intressen skall beaktas och skyddas i detta sammanhang?

Ett klart och entydigt svar bör här lämnas till protokollet.

Anf. 60 EINAR LARSSON (c):

Fru talman! Den här frågan är ju svår och har, som anförts tidigare i debatten, behandlats i flera olika varv. Jag vågar säga att jordbruksutskottets majoritets förslag till riksdagsbeslut är en balanserad lösning, som tar rimlig hänsyn till alla de olika komplicerade problemen. Jag tror också att förslaget är sakligt starkt.

Jag blir mycket förvånad när jag hör de tolkningar som görs av både Svante Lundkvist och John Andersson. De har faktiskt ingen motsvarighet i skrivningarna i utskottsbetänkandet. Därför kan jag efter de bedömningar som dessa båda talare har gjort bara svara, att jag verkligen hoppas att de myndigheter som skall hantera den här frågan i fortsättningen läser exakt vad som skrivs i utskottsbetänkandet och inte vad som i dessa anföranden påstås att det anförs i detsamma.

Svante Lundkvist svävar ju fritt i luften när han talar om att det var ett starkt remisstöd för det ursprungliga utredningsförslaget. Det förhåller sig inte på det sättet. Kommunförbundet ansåg att det förslaget innebar att kommunerna skulle få axla ett utrednings-, planerings- och informationsansvar, vars omfattning var svår att överblicka. Flera remissinstanser uttryckte sin oro för att den föreslagna ordningen skulle leda till att kommunerna kom att bedöma skogsmarkens känslighet från friluftslivs- och miljösynpunkt på olika sätt. Det är fakta som utskottsmajoriteten inte kan bortse ifrån, och därför har vi lagt dem till grund för vårt förslag.

Vi har alltså ansett att denna kritik var befogad, och därför har vi också bestämt oss för att prövning bör kunna ske i fråga om dispens. Denna prövning var enligt jordbruksministerns mening länsstyrelsen bäst skickad att göra, och det har utskottsmajoriteten också ansett. Vi vill också erinra om att länsstyrelsens naturvårdsenhet representerar en inte obetydlig sakkunskap i dessa frågor.

Detta betyder inte på något sätt, som de tidigare talarna har försökt göra gällande, att kommunernas inflytande i dessa frågor skulle begränsas i förhållande till vad utredningen egentligen föreslog. Som utredningen framhöll har kommunen det övergripande ansvaret för markanvändningen, och spridningen bör i princip inte ske i strid mot kommunens uppfattning om eller planer för markområdet i fråga. Kommunen har också de bästa förutsättningarna att bedöma i vad mån spridningen av bekämpningsmedlen kan ha en psykiskt ogynnsam inverkan på den lokala befolkningen. I linje med det förslaget bör kommunen ges ett starkt inflytande på frågan om dispens skall meddelas eller inte. Kommunens uppfattning om skogsmarkens betydelse för friluftslivet, naturvården och den lokala befolkningens trivsel bör sålunda väga tungt vid länsstyrelsens prövning av frågor om dispens från spridningsförbudet. Att ta in ett särskilt påpekande härom i lagtexten har vi inte funnit erforderligt. Det finns så klart utsagt i motivskrivningarna. Andra stycket i 4 § i nu föreliggande lagförslag har därför kunnat utgå. Vi vill också i sammanhanget fästa uppmärksamheten på att kommunerna som ett led i strävandena att stärka deras och därmed kommunmedlemmarnas inflytande på frågor som rör användningen av lövslybekämpningsmedel enligt lagför-

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

slaget avses få besvärsmått även i de fall där en kommun inte är sakägare.

Vi tycker att detta är den riktiga rollen för kommunen. När vi valde att låta länsstyrelsen ta över ansvaret i stället var det av en rad fullgoda skäl. Vi anser inte att man kan begära att kommunen skall ha den skogliga expertis som i slutskedet skall göra det svåra ställningstagandet för eller emot en dispensansökan. Vi menar inte heller att kommunen rimligen kan ha samma kompetens som naturvårdsenheten på länsstyrelsen eller länsarbetsnämnden när det gäller att bedöma om det är möjligt att göra en manuell röjning.

Vidare är det nog inte normalt, såsom man antyder i s-motionen, att det skulle vara en enhällig uppfattning i kommunen om hur de här frågorna skall hanteras. Jag tror tvärtom att det är risk för mycket motstridiga intressen, vilket leder till en ryckighet och verkligen skapar ovisshet om vad som skall hända år från år med olika fullmäktigebeslut. Man riskerar alltså att bedömningen av skogsmarkens känslighet kan bli olika och därmed också att det kan uppstå en rättsotrygghet för den enskilde. Kanske det viktigaste är att kommunerna enligt Kommunförbundet inte själva vill axla detta ansvar. Allt detta har vi tagit hänsyn till i majoritetsskrivningen. Jag tror att det kommer att bli en väldigt fin hantering av denna svåra fråga. Utgångspunkten är ett totalförbud, varifrån dispens kan ges i vissa fall – mycket noggrant uttryckt: vissa kriterier skall uppfyllas innan dispens kan lämnas.

Jag skulle också vilja säga att de frågor som rests här – bl. a. frågan om möjligheterna att behandla enskilda stammar – inte behöver utbroderas till den skräckbild som John Andersson gör. Jag tror tvärtom att den tekniken kommer att kunna utvecklas. Det måste anses som helt självklart, att om inte tekniken utvecklas så, att den blir godtagbar ur arbetarskyddssynpunkt, skall den inte heller användas. Detta är ju den viktigaste grundförutsättningen. Men många tecken tyder på att sådan teknik är på väg att utvecklas, och därför har man inte velat utesluta den möjligheten.

John Andersson säger också att det är fel att räkna ekonomiskt, men att om man räknar samhällsekonomiskt, skall det vara si och så. Ja, det är självklart att när vi talar om ett ekonomiskt rimligt godtagbart sätt så handlar det om att räkna samhällsekonomiskt och alltså ta hänsyn till alla faktorer som kan vara rimliga att beakta vid en ekonomisk bedömning, såsom långsiktig tålighet i skogen, osv.

På den direkta frågan om samernas roll kan jag lämna det beskedet till John Andersson att skrivningen och resonemanget om ändrade tillämpningskungörelser bygger på ett missförstånd, där man har utgått från den proposition om totalförbud som avslagits. Men skulle ett totalförbud bli riksdagens beslut någon gång, hade ju dessa undantag inte behövts. Därför kan jag klart svara John Andersson att det inte finns någon anledning till oro för samernas del. Riksdagen skall stå för de garantier som vi talar om i utskottsbetänkandet, varför det inte skall behöva råda någon oro på den punkten.

Fru talman! Det här ämnet är både svårt och omfattande. Vi har också diskuterat det så många gånger att det inte är min avsikt att ytterligare

förlänga debatten i dag. Jag nöjer mig därför med att vid detta tillfälle yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 61 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Fru talman! Det är ganska intressant att höra argumenten från utskottets ordförande när det gäller kommunernas roll i just det här sammanhanget. Einar Larsson säger att kommunerna naturligtvis är de organ som har de allra bästa förutsättningarna att bedöma vad som skall gälla och att man därför bör ta stor hänsyn till vad kommunerna säger. Redan i nästa andetag säger han emellertid att kommunerna inte har någon möjlighet att göra den bedömningen, och därför bör man lämna avgörandet till länsstyrelserna. Men det är ju bara den ena av de här båda ståndpunkterna som kan vara riktig. Jag är förvånad över att man från centerpartiets sida inte är beredd att tillerkänna kommunerna den roll som tycks mig vara så naturlig när det gäller frågan om handläggning i en angelägenhet som har, direkt och konkret, att göra med markanvändningen och med den fysiska planeringen, för vilken kommunerna ju har ansvaret. Där stämmer inte argumenteringen för utskottsmajoritetens vidkommande.

När det sedan gäller frågan om den styrka med vilken remissinstanserna skulle ha stött det förslag som Einar Larsson var anhängare av i utredningen är det uppenbart att de stora och tunga remissinstanserna stödde det förslaget mycket starkt och att kommunerna uttalade sig – om jag får referera Svenska kommunförbundet – på det sättet att de önskade vissa kompletteringar för att få möjlighet att framföra sina synpunkter på spridning även över annan skogsmark än sådan för vilken kommun utfärdat förbud. Detta är alltså vad Kommunförbundet bl. a. sade.

Sedan undrar jag – och det kan kanske Einar Larsson upplysa mig om – vad det var i mitt anförande som var så vilseledande, att Einar Larsson hoppades att de som skall tolka utskottsmajoritetens förslag på myndighetsnivå kommer att läsa bättre innantill än vad jag gjorde när jag refererade det. Vilka punkter gällde det?

Jag påstod att utskottsmajoriteten med sitt förslag ställer länsstyrelsen inför uppgiften att pröva dels om skogsmark för vilken dispens för besprutning sökes är av liten betydelse för friluftslivets, naturvårdens och den lokala befolkningens trivsel, dels huruvida kemisk lövslybekämpning är till stor nytta för den sökande skogsägaren och samhället och om kostnaden för noggrant utförd manuell röjning är väsentligt högre än kostnaden för kemisk lövslybekämpning. Jag påstod vidare att vid bestämningen av vad som skall anses vara väsentligt högre kostnad bör enligt utskottsmajoriteten hänsyn tas till skogsbrukets olika lönsamhet i skilda delar av landet. Länsstyrelserna åläggs dessutom att samtidigt eftersträva en likformig tillämpning av dispenserreglerna.

Det är detta som jag anser kommer att leda till en utomordentligt svår situation för länsstyrelserna. Jag ser inte hur de skall kunna klara detta utan ett betydande administrativt krångel.

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Jag vill ha svar från Einar Larsson: Vad var det i det jag nu upprepade som inte finns inskrivet i utskottsmajoritetens förslag till kriterier?

Anf. 62 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill först poängtera för Einar Larsson att jag inte ser ett s. k. kommunalt veto som en bra lösning – det har jag sagt även tidigare. Man kan ju inte komma ifrån att det blir en olikartad behandling av skogsbruken. Men vid detta som vid andra tillfällen tvingas vi att i andra hand välja mellan andras yrkanden, sedan våra har fallit. Det gäller även när vi har att välja mellan två onda ting.

Einar Larsson försöker vidare att lugna mig när det gäller behandlingen av enskilda stammar. Men jag har jobbat i storskogsbruket i 25 år, och jag känner mig inte lugnad därvidlag. Jag vet också att det finns en stark opinion ute bland skogsarbetarna. Det är ju inte bara fråga om att sprida de kemiska medlen, utan det är också fråga om att hantera dem, att fylla på vätskorna, osv. Det här är alltså utan tvivel det absolut sämsta alternativet.

Så till frågan om att hänsyn skall tas till kommunens bedömning. Einar Larsson kan väl ändå inte själv tro på vad han säger. Han ber mig läsa vad som står i betänkandet. Det har jag gjort, och jag har noterat den skillnad som finns mellan texten i betänkandet, där man skriver att stor hänsyn skall tas till kommunens bedömning, och själva lagtexten. Varför har man inte kvar detta i lagtexten? Varför plockar man bort skrivningen att länsstyrelsen vid sin prövning skall ta stor hänsyn till kommunens bedömning? Om man vill att länsstyrelsen skall göra det, borde det finnas kvar i lagtexten.

Man har ändrat även i 2 §. Där föreslår man att undantag får medges, om kravet i fråga om återväxt av skog inte kan tillgodoses "på ett ekonomiskt godtagbart sätt". I Einar Larssons motion står det att undantag skall kunna medges om detta krav inte "rimligen" kan tillgodoses. Det är detta jag menar är ett knäfall för moderaterna, och det kan inte Einar Larsson komma ifrån.

Jag har dock noterat att Einar Larsson sade att han då det gäller samernas intressen kan lämna full garanti. Anledningen till att jag ställde den frågan var att det veckan före påsk på Samernas riksförbunds kansli damp ner ett förslag från produktkontrollnämnden som man ville ha synpunkter på. Där föreslogs att man skulle plocka bort dessa särskilda föreskrifter. Det var anledningen till min fråga.

Anf. 63 EINAR LARSSON (c) replik:

Fru talman! Får jag först till Svante Lundkvist säga att det han citerar ur betänkandet är helt korrekt. Det som jag vände mig emot var Svante Lundkvists uttalande att utskottsmajoritetens förslag kommer att leda till stor ovisshet för berörda parter. Jag håller gärna med om att det inte blir särskilt lätt för länsstyrelsen. Det här är inga enkla beslut. I den politiskt valda länsstyrelsen har man att fatta dessa svåra beslut efter att ha hört expertisen i skogsvårdsstyrelsen, i länsarbetsnämnden, i naturvårdsenheten och naturligtvis efter att ha tagit stor hänsyn till vad man tycker i den berörda

kommunen. Vi tror faktiskt att detta är en ganska fin kombination och att det känns tryggt att länsstyrelsen har gjort en bedömning som är likartad för åtminstone hela regionen. Ovissheten måste bli större, om man skulle lägga hela detta ansvar på den berörda kommunen, som rimligen inte kan ha tillgång till nämnda expertis för planering och annat. Jag har inte sagt att det på något sätt är särskilt lätt, men av alla svåra och besvärliga försök till lösningar tror vi trots allt att denna lösning är den bästa. Det är därför jag vänder mig emot Svante Lundkvist när han säger att detta förslag leder till ovisshet, medan han tror att kommunen har den bästa möjligheten att göra en bedömning. Lagg märke till att varken Kommunförbundet eller tillfrågade kommuner är särskilt entusiastiska, en del avråder direkt från att ta över detta ansvar. Det råder olika uppfattningar, det kan bli fråga om ryckighet från år till år, och det finns inte någon möjlighet att överklaga. Där kan det uppstå stor rättsotrygghet. Det är det jag vänder mig emot.

John Andersson talar om att han har 25 års erfarenhet av att behandla enskilda stammar och att de som i likhet med honom har denna bakgrund är oroliga. Det tror jag säkert är mycket befogat. Det finns ingen godtagbar teknik, varken när det gäller emballage eller anbringande av medlet. Men jag har talat om att man måste förvänta sig en utveckling i fråga om den tekniken, som vi inte känner till riktigt. I Finland är man troligen duktigast på detta. Tekniken bör utvecklas ytterligare, och den bör naturligtvis vara godtagbar ur arbetarskyddssynpunkt. Det är det första kravet.

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark.

Anf. 64 SVANTE LUNDKVIST (s) replik:

Fru talman! Får jag först i klarhetens intresse understryka att när det gäller den manuella hanteringen av bekämpningsmedlen har vi från socialdemokratiskt håll uppfattningen att man icke bör få använda den möjligheten med hänsyn till arbetarskyddsintressen och arbetsmiljöintressen.

Ovissheten i majoritetens förslag, Einar Larsson, består i att man icke från år till år vet någonting om vad som kommer att hända med skogsbesprutningarna. Hela förslaget vilar på ett principiellt förbud med möjligheter att söka dispenser. Man kommer alltså att befinna sig i total ovisshet om huruvida dispenser kommer att beviljas eller inte. Man kommer att söka, och man kommer att få avslag eller bifall. Men om denna fråga skall kunna hanteras på ett vettigt sätt, förutsätter vi att man skall kunna planera och organisera bl. a. för den arbetskraft man behöver kunna utnyttja vid mekanisk röjning. I det förslag vi har lagt fram vet alla att kommunerna har tagit undan de områden där bekämpningsmedelsanvändning inte får förekomma, och där man alltså redan i förväg kan säga att man för alla dessa områden måste organisera mekanisk röjning. Det underlättar ju på ett mycket klart sätt möjligheterna att verkligen hantera de här frågorna. Det är på den punkten som jag menar att utskottsmajoritetens förslag kommer att lämna både skogsbruket och miljövårdsintressena i ovisshet från år till år.

Sedan vill jag ytterligare understryka att de ekonomiska konsekvenserna, som av naturliga skäl kommer att drabba den enskilde skogsägaren i detta sammanhang, går att klara av, om man accepterar det styrmedelssystem som

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

vi pläderar för – ett avgifts- och stödsystem som skulle underlätta möjligheterna att bedriva den aktiva skogsvård som vi ändå måste vara intresserade av att få till stånd i vårt land.

Anf. 65 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag fick inte något svar av Einar Larsson på min fråga varför man har tagit bort andra stycket i det lagförslag som Einar Larsson själv varit med om att skriva, att stor hänsyn skall tas till kommunens bedömning. Om det är på det sättet, som Einar Larsson säger och utskottet har skrivit i betänkandet, att stor hänsyn skall tas till kommunens bedömning, varför har man då tagit bort den meningen i lagtexten? Den frågan vill jag ha ett svar på.

När det gäller detta att behandla enskilda stammar är det möjligt att man i framtiden kan komma på en sådan teknik, men jag har väldigt svårt att se hur man skulle kunna lösa det problemet. Om man manuellt skall sprida sådana här behandlingsvätskor, då kommer man väldigt nära eller i direkt beröring med de kemiska medlen. Det måste vara det absolut sämsta sättet.

Anf. 66 EINAR LARSSON (c) replik:

Fru talman! Till Svante Lundkvist vill jag säga att det är litet förvånande att han med sin omfattande kommunala erfarenhet hela tiden förutsätter att man i kommunerna fattar enhälliga beslut, som sedan står sig hela tiden och ligger till grund för vidare ställningstaganden. Det förhåller sig inte på det sättet. Det råder ju mycket motstridiga uppfattningar ute i kommunerna. Eftersom kommunens beslut inte kan överklagas, har man stora möjligheter att motionera på nytt i fullmäktige och riva upp de beslut som man är missnöjd med. Om det, som Svante Lundkvist säger, finns risk för ovisshet när våra länsstyrelser skall göra sina ställningstaganden, grundade på politiska bedömningar och med ledning av expertis, måste ovissheten vara ännu mycket större när besluten skall fattas i 270 olika kommuner med olika bedömningar.

Beträffande de förändringar på ett par punkter som John Andersson frågade om och som innebär överflyttning från lagtext till motivtext kan jag svara att utskottet av juridisk expertis fått råd om vad som hör hemma i lagtext och vad som hör hemma i motivtext. Uttalandet har på intet sätt mindre betydelse för att det står klart utsatt i motivtexten, anslutande till den befintliga lagtexten.

Förste vice talmannen anmälde att Svante Lundkvist och John Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 67 BÖRJE STENSSON (fp):

Fru talman! Genom beslut den 9 augusti 1979 bemyndigade regeringen dåvarande chefen för jordbruksdepartementet Eric Enlund att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda frågan om användningen av kemiska

medel i jordbruket och skogsbruket.

Av direktiven till utredningen framgår att kommitténs uppgift var, och är, att redovisa konsekvenser i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jordbruket, skogsbruket och trädgårdsnäringen. Dessutom skulle utredningen värdera det underlagsmaterial som kommittén tar fram och utifrån en avvägning mellan näringspolitiska intressen och miljöintressen föreslå lämpliga åtgärder. Enligt direktiven skall arbetet kunna redovisas i form av delrapporter, varvid de frågor som rör skogsbrukets användning av bekämpningsmedel redovisas med förtur. Så har också skett.

I delbetänkandet Bekämpning av lövsly behandlas skogspolitiken, skogsvårdslagen, skogsbrukets utveckling och inriktning samt bl. a. regionalpolitiska och samhällsekonomiska konsekvenser av den hittillsvarande utvecklingen.

Skogsbruket skapar en omfattande sysselsättning i den skogliga tillverkningsindustrin. Denna industri står för betydande exportinkomster, ca 20 miljarder kronor per år. Inom många andra verksamheter skapas också sysselsättning, t. ex. inom transportledet.

I utredningen redogörs för att man år 1979 använde 106 ton bekämpningsmedel i skogsbruket. Totala förbrukningen av bekämpningsmedel inom landet utgjorde samma år 9 384 ton. Användningen inom skogsbruket var alltså ganska liten vid en jämförelse med den totala användningen. Det är dock denna relativt ringa användning som fått den allra största uppmärksamheten. Mot den bakgrunden har riksdagen beslutat om temporärt totalt förbud mot användning av kemiska bekämpningsmedel i skogsbruket. Först skedde det i avvaktan på utredningsförslag. Sedermera har riksdagen beslutat om temporärt totalförbud i avvaktan på lagförslag från regeringen.

Regeringens nu framlagda förslag innebär att gällande lag om tillfälligt förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark i princip förlängs.

Utskottet har tidigare understrukt att det för planeringen inom skogsbruket är angeläget att statsmakterna snarast ger ett klarläggande besked om hur problemet med lövslybekämpningen bör lösas. En fördröjning av lagstiftningsfrågan kommer att medföra avsevärt men för åtskilliga skogsägare.

En mera permanent lagstiftning på detta område är önskvärd. Av den anledningen har jag, tillsammans med utskottets ordförande Einar Larsson, väckt en motion vars förslag innebär att den i proposition 1981/82:91 föreslagna tillfälliga förbudslagen antas att gälla under andra hälften av år 1982, varefter en permanent lag, utformad i enlighet med regeringens tidigare, i proposition 1981/82:44 framlagda förslag skulle antas att gälla fr. o. m. den 1 januari 1983. Sistnämnda förslag innebär att spridning över skogsmark av bekämpningsmedel avsedda för bekämpning av lövsly i princip förbjuds. Enligt förslaget får länsstyrelsen medge undantag från förbudet, om skogsmarken har liten betydelse för friluftslivet, naturvärden och den lokala befolkningens trivsel och återväxten av skog inte rimligen kan tryggas

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

genom röjning med mekaniska metoder. Vid prövningen av frågor om undantag från förbudet skall stor hänsyn tas till kommunens uppfattning om skogsmarkens betydelse för friluftslivet, naturvården och den lokala befolkningens trivsel.

Fru talman! Jag menar att vi nu kan få en lagstiftning som ger en någorlunda lugn och bra utveckling av skogsvården och skogsproduktionen under hänsynstagande till motstående intressen, som vi nogsammt vet finns.

Under de år med tillfälliga förbud som nu har gått har den mekaniska röjningen ute i bygderna påtagligt ökat – åtminstone upplever vi det så. Jag tror att man från skogsägarhåll verkligen räknar med stor restriktivitet med dispenser i fråga om den lag som vi nu skall lägga fast. Av den anledningen fortsätter man att öka insatsen vad gäller manuell röjning. Man vet nog redan från skogsägarhåll vad man kommer att få rätta sig efter.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i detta betänkande.

Anf. 68 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! Det är inte så ofta ett ärende med tre à fyra månaders mellanrum blir föremål för behandling i kammaren. Så är emellertid nu fallet med frågan om kemisk lövslybekämpning. Det är bra att frågan på detta sätt nu åter har aktualiserats.

När en fråga inte får en bra lösning här i riksdagen är det inte de förlorande partierna som blir lidande utan naturligtvis själva sakfrågan. Såsom frågan om lövslybekämpningen har behandlats under senare år, är det utan tveivel svenskt skogsbruk som är den skadelidande parten. Att frågan i dag, efter en överenskommelse mellan de borgerliga partierna, nu får sin lösning är därför utomordentligt glädjande. Detta utesluter emellertid inte att jag fortfarande tycker att det förslag som utredningen kom fram till och som moderata samlingspartiet ensamt stod för när frågan senast var uppe här i kammaren hade varit en bättre lösning.

Jag vill gärna, fru talman, säga att jag förvånades över Svante Lundkvists replikväxling med utskottets ordförande för en stund sedan, när Svante Lundkvist uttalade att man inom skogsbruket år från år kommer att känna oro för den olikartade behandling som kan bli en följd av dispensererna. Jag tycker att det är litet magstarkt av Svante Lundkvist att uttala sig om den oron, när ni socialdemokrater själva hade möjlighet att stödja utredningens förslag den 10 december. Då hade ni inte behövt uttrycka denna oro och uppta en så betydande del av repliktiden här i dag.

Alla parter har fått vidkännas eftergifter i denna uppgörelse. Från moderata samlingspartiets sida har vi gjort en betydande eftergift beträffande vår principiella inställning. Vi har således sedan i december gått från en restriktiv användandelinje i enlighet med utredningens förslag till ett förbud med dispenser. Självfallet har det i det läget från våra utgångspunkter varit angeläget att det gamla regeringsförslagets dispensmöjligheter har vidgats i det förslag som nu föreläggs riksdagen. Således har det gamla regeringsför-

---

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

slagets 2 § andra stycket fått en inskjuten sats, som avser att tillföra detta stycke också en ekonomisk bevekelsegrund. Paragrafens nuvarande lydelse kommer då att vara följande:

”kravet enligt 7 § skogsvårdslagen – – – i fråga om återväxt av skog inte på ett ekonomiskt godtagbart sätt kan tillgodoses genom röjning med mekaniska metoder med hänsyn till skogsmarkens läge och beskaffenhet, skogsbeståndets sammansättning och tillgången på arbetskraft”. Som en följd av tillägget ”på ett ekonomiskt godtagbart sätt” skall ekonomisk hänsyn tas vid jämförelse mellan de två olika metoderna.

Detta är enligt vår mening en utomordentligt viktig förändring, som möjliggör kemisk bekämpning i en omfattning som i stort sett skall tillgodoses skogsbrukets behov av att använda denna metod.

Ytterligare förändringar har kunnat uppnås i förslaget 4 §. Vid länsstyrelsens behandling av dispensärenden skall yttranden inhämtas från såväl den berörda kommunen som skogsvårdsstyrelsen i länet. Därutöver har andra stycket i 4 § utgått. Enligt lydelsen i det gamla förslaget skulle länsstyrelsen ta stor hänsyn till kommunens bedömning av skogsmarkens betydelse för friluftslivet m. m. Enligt partiernas nu gjorda överenskommelse skall vid länsstyrelsens handläggning båda yttrandena tillmätas lika betydelse.

Utöver de nämnda förändringarna i lagtexten har i utskottsmajoritetens skrivning också framförts betydelsen av att en likformig bedömning görs de olika länsstyrelserna emellan. För att detta skall kunna uppnås uttalar utskottet att naturvårdsverket och skogsstyrelsen gemensamt skall utarbeta anvisningar för länsstyrelsernas handläggning.

Fru talman! Med de här föreslagna förändringarna i förhållande till den regeringsproposition som avvisades här i kammaren den 10 december förra året anser vi, som jag inledningsvis antydde, att denna lag kommer att bli ett värdefullt instrument för skogsbruket i kampen mot det allt tätare slybeståndet. Enligt moderata samlingspartiets mening skall dispenser nu kunna ges så att den mycket eftersatta lövslybekämpningen ånyo kommer i gång. Vi menar att under en övergångsperiod på ca fem år måste många hundra tusen hektar lövsly bekämpas från luften. Härfter har vi den lika bestämda meningen att det årliga behovet av denna metod kommer att minska. Det är ett önskemål från vår sida. Likväl är jag inte främmande för att det årliga behovet av att använda lövslybekämpning från luften kan komma att omfatta 50 000–100 000 hektar.

Fru talman! Jag är på skogsbrukets vägnar glad över den beredvillighet som partierna nu har visat för att få en lösning till stånd och yrkar för den skull bifall till utskottets hemställan.

Anf. 69 SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Jag vill först och främst påstå att vårt förslag är konstruerat så, att det ger mer stadga åt möjligheterna för både skogsbruket och naturvärden att långsiktigt hantera de frågor som vi här talar om. Jag har tidigare argumenterat på denna punkt.

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

Det var intressant att få lyssna på hur Arne Andersson såsom representant för moderata samlingspartiet tolkade innebörden av den överenskommelse som har träffats mellan de borgerliga partierna. Han sade att han var glad över att denna överenskommelse innebär att man har vidgat möjligheterna till besprutningar. Han var tillfredsställd med att man har fått med kriteriet om den enskilde skogsägarens krav på lönsamhet. Om en skogsägare inte har ekonomiska förutsättningar att genomföra en manuell röjning, skall han enligt de borgerliga partiernas mening alltså få tillgripa besprutningsmetoderna. Den enskilde skogsägarens ekonomiska situation skall i högre grad än tidigare få avgöra hur vi skall hantera denna fråga.

Vi socialdemokrater anser att det är fel att hantera miljövärdfrågor på detta sätt. Den enskilde skogsägaren bör hållas skadeslös i sådana här sammanhang i enlighet med det förslag som vi har framlagt om styrmedel när det gäller denna typ av frågor. Vi menar att man genom ett avgifts- och stödsystem skall kunna göra det möjligt för en skogsägare att oberoende av hans egen ekonomiska ställning driva skogsbruket på ett sätt som är förenligt också med miljövärdens intressen. Så måste man se på dessa frågor. Annars hamnar vi, såvitt jag förstår, i den situation som Skogsarbetareförbundets ordförande angav, när han bedömde denna lag såsom en tillståndslag i stället för en förbudslag.

Det var, som jag sade tidigare, intressant att lyssna på Arne Anderssons tolkning. Om centerpartiet och folkpartiet ger detta beslut samma innebörd och tolkning, kan jag bara konstatera att folkpartiet och centerpartiet uppenbarligen har haft större intresse av att komma överens med moderaterna än att slå vakt om miljövärdens intressen i dessa sammanhang.

Anf. 70 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! Det är en utomordentligt märklig tolkning Svante Lundkvist gör av det här förslaget. Var i utskottsbetänkandet har Svante Lundkvist kunnat läsa sig fram till att den enskilde skogsbrukarens ekonomiska situation är avgörande för om metoden kommer att användas eller inte? Det är en fantasiprodukt, som möjligen tillgodoser den enorma debattglädjen för stunden men som inte har någonting med saksförhållandet att göra.

Det är naturligtvis fråga om den ena eller andra metodens möjlighet att tillgodose skogsbruket då man eftersträvar lönsamhet. Det gäller både det större och det mindre skogsbruket och har ingenting med det enskilda företags ekonomiska status att göra. Men däremot kan det ha att göra med hur det enskilda skogsföretaget är geografiskt beläget i förhållande till hur människor bor, vägar går och vatten rinner.

Jag anser att det ekonomiska kriteriet väger tyngre ju längre ut från bebyggelsen man kommer, eller med andra ord att där människor vistas utomordentligt litet – det kanske inte sedan avverkningen ägde rum har varit människor på marken – kommer den kemiska lövslybekämpningen självfallet att komma till användning oftare och, Svante Lundkvist, i sjunkande grad ju närmare människors boningar och bebyggelse man kommer.

Slutligen vet jag inte vad Skogsarbetareförbundets ordförande hade gjort för tolkning. Jag vet bara hur Skogsarbetareförbundets remissvar över utredningens förslag löd. Det var en entydig uppslutning kring utredningens förslag. Man ansåg att den metoden ur facketts synpunkt var att föredra. Den är således, såvitt jag kan förstå, fortfarande att föredra. Nu föredrog partierna – förmodligen av partitaktiska skäl – att i december gå var sin väg. Följaktligen står vi nu med ett förslag som inte är lika bra som det vi då hade att ta ställning till, men ändå anser jag att detta nu är det bästa vi kan göra av situationen. Det tycker jag att de partier som samlats kring detta förslag ändå har heder av. Skogsbrukets bästa har varit ledande för våra partier när vi gjort denna överenskommelse.

Anf. 71 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Efter Arne Anderssons i Ljung anförande tycker jag att den här debatten verkligen blivit intressant med utgångspunkt i de synpunkter och svar som Einar Larsson lämnade. Jag frågade Einar Larsson om betydelsen av den ändring i lagtexten som skett. Det svar jag fick var att man i samråd med juristerna kommit fram till att detta stycke inte skulle vara med utan stå i motivtexten. Därför plockade man bort detta stycke. Minns jag inte fel hade jordbruksministern detta andra stycke med i det lagförslag som röstades ned i kammaren i december förra året. Det gick tydligen att ha det med då, men nu har det tydligen blivit andra förhållanden.

Det kanske mest intressanta är att Arne Andersson ansåg att det hade skett en viktig förändring – och det är jag helt överens med honom om – nämligen att man i 2 § fått in denna rad och att detta stycke tagits bort ur 4 §. Arne Anderssons tolkning var att den förändring som skett i stort sett skall tillgodose skogsbrukets behov av kemisk behandling.

Hörde jag inte fel nämnde han en siffra på mellan 50 000 och 100 000 ha för det område där kemiska medel skulle kunna användas för bekämpning. Vad är det då, Einar Larsson, för förbudslag? Bekämpningen har gällt mellan 25 000 och 30 000 ha under åren innan det blev förbud. År 1979 tror jag att det var 28 000 ha som behandlades kemiskt. Och nu kommer man med tolkningen att mellan 50 000 och 100 000 ha skall behandlas.

Är det inte så, Einar Larsson, att detta är en dispenslag med enstaka förbud? Det måste vara den rätta tolkningen. Jag kan inte se det på något annat sätt.

Einar Larsson kanske kan tala om ifall han tolkar lagförslaget på samma sätt som Arne Andersson. Jag är nästan överens med Arne Andersson i hans tolkning av lagtexten. Det som förvånar mig är att Einar Larsson gjorde en helt annan tolkning.

Anf. 72 EINAR LARSSON (c):

Fru talman! Politik är det möjligas konst, och det är också i viss mån demokratin. Det här förslaget är en kompromiss efter många omgångars behandling i riksdagen, och jag skulle inte vilja ge mig in i äventyret att föregripa myndigheternas hantering. De får genom jordbruksutskottets

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

majoritetsförslag mycket klara riktlinjer för vad som skall gälla.

Det står: "Spridning över skogsmark av bekämpningsmedel, avsedda för bekämpning av lövsly, är förbjuden." Sedan görs det undantag för behandling av enskilda trädstammar. Det står vidare att undantag får medges om "skogsmarken har liten betydelse för friluftslivet, naturvården och den lokala befolkningens trivsel". Det är rätt hårda kriterier som gäller. Därefter står det att undantag får medges om "kravet enligt 7 § skogsvårdslagen (1979:429) i fråga om återväxt av skog inte på ett ekonomiskt godtagbart sätt kan tillgodoses genom röjning med mekaniska metoder med hänsyn till skogsmarkens läge och beskaffenhet, skogsbeståndets sammansättning och tillgången på arbetskraft".

Det är vad som gäller. Tolkningar hit och dit om antal hektar och om vad som blir enklare eller svårare i förhållande till tidigare är det mycket vanskligt att ge sig in på.

En exakt beskrivning av de förändringar som skett är följande.

I det tidigare lagförslaget, som moderaterna inte kunde stödja, stod det i själva lagförslaget: "Länsstyrelsen skall vid sin prövning ta stor hänsyn till kommunens bedömning av skogsmarkens betydelse för friluftslivet, naturvården och den lokala befolkningens trivsel." Det står nu enbart i motivtexten, och vi har av juridisk expertis fått bekräftat att det har god styrka även där – jag skulle vilja påstå samma styrka.

Vidare stod det tidigare i motivtexten att det med ordet "rimligen", som fanns i lagtexten, menades på ett ekonomiskt godtagbart sätt. Det har nu förts in direkt i lagtexten. Men uppgiften finns där i båda fallen.

Jag vill inte ge mig in på att föregripa myndigheternas hantering. Det finns mycket klara föreskrifter. Detta är en förbudslag som ger möjlighet till viss dispens. Arne Andersson har också själv sagt att han ändrat sitt ställningstagande till att gå med på den. Hur dispens skall ges är klart föreskrivet, och uppgiften att bevilja dispens har vi lagt på den tunga instansen länsstyrelsen, som har både expertis och politiskt ansvar. Det har vi gjort med stor tillförsikt och trygghet.

Anf. 73 SVANTE LUNDKVIST (s):

Fru talman! Men det är ändå så, Arne Andersson i Ljung, att om man skriver in i lagtexten vad moderaterna kräver och centerpartiet och folkpartiet har accepterat och har "ett ekonomiskt godtagbart sätt" som kriterium, så skall ju länsstyrelserna vid varje framställning om dispens pröva vad vi i det sammanhanget menar med ekonomiskt godtagbart sätt. När de då ser efter vad utskottsmajoriteten talar om i motivtexten – stor nytta för skogsägaren, hänsyn till högre kostnad, olika lönsamhet osv. i skilda delar av landet – så är det uppenbart att i prövningen kommer in en bedömning av vilka ekonomiska möjligheter den enskilde skogsägaren kan anses ha att tillämpa den ena eller den andra metoden.

Det är i det sammanhanget som jag menar, att om vi har den uppfattningen att vi skall hålla fritt från besprutning på vissa områden av miljövårdsskäl och andra allmänna skäl, så skall icke de ekonomiska kriterierna där få ta över.

Där får vi då jämna ut de ekonomiska konsekvenserna genom de styrmedel som vi förordar att man skall tillgripa genom ett stöd och ett bidragssystem för att den långsiktiga skogsvården skall kunna fungera bra och för att också dessa typer av insatser från samhällets sida skall kunna fungera riktigt.

Sammanfattningsvis vill jag säga att fortfarande återstår den bedömning Arne Andersson själv gör. Han säger att han är glad över att möjligheterna har vidgats att använda besprutningar i en omfattning som vi inte tidigare fick lov att göra. Då konstaterar jag att centerpartiet och folkpartiet i dessa sammanhang har valt att gå moderaterna till mötes hellre än att tillsammans med oss slå vakt om den ordning som bättre skulle ha kunnat tillgodose både skogsbrukets och miljövårdens intressen.

Anf. 74 BÖRJE STENSSON (fp):

Fru talman! Jag vill egentligen inte ge mig in i den här debatten om tolkning. Men jag vill understryka vad jag sade i mitt tidigare anförande. För det första innebär det lagförslag vi nu skall besluta om ett totalförbud mot bekämpningsmedel i skogen. För det andra kan dispens sökas. För det tredje skall länsstyrelsen inhämta yttranden från kommunen där orten ligger och från skogsvårdsstyrelsen i länet. Sedan gör länsstyrelsen avvägningen och avslår eller medger dispens. Kommunen kan överklaga till regeringen.

Som jag sade i mitt tidigare anförande tror jag att man från skogsägarhåll verkligen räknar med stor restriktivitet vad beträffar dispenser.

Anf. 75 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! Det är väl utomordentligt dumt att göra saker krångligare än de är.

I det förslag som vi hade att ta ställning till – och som var utredningens förslag i december månad – var generellt undantagna vissa närområden intill människors bostäder och där, som jag sade för en stund sedan, vatten rinner och vägar går. Ungefär motsvarande områden betraktar jag också som mer eller mindre generellt undantagna i det nu föreliggande förslaget, 2 § första stycket. Det var det jag äsyftade när jag sade att med det föreliggande förslaget kommer metoden enligt min mening att kunna användas i stigande grad i förhållande till avståndet från människors bostäder.

Skulle det förslag som nu föreligger ha något av kompromissens prägel över sig och inte enbart betyda att vi efter ett par tre månader oinskränkt har gått på regeringens linje, så är det alldeles självklart att det också innebär att regeringsförslaget nu har förändrats i riktning mot vidgad möjlighet att få dispens. Det är vad vi har uppnått.

Från våra utgångspunkter har det varit självklart att komma så nära det förslag, som vi talade för här i kammaren den 10 december förra året, som möjligt. Vi har ansett oss – med det ekonomiska kriterium som tillförts 2 § andra stycket i det förslag, varom partierna nu är överens, ha fått en garanti för att metoden kommer att användas. Omfattningen vet ingen här i kammaren någonting om. Det får helt enkelt visas av hur dispens ges och hur tillämpningsanvisningarna kommer att skrivas. Jag delar Einar Larssons

Onsdagen den
14 april 1982

Förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark

uppfattning att utskottets betänkande inte är så svårtolkat att det skall behöva bli alldeles omöjligt att klara detta. Däremot ansluter jag mig definitivt inte till Svante Lundkvists uppfattning, att det för olika delar av landet skall bli så svårtolkat att det uppstår en stor villervalla.

Jag delar, John Andersson, den uppfattningen att metoden så långt det är möjligt skall tillgodose skogsbrukets behov. Vad annars? Det är en självklarhet. Vi behöver metoden. Inte någon här i kammaren med ansvarskänsla när det gäller svenskt skogsbruk vågar gå in i debatten och säga att vi har lövslyhanteringen under kontroll. Ingen av kammarens 349 ledamöter vågar säga att manuell bekämpning har visat sig vara en tillräcklig metod. Självfallet vågar ingen göra detta, för det vore fel.

Lövslyskärmen har växt närmare och närmare. Den har blivit högre och högre. Vi behöver den här metoden, och ändå måste vi aktivt verka för att få ut så många med röjningssågar och röjningsknivar som över huvud taget är möjligt. Med de två metoderna tillsammans är det möjligt att vi kan rädda situationen när det gäller den enorma lövslytillväxt som nu har skett under en rad år. Vi har ingen konflikt mellan de två metoderna. Vi behöver dem båda två, och det är en ganska onödig och trist debatt som förs. Vi menar att skogsbruket skall använda de bästa metoderna, och i många delar av landet är situationen sådan att vi, Svante Lundkvist, inte gör vare sig människorna eller miljöskyddet någon för när. För den skull anser vi att det här är ett bra förslag.

Anf. 76 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Det är Einar Larsson jag vill svara, eftersom han begärde replik med anledning av mitt anförande.

Einar Larsson säger att det här är en förbudslag, och sedan räknar han upp listan med undantag. Utan att framställa mig som någon expert på området vill jag säga att jag i alla fall jobbat i storskogsbruket under så pass lång tid, att jag kommer fram till bedömningen att med de undantag och de kriterier som gäller kommer det inte att bli en förbudslag, utan det blir en dispenslag med undantag. Läser man 2 § är det inte svårt att räkna ut att det kommer att bli användning av de kemiska metoderna i ökad omfattning – den slutsatsen är jag inte ensam om att dra. Det är enbart Einar Larsson som tolkar in något annat. Om han gör det på fullt allvar eller för att försöka lugna ner det hela vill jag inte uttala mig om.

Anf. 77 EINAR LARSSON (c):

Fru talman! Jo, John Andersson, det är på fullt allvar som jag försöker att redovisa vad som faktiskt står i utskottsbetänkandet.

Låt mig bara litet stillsamt erinra John Andersson om att enligt det som är alternativet till utskottsmajoritetens skrivning, nämligen reservationen, är det skogsvårdsstyrelsen ensam som lämnar alla undantag från förbudet. Där kommer inte att finnas någon allsidig prövning av naturvårdsenheten eller någon bedömning av om länsarbetsnämnden har möjlighet att ställa folk till förfogande för manuell röjning, utan där är det enkelt. Säg att större delen av

kommunerna bestämmer sig för att endast undanta en liten del av skogsmarken, resten bestämmer skogsvårdsstyrelsen ensam om. Jag har stort förtroende för skogsvårdsstyrelsen i och för sig, men jag anser att det kan medföra risk för en alltför ensidig bedömning.

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

Anf. 78 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Eftersom den situationen troligen uppstår att vi i andra hand kommer att rösta på reservationen, kan det väl vara värt att säga några ord om detta, då Einar Larsson tog upp det.

Vad som skiljer utskottets förslag från reservationen är ju ändå att det enligt reservationen ges möjlighet för kommunerna att helt förbjuda besprutning på vissa områden, och detta kan inte överklagas. Det är klart att det inte är den bästa lösningen, men kommunerna har då i alla fall möjlighet att helt förbjuda den kemiska bekämpningen. Enligt utskottets hopsnickrade förslag blir det däremot inga områden där man kan totalförbjuda användningen av bekämpningsmedel, utan det blir hela tiden fråga om dispenser.

Vad gäller skillnaden mellan länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen tror jag inte att man kommer att finna någon större skillnad i bedömningarna från dessa två myndigheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (generellt förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 18 för motion 2151 av Lars Werner m. fl.

Mom. 2 och 3 (lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel över skogsmark)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 155 för reservationen av Svante Lundkvist m. fl.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Stöd till dagspressen m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:25 om stöd till dagspressen m. m. (prop. 1981/82:100).

Anf. 79 OLLE SVENSSON (s):

Fru talman! Presspolitikens syfte bestämmer vilket stödsystem som bör användas. Vi socialdemokrater har i det här betänkandet liksom vid tidigare tillfällen då presstödet har behandlats utgått från pressens medverkan i

strävandena att förstärka och fördjupa den svenska demokratin genom att informera om och kommentera vad som sker i samhället, att granska den verksamhet som utövas av de inflytelserika och genom att främja kommunikation inom och mellan politiska, fackliga och andra ideella grupper. Det är för att trygga denna medverkan och för att stärka mångfalden inom pressen som stödet utgår.

Inget stödssystem är konkurrensneutralt. Ett generellt stöd förstärker marknadskrafterna, gynnar de starka tidningarna och påskyndar koncentrationsprocessen. Ett selektivt system försvagar marknadskrafterna, gynnar tidningar i underläge och kan vända en negativ strukturutveckling.

Om målet är att främja mångfalden, duger endast selektiva system. De nuvarande selektiva produktionsbidragen ger möjligheter för ett tjugofemtal flerdagartidningar och ett trettiotal fådagartidningar att fortsätta sin verksamhet.

Eftersom stödet går över statsbudgeten har frågan också en ekonomisk sida. De insatser som f. n. görs från statens sida motsvarar inte mer än ca 5 % av dagspressens intäkter. Med ett generellt system av samma omfattning skulle de flesta av tidningarna med stöd tvingas upphöra med utgivningen.

Det selektiva stödet utgår till tidningar som annars skulle ha svårt att hålla sig kvar på marknaden och till etableringar som annars aldrig skulle bli av. Det är självklart att ett sådant stödssystem påverkar konkurrensförutsättningarna. Grundtanken är ju att förhindra att tidningar i underläge fortsätter att tappa marknadsandelar och att med nyetableringar bryta den redaktionella dominansen på orter där det bara finns en tidning. Högtäckningstidningar som planerat sin verksamhet – dimensionerat personal och investeringar utifrån antagandet att lågtäckningstidningar förr eller senare måste försvinna – tvingas givetvis till omställningar, när presstödet gör det möjligt för lågtäckningstidningar att leva vidare.

Det har varit en styrka att det sedan början av 1970-talet funnits en stor majoritet i riksdagen, som slagit vakt om ett selektivt presstöd. Den majoriteten finns också bakom det i dag behandlade betänkandet så långt det gäller dagspressen. Från socialdemokratisk sida är vi dock oroade över att enligt mittenparti-propositionen skall produktionsbidraget ligga på oförändrad nivå ännu ett år. För tidningar med en hushållstäckning över 20 % har inflationen tillåtit urholka presstödet ända sedan 1978. Det leder till en ny nedläggningsvåg, om statsmakterna inte snabbt omprövar sin inställning.

Vårt förslag om en ökning av produktionsbidragen med 15 % är ett minimikrav. Likaså är det viktigt att tröskeeffekten görs mindre besvärande för tidningar med högst 20 % hushållstäckning. Detta kan genomföras omedelbart. Beträffande gränsdragningsproblem inom presstödsystemet i övrigt föreslår vi en översyn från presstödsnämndens sida.

Jag yrkar bifall till majoritetsskrivningen om produktionsbidragsnivån, för vilken vi socialdemokrater svarar, och den reservation vi har lagt om önskade tröskeeffekter inom stödssystemet.

Från socialdemokratins sida är vi angelägna om en ökad samverkan inom

tidningsbranschen. Samverkan inom distributionen är så gott som total. Samdistributionssystemet kom till för att förmå starka tidningar att öppna sin distributionsform för svaga eller överspridda tidningar. De stora fick en rabatt om de avstod från den konkurrensfördel som de hade i sina distributionsorganisationer och om de accepterade lika pris per exemplar. Vi anser det befogat att öka rabatten till en merkostnad av 9 milj. kr., och som motiv för detta åberopar vi de väntade kostnadsökningarna för distributionen och den urholkning som redan åstadkommit av inflationen. Vi vill inte äventyra samverkan inom det enda område, där den har lyckats fullt ut.

Jag vill gärna framhålla att vi socialdemokrater stöder förslaget i propositionen att ekonomiskt stöd skall kunna utgå från presstödsnämnden för samverkansutredningar inom branschen. Vi förordar också att möjligheterna att få lån från pressens lånefond utvidgas till att gälla också när tryckningen omhänderhas av företag som inte ägs av någon tidning men som svarar för sätter- och/eller tryckeriproduktion av flerdagartidningar. Det innebär bifall till en socialdemokratisk motion av Helge Hagberg och Ingemar Konradsson. Centerpartiet och folkpartiet står oss nära i sin reservation i den frågan, medan moderaterna är totalt avvisande till detta konkreta samverkansförslag.

Moderaternas förslag i dagspresstödsavsnittet kräver ingen annan kommentar än att de är helt ogenomförbara, om inte avsikten är att ta död på praktiskt taget alla lågtäckningstidningar – Svenska Dagbladet inbegripet. De som lever på svältgränsen skall tvingas rationalisera, medan de på annonsinkomster stinna högtäckningstidningarna skall få statsbidrag utan villkor. Vidare sänks produktionsbidragen för alla, trots ständigt stigande kostnader och svag annonskonjunktur. Dessa förslag måste vara till för den moderata buskpropagandan. Moderaterna litar på att övriga partier tar ansvar för att tidningarna överlever.

Den del av propositionen som har gjort mig mest besviken handlar om organisationspresstödet. Jag minns från den näst föregående pressutredningen att Jan-Erik Wikström lika envist som Cato vid varje sammanträde upprepade att det behövdes ökat stöd till tidskrifter. Nu signerar han en proposition som innebär godtyckliga försämringar av tidskriftsstödet och i vissa fall lika godtyckliga förbättringar.

Vi har uppvaktats i utskottet av en delegation från Fackförbundspressens samorganisation, Factu, och TCO-tidningarna.

Dessa organisationer företräder skilda synpunkter i pressfrågor, men de kunde ena sig om en skrivning som var mycket kritisk till regeringens förslag.

Föregående riksmöte sänkte stödet till organisationspressen med 15 milj. kr. Genom en maximering av stödet till 1 milj. kr. per tidning drabbades uteslutande upplagestora tidningar. Man bortsåg från faktum att just denna kategori av tidningar redan har relativt sett sänkt stöd till följd av upplagestödet fallande skala från 35 öre till 14 öre per exemplar.

Vad vi nu har att ta ställning till är en proposition som syftar till att minska stödet till organisationspressen med ytterligare 10 milj. kr. Maximitaket

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

föreslås nu sänkt till 400 000 kr. något mer än hälften av det föreslagna besparingsbeloppet tas från redan drabbade 15 tidningar, medan omkring 4,8 milj. kr. tas från ett tjugotal andra tidningar.

Då stödet till organisationspressen infördes var ett av de mest bärande skälen de kraftigt ökande distributionskostnaderna – ungefär en fördubbling vart femte år. Somliga tidningar hade lika stora distributions- som tryckkostnader. Presstödsutredarna och lagstiftarna var överens om att stödet till organisationspressen skulle fungera administrativt enkelt, och det knöts därför till den direkt-adresserade och postdistribuerade upplagan. Mot den bakgrunden upplevs besparingsprofilen som orättvis. Man inför ett stöd för att mildra kostnadsutvecklingen på bl. a. den av staten påverkbara distributionssidan, men sedan tar man bort 25 milj. kr. av stödet till just de tidningar som är mest portodrabbade.

Stödet infördes 1977. Om man sätter posttaxan år 1977 till index 100 %, finner man att posttaxorna under perioden fram till 1982 har ökat med 77 %. Även de tekniska kostnaderna har stigit, om än inte riktigt så kraftigt. Stödet har ökats bara en gång sedan det infördes, nämligen med 15 % år 1979. Under de två senaste åren har bidraget som sagt sänkts med sammanlagt 25 milj. kr. Ett bifall till den socialdemokratiska reservationen innebär att stödet återförs till vad det var före de borgerliga besparingsattackerna.

Regeringens förslag drabbar fackförbunds- och organisationspressen. Då propositionen om stödet lades fram 1977 fanns i den många uppskattande ord om den kvalificerade debatt, det rika kulturutbud och den omväxlande underhållning som dessa tidningar innehöll. Ingen inom organisationspressens redaktioner kunde väl då ana att en riksdagsmajoritet inom bara några få år skulle vilja ta bort stora delar av stödet.

Jag noterar att det finns borgerliga motionärer, som är kritiska mot regeringens proposition i detta avseende. Genom att rösta med den socialdemokratiska reservationen kan de förhindra en neddragning av stödet, vilken innebär en förlust för fri debatt och nyhetsförmedling som inte kan stå i rimlig proportion till de ur statsfinansiell synvinkel marginella besparingarna.

Med detta yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen om organisationspresstödet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 80 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Konstitutionsutskottets presstödsbetänkande illustrerar bra hur krångligt det svenska presstödet blivit. I en rad motioner föreslås nya stödformer eller förändringar i de gamla. Det finns också krav på uppräknning av de utgående bidragsbeloppen.

Presstödet har utvecklats i den riktning som dess kritiker befarade när det infördes. Det är för det första komplicerat. Bestämmelserna leder ofta till att tidningarna utformas efter stödets konstruktion och inte utifrån journalis-

tiska utgångspunkter. Den som i likhet med mig sitter i presstödsnämnden har ständigt tillfälle att konstatera hur nya produkter kommer till och de gamla förändras, primärt i syfte att kapa åt sig maximalt presstöd. Ibland har alltså presstödet inte medverkat till journalistisk förnyelse utan tvärtom till redaktionell försämring.

För det andra leder stödet lätt till fiffel. Det finns som bekant exempel – alls inte bara några enstaka – på hur man tricksat för att få ut så mycket pengar som möjligt. Presstödsnämnden har på sistone fått ta ställning till fall där det enda uppenbara syftet har varit att lura staten på presstödspengar.

För det tredje har presstödet lett till att många tidningar numera är helt beroende av stödet för sin existens. Vi har ett växande antal tidningar som kallt räknar med presstödet som en självklar inkomstpost. Dessa tidningar har uppenbarligen inte några som helst chanser att stå på egna ben, att gå ihop. På så sätt blir dessa tidningar beroende av statsmakternas presstöds- politik för sin framtida existens.

För det fjärde har presstödet invaggat vissa tidningar i en sådan säkerhet att de underlåtit att vidta nödvändiga rationaliseringar. Utan presstöd hade förmodligen några tidningar inte existerat i dag. Men de som hade varit kvar hade definitivt varit effektivare.

För det femte har orättvisorna mellan olika tidningar förstärkts i och med att presstödet under 1970-talet har ökat för en del tidningar medan vissa inte haft eller har något presstöd över huvud taget.

För det sjätte har utvecklingsbidragen använts till vad jag skulle vilja kalla för utpressning. Tidningar har kommit till presstödsnämnden och sagt: Vi behöver si och så många miljoner. Får vi inte det, måste tidningen läggas ned, och då är det presstödsnämndens fel. Ni får ta ansvaret för vad som sker.

För det sjunde har kostnaderna för presstödet ökat och utgör numera inte någon obetydlig post i statsbudgeten. Även om det direkta presstödet inte har hållit jämn takt med inflationen, som Olle Svensson påpekade, så gäller förvisso motsatsen för de indirekta subventionerna, t. ex. momsbefrielsen, som innebär att staten går miste om en betydande mervärdesskatte- inkomst.

Finns det då inget positivt att säga om presstödet? Jo, presstödet har onekligen inneburit att vissa tidningar har kunnat fortleva som annars med all säkerhet inte hade kunnat komma ut eller som hade tvingats komma ut under ändrade betingelser, t. ex. att man hade måst minska på periodiciteten eller komma ut i ett mer begränsat format.

Vi har inte haft någon omfattande pressdöd under 1970-talet, det skall konstateras. Däremot kan man säga att de tidningar som gick bra när presstödet infördes i princip gör det också i dag och att de som gick dåligt gör det fortfarande. Några undantag finns, men de förändrar inte bilden i stort. Dess värre har presstödet inte använts till att vidtaga åtgärder för att få tidningarna att stå på egna ben utan normalt sett för att täcka löpande driftförluster. Några undantag finns emellertid när det gäller viljan till förnyelse och satsningen på nya produkter. En tidning som Svenska

Dagbladet har såväl ökat sin upplaga som genomgått en betydande journalistisk förnyelse. Ett annat exempel på en tidning som arbetat under helt skilda förhållanden men ändå lyckats med en rejäl upplageförbättring är Länstidningen i Östersund.

Nu föreslår socialdemokraterna till årets riksdag en höjning av produktionsbidragen. Det finns goda skäl att avvisa detta. Det samhällsekonomiska läget i dag innebär att vi måste spara på alla upptänkliga områden. Det finns mot denna bakgrund också skäl att avvisa det socialdemokratiska förslaget om att öka stödet till organisationstidskrifterna. Motiveringen är dels den samhällsekonomiska, som jag just har nämnt, dels de skäl som jag har räknat upp inledningsvis i mitt anförande. Jag tror nämligen inte, herr talman, att en automatisk ökning av produktionsbidragen får just de positiva effekter för dagspressen som vi väl alla är ute efter. Det handlar faktiskt inte bara om att räkna upp bidragen utan också om att så snart som möjligt förändra vissa delar av presstödet konstruktion. Vi har under 1970-talet haft en debatt om presstödet som i alltför stor utsträckning har koncentrerat sig på bidragsnivåerna och inte, tycker jag personligen, tagit upp en rad akuta problem när det gäller presstödet konstruktion.

Låt mig säga att socialdemokraterna i den här frågan bedriver en ren överbudspolitik. Det finns såvitt jag kan förstå ingen trovärdighet i deras tal om försiktighet med statsutgifterna; jag har förgäves försökt se några sådana försiktighetsmått under den här värriksdagen.

Det finns i själva verket, som jag sade, goda skäl att spara på presstödet. Det ansåg också den förra trepartiregeringen, som så sent som i början av förra året ville spara 30 milj. kr. Nu ändrade regeringen sig och ökade på i stället. Från moderat håll anser vi att en besparing på 45 milj. kr. är möjlig, och jag ber att få yrka bifall till den moderata reservation vid utskottets betänkande som behandlar denna punkt.

Jag talade inledningsvis om hur krångligt presstödsystemet är. Nu är krafter i gång att ytterligare krångla till. Förslaget att företag som inte ger ut dagstidningar skall kunna få pengar ur pressens lånefond är ett gott exempel på detta. Det finns inget rimligt skäl att utvidga presstödet ytterligare, och jag ber att få yrka bifall till den moderata reservation där vi inte vill vara med om att ge regeringen en beställning på det här området.

Herr talman! Det finns slutligen anledning att aktivt arbeta för att de rationaliseringsmöjligheter som finns inom pressen tas till vara. Från moderata samlingspartiets sida anser vi att presstödsnämnden bör ges möjlighet att uppställa rationaliseringsmål för de tidningar som uppstår presstöd. Det är viktigt att nämnden får den möjligheten. I annat fall riskerar vi att presstödet undan för undan kommer att öka och att allt fler tidningar blir bidragstagare. Det är förvisso ingen bra utveckling för svensk press.

Anf. 81 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lade märke till att Anders Björck nästan helt avstod från att argumentera för de konkreta förslag som man lagt fram om dagspresstödet. Det kan jag förstå. Om det inte vore så allvarligt skulle jag kunna säga.

att de förslag som man yrkar bifall till i reservationen måste betraktas närmast som ett dåligt skämt – så långt svävar nämligen förslagsställarna från den verklighet som tidningsbranschen i dag upplever.

Det rör sig först och främst om vad man kan kalla en omvänd 13 §. Man vill på vissa orter att förstatidningens presstödet skall dras från andratidningens. Låt mig ta tidningen Folket som ett exempel på detta. Denna tidning noterade i fjol en förlust på 2 milj. kr. Moderaterna vill skära ner produktionsbidraget för den tidningen med 1 050 000 kr. plus en tiondel av 6,3 miljoner, alltså med närmare 1,7 milj. kr. Det skulle innebära den tidningens död.

Likaså har moderaterna med i sitt förslag att man skall dra ner produktionsbidraget över hela fältet med 10 %. Däremot tänker de inte på någon avgörande punkt minska presstödet till högtäckningstidningarna, utan bara till lågtäckningstidningarna. Man kan ta Borås som exempel på detta. Där är det i dag en intäktskillnad mellan Borås Tidning och Västgöta-Demokraten på 33 milj. kr., och moderaterna vill då minska Västgöta-Demokratens bidrag med 481 000 kr. Eller ta Jönköping – Anders Björcks hemlän – som exempel! Där finns det i dag en intäktskillnad till Jönköpings-Postens fördel på ungefär 28 milj. kr., men moderaterna vill beröva den svagare tidningen Smålands Folkblad 128 000 kr. Och ta Stockholm, där det i dag finns en intäktskillnad mellan Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet på 731 milj. kr. Moderaterna vill beröva Svenska Dagbladet 2 574 000 kr. Detta är en helt orimlig presspolitik.

Det är sant att det inte har blivit någon pressdöd under den tid då socialdemokraterna och centern kunde hålla i presstödet. Men om moderaterna får bestämma, då kommer pressdöden tillbaka.

Anf. 82 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Orsaken till att jag inte i detalj gick in på det moderata förslaget är att jag inte tycker att man skall ta upp kammarens tid i onödan. Det förslaget finns nämligen utomordentligt noga redovisat i en nära två sidor lång reservation till utskottsbetänkandet, och jag förutsätter att Olle Svensson har tagit del av denna. Jag kan naturligtvis här i talarstolen upprepa vad det hela går ut på – det finns många ledamöter som ägnar sig åt att i den här talarstolen ständigt och jämt upprepa vad de har skrivit i reservationer och utskottsbetänkanden. Men eftersom jag tycker att detta är en tråkig ordning, som alltmer breder ut sig i kammaren, försöker jag i görligaste mån avstå från detta.

Vad det handlar om är ju att moderata samlingspartiet har lagt fram ett förslag som, om det genomförs, innebär en besparing med 45 milj. kr. Den borgerliga trepartiregeringen aviserade för drygt ett år sedan en besparing på 30 milj. kr. Om man tar hänsyn till penningvärdets fall är skillnaden inte särskilt stor, men jag vill understryka att folkpartiet och centern för något år sedan i regeringen var med på en besparing av ungefär den här storleksordningen.

De här 45 miljonerna, som Olle Svensson hetsar upp sig väldeliga över –

han förutspår pressdöd och allahanda olyckor, speciellt för de tidningar som han själv representerar: de socialdemokratiska – motsvarar alltså 45 milj. kr. av ett direkt presstödet på närmare 400 milj. kr. Ingen kan påstå, herr talman, att moderata samlingspartiet är ute med några särskilt drastiska besparingskrav på det här området. Tar man dessutom, herr talman, i beaktande att direkta och indirekta subventioner till pressen ligger på över 1 miljard kronor totalt, så framstår Olle Svenssons upphetsning som obefogad.

Jag tycker att Olle Svensson, när han nu är så oerhört upphetsad, borde svara på den grundläggande fråga som jag, till skillnad från Olle Svensson, försökte ta upp i mitt inledningsanförande: Är presstödet så utformat, att det leder till att tidningarna rationaliserar, sköter sin ekonomi och har en sådan produktutveckling att de någonsin kan gå med vinst?

Anser Olle Svensson att presstödet skall syfta till att tidningarna skall klara upp sina problem och på sikt bli lönsamma och självständiga. Tidningar som icke behöver presstödet? Eller anser Olle Svensson att presstödet skall utgå för alltid till de socialdemokratiska tidningar – för att nu nämna några – som i dag har det? Menar Olle Svensson att presstödet inte är någonting annat än en direkt inkomstpост för dessa tidningar, som icke ställer krav från samhällets sida på någon motprestation?

Olle Svensson skulle kanske också kunna förklara varför de tidningar som tillhör hans parti nära nog genomgående går med förlust, medan de tidningar som jag representerar går med vinst.

Anf. 83 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Det är tydligt att Anders Björck inte har läst på sitt eget förslag. Jag har bevisat hur förslaget i motion 1641, som ni i reservationen yrkar bifall till, slår när det gäller de tidningar som ligger mycket illa till på några typiska orter.

Det är naturligt för mig att citera vad Svenska Dagbladet den 21 januari 1982 skrev om denna motion, i vilken moderaterna alltså vill spara 40–50 milj. kr. på presstödet: "Utmärkt vore om så kunde ske, i rådande budgetläge är alla besparingar välkomna. Dock under den självklara förutsättningen att svångremmen kan appliceras och presstödet beskäres utan att mångfalden riskeras och oopinionsbildningen stympas."

Sedan påpekar Svenska Dagbladet det som Anders Björck förbiser, nämligen att krisen i dag är värre än då riksdagen backade för detta besparingsförslag.

Svenska Dagbladet fortsätter:

"Lågkonjunkturen har drabbat annonsintäkterna. Inflationen påverkar utgifterna. — — —

Endast marginella besparingar kan på kort sikt vinnas genom rationaliseringar, eftersom främst distributionen är ytterst personalintensiv. Till dagens krissituation kommer att vi står inför en avgörande valkampanj, som alltid med stora krav på pressen från de politiska partierna. Att i detta läge förorda en snålare attityd mot tidningarna tyder på att moderaterna lyckats konstruera en ny modell för att lösa pressens problem. I så fall är både partiet

och pressen att gratulera.

Eller också har partiet – för vilken gång i ordningen? – lagt fram ett slarvigt hopkommet, illa genomtänkt och till sina verkningar katastrofalt förslag beträffande presstödet.

Tyvärr verkar det senare alternativet troligast.”

Sedan dess har denna slarvigt hopkomna motion blivit en lika slarvig reservation. Med Svenska Dagbladets motivering yrkar jag avslag på det till sina verkningar katastrofala moderatförslaget.

Anf. 84 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Det är i och för sig rörande att höra Olle Svensson citera Svenska Dagbladets ledarsida. Han borde göra det litet oftare och också ta lärdom av vad som skrivs där.

Nu nöjer sig Olle Svensson med att citera Svenska Dagbladet på en punkt, där han råkar ha samma uppfattning. Både Svenska Dagbladet och tidningen Folket i Eskilstuna, som Olle Svensson representerar, uppbär presstöd. Men jag vill understryka att Svenska Dagbladet har hälften så högt presstöd per exemplar som tidningen Folket.

Vad det handlar om är faktiskt att vi från moderata samlingspartiets sida anser att det i dagens läge behöver göras besparingar på en rad områden. Vi har inte heller undantagit den politiska verksamheten. Vi har velat spara på partistödet – och för det förslaget här vi fått mycket beröm på Svenska Dagbladets ledarsida. Det hade varit trevligt om Olle Svensson, när vi diskuterade partistödet här i kammaren, hade ställt sig upp och citerat Svenska Dagbladets ledarsida i frågan och följt Svenska Dagbladet och moderata samlingspartiet. Det går inte att plocka ut russinerna hur som helst, herr Svensson.

Olle Svensson svarade inte på de två frågor jag ställde. Jag tycker att Olle Svensson skall göra det i den här debatten, för en gångs skull – detta berör ju grunden för hela presstödet – i stället för att diskutera några procent fram eller tillbaka.

Anser Olle Svensson att presstödet skall syfta till att få tidningarna att stå på egna ben och klara sig utan statligt stöd eller inte? Anser Olle Svensson att det finns några möjligheter för de tidningar som i dag uppbär presstöd att komma ur den nuvarande situationen? Eller skall de alltid räkna med presstödet som en helt självklar inkomstpost?

Herr talman! I den moderata motionen och den moderata reservationen föreslår vi besparingar, bl. a. genom en omvänd 13 §. Jag har svårt att se att det finns någon anledning att just på ett par orter höja konkurrensnivån godtyckligt genom att spä på med ett antal miljoner, bl. a. till förstaidningar, som ibland går med betydande vinst. Det är vad det handlar om, dvs. att dessa tidningar får extra pengar. Vi vill också spara på samdistributionsrabatten med ytterligare ett öre per exemplar, och vi vill ha en mindre besparing när det gäller produktionsbidragen. Jag har svårt att se, herr talman, att dessa förslag skulle leda till de katastrofala konsekvenser som Olle Svensson tror att de kommer att göra.

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

Andre vice talmannen anmälde att Olle Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 85 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Konstitutionsutskottets betänkande angående stödet till dagspressen och organisationstidskrifterna inrymmer ställningstaganden av både ekonomisk och massmediepolitisk art, med skilda partipolitiska grupperingar. Vi har redan fått en försmak av det här i debatten mellan Anders Björck och Olle Svensson.

När det gäller själva anslagsbeloppen står centern och folkpartiet bakom regeringens budgetförslag – en totalsumma för dagspress- och organisations-tidskriftsstödet på 431 milj. kr. Det är en mycket stor summa.

Socialdemokraterna vill öka detta anslag med ytterligare 76 milj. kr., utan att klara ut var detta belopp skall tas någonstans. Moderaterna vill minska anslaget med 55 milj. kr., utan att redogöra för följderna av en så kraftig minskning. Det är därför inte så underligt att utskottsbetänkandet präglas av skiftande majoritetsbildningar. Det finns reservationer som speglar stora åsiktsskillnader och reservationer där avvikelserna är små. Det kan emellertid, herr talman, vara på sin plats att först ägna några minuter åt bakgrunden till de stödåtgärder som vi här diskuterar. Jag ägnar mig då i första hand åt stödet till dagspressen.

Anders Björck hade inte mycket till övers för det svenska dagspresstöds-systemet. Nu är det ju så att presstöd inte precis är någon sällsynthet ute i världen, utan det förekommer på olika sätt i olika länder. Internationella forskare har tittat på det svenska presstödet, och det är intressant att notera att dessa forskare säger att det svenska presstödet är väl genomtänkt.

Det rör ju sig här inte i första hand om stöd till företagen som sådana. Syftet med vårt dagspresstöd är ju att öka medborgarnas valfrihet i deras tidningsläsande. Därmed är dagspresstödet också en årlig investering i den svenska formen av demokrati. På så sätt hänger anslagen ihop med den svenska massmediepolitiken.

Massmediernas uppgift i vårt samhälle kan formuleras i följande fyra punkter:

1. Tjåna det politiska systemet genom förmedling av information och diskussion.
2. Upplýsa läsarna så att de blir politiskt medvetna.
3. Bevaka individens rätt gentemot myndigheter.
4. Tjåna det marknadsekonomiska systemet genom bl. a. annonsering.

Hur är då situationen just nu och hur ser framtiden ut? I nulåget fyller dagspressen sin uppgift i samhället mycket bra. Dagspressen spelar en utemordentligt stor roll i vårt land. Sverige är tillsammans med Island det tidningstätaste landet i Europa, om man räknar antalet tidningsexemplar per 1 000 invånare. Dessutom – och det är värt att notera – finns alla partier med i presskåren.

Den svenska dagspressen präglas dessutom av en mycket hög standard. Standarden är hög både vad gäller layout, tryck samt bild- och textmaterial.

Omfånget är stort och distributionen snabb. Men en hög standard har sitt pris. De sammantagna kostnaderna blir mycket stora. Men möjligheterna att balansera de höga kostnaderna med motsvarande intäkter blir allt sämre. Abonnemangspriserna kan inte höjas nämnvärt. Det finns redan nu ett köpmotstånd. Det finns en klar tendens, speciellt i storstadsområdena, att de tidningslösa hushållen blir allt flera.

Återstår då annonsintäkterna. Så sent som 1980 hade dagspressen ett rekordår när det gäller annonsvolymen. Men också här slår man huvudet i taket. Man kan inte fortsätta med nuvarande ökningstakt beträffande millimeterpriset på annonser. Det finns ju också andra reklamkanaler. Annonsbladen – närmare 200 stycken – tar sin del av reklamkakan. Direktreklamerna ökar och är i dag ca 30 %. Under 1981 minskade också dagspressens annonsvolym.

Vänder jag så blicken mot framtiden, måste jag slå fast att den svenska dagspressen står inför en mycket svår omstruktureringsprocess. Den kommer att bli smärtsam. Den kommer att medföra en del nedläggningar. Frågan är bara om processen skall påskyndas. Jag finner detta vara uteslutet.

Propåerna om införande av reklam-TV, kanske också reklamradio, måste därför avvisas. Det har riksdagen också gjort helt nyligen. Men det är illavarslande att åtminstone två riksdagspartier nu är uppbundna av riksstämmobeslut om reklam-TV, beslut som innebär ett hot mot den nuvarande dagspressstrukturen.

En utväg att garantera densamma är förstås att höja presstödet ytterligare. Socialdemokraterna har valt den vägen och föreslår en uppräknings av produktionsbidragen med 15 %. Det kostar 42 milj. kr. Vidare vill man höja samdistributionsrabatten med 9 milj. kr. Här menar jag att socialdemokraterna gör det alltför lätt för sig. Måste jag påminna om att statens lånebehov då också ökar med 42 plus 9 milj. kr. till 51 milj. kr. utöver det stora lånebehov vi har i dag? Att öka bidragen är att gömma undan problemen, men vi slipper ändå inte ifrån att ta itu med dem på ett senare stadium. och då från en högre nivå. Att behålla stödet på nuvarande nivå, som regeringen föreslår, ger därför rådrum både för dagspressen och för riksdagen.

Samdistributionsrabatten har ju nyligen sänkts en smula. Tvärtemot vad som spåddes då för ett år sedan, har denna sänkning inte lett till att de större tidningarna hoppat av från samdistributionen. Inte en enda dagstidning har hoppat av.

Man bör alltså kunna stanna på nuvarande rabattnivå och se vart utvecklingen går. Av samma skäl bör moderaternas förslag om ytterligare neddragning av rabatten avvisas.

Åsikterna hos tidningsutgivarna är nämligen ganska klara i dag. Man accepterar nuvarande rabattnivå, men om den sänks ytterligare kommer man att lämna likaprisystemet. Det skulle drabba de små tidningarna med de mindre upplagorna, och då skulle det bli rop om höjning av rabatten igen med desto större kraft.

Men åter till framtidsfrågorna. Den väg som återstår är att branschen själv

tar sitt ansvar, att man allvarligt överväger möjligheterna till besparingar. Man borde kunna minska på pappersförbrukningen, och man borde kunna ta i bruk en ny och sparande teknik i ett snabbare tempo.

Tyvårr har både arbetsgivarna och arbetstagarna inom branschen enats om en långsam rationaliseringstakt. Vi får notera detta som ett faktum. Men det innebär samtidigt att moderaternas reservation om en generell sänkning av produktionsbidragen med 10 % inte går att genomföra utan svåra följder. Marginalerna i dag är så små att flera tiotals företag då stupar om något år. Och det är kanske avsikten med förslaget!

Moderaterna vill dessutom ålägga presstödsnämnden en ny uppgift. Den skall fastställa rationaliseringsmål för de dagstidningar som uppbär produktionsbidrag. Jag lyckönskar Anders Björck att förklara för Svenska Dagbladets ledning hur det skall gå till i praktiken. Det förslaget är dessutom principiellt betänkligt. Det är rena rama öststatsmodellen. Staten skall alltså gå in och föreskriva förvaltningsåtgärder i enskilda företag. Man måste fråga sig hur detta stämmer med gällande lagstiftning om aktiebolag, för att inte tala om näringsfrihet och tryckfrihet.

Förvisso är det så att rationalisering behövs inom dagspressen, både hos tidningar med stöd och hos tidningar utan stöd. Men den uppgiften skall vi nog anförtro tidningsstyrelserna själva. Den som bär skon vet bäst var den klämmer.

När det gäller lån till dagspressen föreslås i budgetpropositionen ett oförändrat belopp på 25 milj. kr. Om själva anslagsbeloppet är utskottet enigt. Men det råder delade meningar i utskottet, om man bör utöka kretsen av företag som kan komma i åtnjutande av denna låneform. Hittills har den ju varit begränsad till dagspressföretagen.

Som det påpekas i motion 1630 är det angeläget att en ökad samverkan kommer till stånd, inte minst när det gäller sättning och tryck. Ur den synpunkten kan det vara befogat att lånemöjligheterna öppnas också för sådana tryckeriföretag som inte ägs av dagspressföretag men som trycker dagstidningar.

Å andra sidan har nuvarande stödform skapat vissa problem. De fördelaktiga lånen har gjort det möjligt för dagspressföretagen att rusta upp tryckerikapaciteten, inte bara för den egna tidningsframställningen utan också för civiltrycket. Därmed har konkurrensförhållandena ändrats också gentemot de företag som trycker annat än dagstidningar.

Så här beskrivs i alla fall problemet inom den grafiska industrin. Frågan är alltså inte så lättlost som den beskrivs i motionen.

Under sådana förhållanden är vi reseranter inte beredda att göra en framställning till regeringen med den lydelse som socialdemokraterna föreslår, särskilt som man där vill diskriminera fådagarstidningarna i sammanhanget.

Vi anser däremot att frågan bör undersökas närmare av presstödsnämnden.

Slutligen, herr talman, några ord om stödet till organisationstidskrifterna.

I viss utsträckning är också tidskriftsstödet en fråga om rösternas mångfald och ekonomi. Här är det dock fråga om ett stöd till organisationerna. Vem är mest beroende av detta stöd – är det de små och svaga eller de stora och starka organisationerna? Naturligtvis är det de små. Den nedskärning av organisationstidskriftsstödet på 10 milj. kr. som nu föreslås drabbar enbart de stora. De mindre organisationerna och deras tidskrifter drabbas inte alls. Tvärtom sker det en uppräknig av stödet till de små. Brytpunkten ligger ju vid 940 000 årsexemplar. Under det talet blir det ökning och över det talet minskning. Det betyder att mångfalden garanteras även i fortsättningen. De starka organisationernas röster kommer nog att höras över landet med samma styrka som förut, även om toppen på deras bidrag kapas.

Om detta sade Olle Svensson bara att förslaget präglas av godtycke. Socialdemokraternas reservation skulle väl däremot vara mer genomtänkt, kan jag förmoda. Men tänker man närmare efter ser man att det socialdemokratiska förslaget går ut på att de små och svaga organisationerna inte skall få någon ökning. Socialdemokraterna är alltid pålitliga när det gäller att se om stödet till de stora och starka.

Det är en grov överdrift att påstå, som socialdemokraterna gör i sin reservation, att besparingarna i första hand går ut över förutsättningarna för den fria debatten. Glöm inte att vi hade en fri debatt också fram till 1977, då tidskriftsstödet infördes.

Jag ber till sist, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna av Bertil Fiskesjö m. fl. och på övriga punkter till utskottets hemställan.

Anf. 86 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Sven-Erik Nordin tog i likhet med en tidigare talare till brösttonerna och talade om hur mycket presstödet betyder för demokratin och vilka konsekvenser det kommer att bli om man gör några neddragningar. Jag tycker ändå att man för kammarens skull bör tala om vad som har hänt under efterkrigstiden.

Under de två första decennierna av den tiden lades flera dussin moderattidningar ned. Vi tog den gången som parti ett ansvar för detta och det var smärtsamt i många fall. Många moderattidningar – eller högertidningar, som de då betecknades – lades ned.

Då sade varken socialdemokraterna eller centern något om presstöd. Det var först när deras egna tidningar kom att drabbas, på 1960-talet och framåt, som de drog i gång den debatten. Mot bakgrund av vad som har hänt kan man inte låta bli, herr talman, att le ganska ironiskt åt de brösttoner som nu kommer till stånd. Varför sade socialdemokraterna och centern ingenting då – när tidningsdöden gick fram över den moderata landsortspressen? Det skulle vara bra att få ett besked också på den punkten.

Jag skall inte här ta upp debatten om reklam-TV. Den debatten har förts i denna kammare. Såvitt jag kan förstå har icke några bevis presenterats för att reklam-TV skulle få dessa konsekvenser för pressen. Däremot finns det utredningar – färska sådana – som pekar i rakt motsatt riktning. Finns det bevis för vad Sven-Erik Nordin har sagt, tycker jag att han skall presentera dem.

Sven-Erik Nordin åberopade att utländska betraktare hade sagt att det svenska presstödet skulle vara bra. Det skulle då vara intressant att få reda på vilka dessa bedömare är och varför icke något annat land har följt efter Sverige i detta avseende och infört ett presstöd motsvarande det svenska. Det finns nämligen inget annat land som har ett sådant system.

När det slutligen gäller frågan om rationaliseringsmålen, som presstödsnämnden bör få ta ställning till, så är det en möjlighet som vi vill ge presstödsnämnden. Jag kan, herr talman, inte förstå varför skattepengar skall gå till att stödja tidningar som kanske trycker 11 000 exemplar och behöver 38 man för att klara av detta, medan tidningar som trycker 40 000 exemplar bara behöver 35 man för att klara av en nästan fyra gånger så stor upplaga. Kan någon tala om för mig – gärna Sven-Erik Nordin – varför vi skall behöva använda skattepengar till sådan verksamhet?

Anf. 87 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Sven-Erik Nordin tog upp våra meningsskiljaktigheter angående organisationspressen. Jag hävdade verkligen att den neddragning som här skett under de senaste två åren har varit godtycklig och att även de förbättringar som nu föreslagits har varit godtyckliga. Jag stödde mig då bl. a. på vad som sades från de organisationer som uppvaktade utskottet. Man sade att olika meningar har framförts om nödvändigheten av stödet och om dess utformning. Tidningarnas ekonomi varierar, liksom ägarnas. För somliga organisationer är utgivningen betungande. Det är fel att generellt sätta likhetstecken mellan stora organisationer och ekonomistarka organisationer.

Jag vill också påpeka att vi hade en utfrågning med Bo Präntare från presstödsnämnden, som är mycket kunnig på dessa områden. Han framhöll att bland de tidningar som i dag får en uppräknig enligt propositionen finns det sådana som har mycket betydande annonsinkomster och egentligen inte behöver någon hjälp alls. Därför vågar jag använda uttrycket "godtycklig" när det gäller förbättringarna.

Det är möjligt att man kan få se över organisationspresstödet så småningom. Men det är ändå ett faktum att vi gemensamt stod bakom detta stöd och dess konstruktion när det infördes så sent som för bara några år sedan. Då tycker jag inte att det är motiverat att på två år dra ned det på ett så drastiskt sätt som här sker. Det är inte riktigt att behandla tidningar på det sättet – det är vår uppfattning.

Sedan kommer vi till diskussionen om dagspresstödet. Det är självklart att Sven-Erik Nordin och jag i det sammanhanget har lättare att tala med varandra än Anders Björck och jag hade, för vi har i mycket en gemensam syn. Men vi hade ännu lättare att tala med varandra när vi arbetade tillsammans i dagspresskommittén. Då var vi överens om följande: Behovet av selektiva produktionsbidrag och etableringsstöd är otvivelaktigt väl belagt. Man kan vidare utgå ifrån att det liksom hittills kommer att krävas återkommande nivåhöjningar av produktionsbidragen och etableringsstödet för att insatserna inte efter hand skall förlora i verkan. Den ståndpunkten står

vi socialdemokrater fast vid. Sven-Erik Nordin talar som om man skulle permanenta stödet vid den nivå där det just nu befinner sig.

Anf. 88 SVEN-ERIK NORDIN (c) replik:

Herr talman! Anders Björck inledde sin replik med att tala om, att han ler ironiskt. Det är ingen ny sak för den här kammarens ledamöter och för utskottets ledamöter – det gör Anders Björck ofta och gärna.

I den här frågan har Anders Björck och för all del också hans partikamrater ställt sig på sidan om debatten – en direkt parallell till partistödet, där man talade emot men gärna tar emot stödet, när det väl är införd av andra, som vackert får hålla sig för skratt i det samhällspolitiska arbetet och i stället försöka se till att någonting blir gjort till nytta för den svenska demokratin.

På Svenska Dagbladet lär man också hålla sig för skratt när man lyssnar till Anders Björcks argumentering. Svenska Dagbladet är ju den tidning som lyfter det största presstödet i dag.

Då det gäller den rent ideologiska synen på behovet av ett presstöd är det alldeles riktigt som Olle Svensson säger, att det är lätt att resonera mellan centern och socialdemokraterna. Det är bara den skillnaden, Olle Svensson, att ni av någon anledning tycks ha så mycket pengar att spendera utan att tala om varifrån ni skall ta dem. Det är en viktig och betydande skillnad när man skall diskutera anslagsfrågor i det här huset.

Jag kan beträffande den delvis perifera frågan om organisationstidskrifterna säga, att visst har vi fått ta emot uppvaktningar. Det är ju de stora organisationerna som hör av sig. Jag noterar som betydelsefullt att Olle Svensson säger att det kan vara aktuellt med en översyn av stödet. Det är faktiskt riktigt att det skiljer ganska mycket när det gäller exempelvis annonsintäkterna i de här organen. Å andra sidan skall vi vara medvetna om att det har sina problem om man skall på punkt efter punkt göra bestämmelserna detaljerade. Men en sak är klar, och det är att om vi skall se över det hela är det nog klokt att vi kan börja översynen från en något lägre anslagsnivå än den som Olle Svensson har tänkt sig när det gäller de stora organisationernas tidskrifter.

Anf. 89 ANDERS BJÖRCK (m) replik:

Herr talman! Såväl kammaren som konstitutionsutskottet vet ju att Sven-Erik Nordin ofta är mycket tvärsäker när det gäller uppgifter som han lämnar. Så är det, brukar Sven-Erik Nordin säga och se alldeles oberörd ut, även när han säger rena felaktigheter.

Det är faktiskt på det sättet att Svenska Dagbladet inte är den tidning – för att bara ta ett exempel ur högen – som uppbär det högsta presstödet. Det gör i kronor räknat Arbetet i Malmö. Och se! man till stödet per exemplar – jag håller mig nu till 1981 års siffror – finner man att Arbetet lyfter ett stöd på ett 1:17 per exemplar mot 41 öre per exemplar för Svenska Dagbladet. Totalt räknat får Arbetet ett betydligt större stöd genom att man får bidrag till edition Väst – alltså Arbetets avläggare i Göteborg – genom ett särskilt s. k.

Nr 118

Ondsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

Onsdagen den
14 april 1982

*Stöd till dagspres-
sen*

editionsstöd.

Detta, herr talman, är saker som jag tycker att man borde fundera litet på. Svenska Dagbladet har nämnts flera gånger, och jag förstår att en del kanske tycker att det finns en poäng i detta, därför att tidningen har en moderat partibeteckning. Det är ett enkelt sätt att försöka komma ifrån debatten. Men jag vill understryka att moderata samlingspartiet icke utformat sina förslag – till skillnad från centern och socialdemokraterna – på så sätt att en egen tidning skulle undantas från besparingarna. För socialdemokraterna och centern är det alldeles självklart att presstödssystemet skall byggas upp så att den egna pressen gynnas maximalt. Det är därför vårt presstödssystem är så komplicerat och snårigt, herr talman. Det bygger inte på några principer – det bygger på att se till att vissa existerande tidningar får så mycket pengar som möjligt. Bygde presstödssystemet verkligen på principer, skulle det förmodligen vara bättre utformat.

Jag noterar att Sven-Erik Nordin – han har ju möjlighet till en replik till – i likhet med en tidigare talare icke svarar på de direkta frågor som finns. Jag har ställt ett par frågor till Sven-Erik Nordin, och jag tror nog att kammaren skulle uppskatta om vi finge ett svar på de frågorna.

Anf. 90 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Sven-Erik Nordin att den socialdemokratiska budgeten rymmer en höjning av presstödet inom ramen för en budget som är starkare än regeringens. Det här är en prioriteringsfråga. Vi prioriterar dessa anslag så starkt.

Vidare: När det gäller organisationspressen är vi överens om att det kanske behövs en översyn. Presstödsnämnden har redan inlett vissa undersökningar. Men då tycker jag att det är emot all praxis att under den tiden, på två år, beröva många av de tidningar som är stödberättigade betydande belopp i bidrag. Man borde väl *först* göra utredningen och *sedan* diskutera hur man skall ha det med anslagen.

Slutligen är det riktigt att Sven-Erik Nordin och jag är överens om viktiga delar av principerna för dagspresstödet. Bl. a. skiljer vi oss från Anders Björck på den punkten att vi anser att stödet i största möjliga utsträckning bör utgå efter automatiskt verkande regler med hänsyn till om det skall vara lågtäckning eller högtäckning. Detta finns klart definierat, och därmed kan man också avvisa de insinuationer Anders Björck kom med, nämligen att presstödet skulle vara utformat med tanke på vissa politiska partiers tidningars intressen.

Anf. 91 SVEN-ERIK NORDIN (c) replik:

Herr talman! Anders Björck inledde sin senaste och sista replik med att insinuera att jag skulle vara vårdslös med sakuppgifter. Så tar han fram exemplet att Svenska Dagbladet inte alls är den tidning som får det största presstödet, utan det är Arbetet. Men nu är det ju på det sättet, Anders Björck, att stödet till företaget Arbetet avser två tidningar, dels Arbetet, dels Arbetet Väst. Eftersom Anders Björck tydligen inte var hemma på detta,

tycker jag att jag är tvungen att upplysa honom om det, liksom kammarens ledamöter i övrigt. Så är det, Anders Björck!

Helt kort till Olle Svensson: Nu äntligen talade Olle Svensson om var pengarna skulle tas. De skulle tas ur den starka budget som socialdemokraternas skuggbudget skulle utgöra. Får jag fråga: Hur många procent har ni egentligen tänkt er i momshöjning för att klara upp detta? Jag har hört berättas om ett par procent, men det räcker inte långt, eftersom vi i fråga efter fråga, på punkt efter punkt får uppleva att socialdemokraterna anser sig ha råd att gå ut med stora överbud.

Andre vice talmannen anmälde att Olle Svensson och Anders Björck anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 92 TORDEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Som tidigare talare här har låtit antyda är det dyrt att producera och distribuera tidningar. Utan presstöd skulle flera tidningar tvingas lägga ned. Nog vore väl – för att använda en kliché – presskören något fattigare om så skulle behöva ske, och det vore sannerligen ingen fördel för demokratin heller.

Nu är det ju så att det finns ny teknik som kraftigt minskar produktionskostnaderna. Denna tekniks kostnadsbesparande effekter är tyvärr i stort outnyttjade. Det går med andra ord att rationalisera tidningsproduktionen.

Att så inte har skett beror delvis på motstånd från vissa fackliga grupperingar. Tidningsledningarna kunde säkerligen också i många fall ha agerat kraftigare för att rationalisera sina företag.

Skattebetalarna har all anledning att kräva att rationaliseringspotentialen tas till vara till fullo. Den höjning av produktionsbidraget med 28,1 miljoner som föreslås i budgetpropositionen och i reservationen av Bertil Fiskesjö m. fl. går till större delen till nyetablerade tidningar – av de 28 miljonerna går ca 17 till den nya Stockholms-Tidningen. Bidraget till de enskilda tidningarna blir alltså enligt budgetpropositionen i stort oförändrat. Och i dagens ekonomiska läge är det sannerligen inte rimligt att kräva mer.

Men framför allt har vi, när vi vet att rationaliseringsmöjligheterna är stora, anledning att kräva av tidningarna att de försöker utnyttja dem. Man kan inte bara, som socialdemokraterna gör, ta på sig spenderbyxorna och föreslå utdelning av en massa pengar som egentligen inte finns. Vi fick nu av Olle Svensson höra att socialdemokraterna i det avseendet hänvisar till sitt havererade budgetförslag.

Mot den bakgrunden yrkar jag, herr talman, bifall till den reservation av Bertil Fiskesjö m. fl. angående stödet till dagspressen som är fogad till betänkandet.

En av de möjligheter som finns att få ned kostnaderna för tidningsproduktion är att man i ökad utsträckning söker samproducera/samtrycka. I Skaraborgs län har flera tidningar gått ihop om en gemensam tidningsfabrik,

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

där man kan få fram tidningar för betydligt lägre insatt kapital per tryckt tidning. Nog finns det anledning att påpeka att man kunde göra så på flera håll i landet. Det finns egentligen ingen större anledning till att varje tidning skall ha sin egen press. Samtryckning är en av de vägar man i större utsträckning bör kunna gå. Men här verkar det som om revirtänkande och prestigetänkande har gått mycket långt.

Från en del håll föreslås att man omedelbart skall ge pressens lånefond möjlighet att låna ut pengar till företag som trycker dagstidningar men som inte själva är tidningsföretag, alltså rena tryckeriföretag. Socialdemokraterna har glatt och troligtvis något oövertänkt hoppat på det förslaget. Man säger: Jättebra – det skall vi göra!

Från folkpartiets sida säger vi: Det där är möjligen bra. Det är i vilket fall som helst mycket intressant. Låt oss ta reda på vilka konsekvenser det kan få!

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen av Bertil Fiskesjö m. fl. angående pressens lånefond.

I några motioner har motionärerna tagit upp frågan om tröskeeffekter. Det finns fall där tidningar klart förlorar på att de vinner i läsvärde och får fler läsare och fler prenumeranter. De kommer alltså över en gräns där bidraget inte blir lika förmånligt som tidigare. Det finns också eventuellt anledning att se över utgivningsortens storlek. En relativt spridd tidning som konkurrerar med flera andra större tidningar i samma område men råkar trycka på en annan ort hamnar i ett ganska besvärligt läge, om den råkar ha en ganska hög hushållstäckning inom sin egen tryckort. Är tryckorten liten, finns det anledning att befara att effekterna i fråga om presstödet inte blir de avsedda. Det finns enligt min mening anledning för presstödsnämnden att närmare studera dessa frågor och vid behov lägga fram förslag.

Jag yrkar, herr talman, i den delen bifall till utskottets hemställan och avslag på den socialdemokratiska reservationen.

Vad gäller organisationstidskrifter vill jag hänvisa till vad Sven-Erik Nordin sade. Det är de stora organisationerna som har hört av sig, det är de som har protesterat. De små och svaga har möjligen inte råd ens att knalla upp till riksdagen och göra det.

Vad Sven-Erik Nordin sade om radio- och TV-reklamen håller jag inte riktigt med om. Den debatten skall vi föra, men den hör inte hemma här i dag. Låt mig bara säga att nya media kommer, nya typer av media håller på att utvecklas. Inte ens massmediavärlden får vara statisk, oföränderlig och förstenad. Även den måste kunna förändras med tiderna.

Anf. 93 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tänker inte förlänga debatten mer – det har redan visat sig att det här i kammaren föreligger ideologiska meningsskiljaktigheter om presstödet. En linje vill reducera den fördjupning av demokratin som mångfald i utgivningen innebär, en annan linje vill gå den motsatta vägen. Även om Anders Björck kanske är den mest rabiata förespråkaren för de borgerliga partierna, är skillnaden mellan de borgerliga partierna enligt min

mening härfin. De står för en minskning av mångfalden.

Jag kan i mycket instämma i vad Olle Svensson redan har sagt. Låt mig bara kort ta upp de motioner som vpk har väckt beträffande stödet till dagspressen och organisationstidningarna.

I konstitutionsutskottets betänkande nr 25 står det bl. a.: "Stödet till pressen är ett stöd till den fria debatten i vårt land. Det är därför allvarligt att tidningarnas ekonomiska situation undergår en snabb försämring." Detta konstaterande är helt i linje med vad vpk framhåller i sin motion 1646.

Under de senaste åren har annonsintäkterna sjunkit, tryck- och distributionskostnaderna har höjts osv. Det har också vidimerats av de borgerliga talarna i dag. Uppräkningen av de ökade kostnaderna skulle kunna göras lång. För att på sikt möjliggöra en fortsatt fri och öppen debatt krävs därför enligt vår uppfattning snarare förbättringar än de försämringar som regeringen och moderaterna nu föreslår. Dessa försämringar går också stick i stäv med de så stolta orden i budgetpropositionen, där det hävdas att press och övriga medier har en viktig funktion i ett demokratiskt samhälle. Pressen fördjupar, kommenterar, granskar och levandegör. Härigenom förstärks och fördjupas demokratin.

Jag tycker inte, herr talman, att dessa fagra ord går ihop med vad som sagts av Torkel Lindahl och Sven-Erik Nordin här i dag, än mindre med vad Anders Björck sade. Talet om mångfald och bredd utgör inte annat än dimridåer för de försämringar som föreslås.

När det gäller stödet till dagspressen har vpk i sin motion 1646 också påpekat det orimliga i att en fådagartidning med riksspridning i dag så klart missgynnas. Dagspresskommittén föreslog på sin tid att det var motiverat att föreslå ett högre bidrag till tidningar av denna typ. Trots att remissinstanserna inte hade något att erinra frångick den dåvarande regeringen utan motivering kommitténs förslag.

Detta kan inte uppfattas som annat än att regeringen, den dåvarande och nuvarande, av politiska skäl försöker förhindra en utveckling av mångfalden. Dessa politiska skäl går igen också vad gäller stödet till organisationspressen. Redan i besparingspropositionerna skedde allvarliga förändringar på detta område, förändringar som de facto allvarligt drabbat arbetarrörelsen närstående tidningar. Så blir trots vad som sagts om motsatsen här i dag också fallet nu.

Sven-Erik Nordin försökte motivera detta med att de tidningar som drabbas är de ekonomiskt starka organisationernas och att förslaget innebär stora förbättringar för de svagare tidningarna. Att förbättringar för de svagare tidningarna är motiverade kan jag instämma i, men härvidlag utgör det här förslaget inte annat än *marginella skillnader*. En reellt och allvarligt menad förbättring kan ske på annat sätt än genom att söka tysta kritiska röster och strypa debatten till förmån för en borgerligt styrd press.

Herr talman! Motion 1646 tillgodoses i utskottsmajoritetens skrivning, och jag vill därför i den delen yrka bifall till utskottets hemställan. Motion 1103 sammanfaller med reservation 6, och därför vill jag i den delen yrka bifall till reservation 6 om stödet till organisationstidskrifter.

Anf. 94 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Sven-Erik Nordin påstår att jag insinuerar att han skulle fara med oriktiga uppgifter. Det gör jag inte. Jag påstår bestämt att *han* gör det, därför att han sade att Svenska Dagbladet är den tidning som får mest presstödet. Det är alltså inte sant. Svenska Dagbladet fick förra året 29 milj. kr. i produktionsbidrag. Tidningen Arbetet fick sammanlagt 44 151 000 i produktionsbidrag. Nu säger Sven-Erik Nordin att detta beror på att det är fråga om två olika tidningar. Men så är det inte alls. Det är fråga om två olika editioner, vilket är någonting helt annat. Edition Arbetet Väst innehåller till 50 % annorlunda text än Arbetet i Malmö. För de exemplar man ger ut i Göteborg får man 15 151 000 kr. extra.

Låt oss då leka med tanken att vi verkligen följer Sven-Erik Nordins resonemang och drar av ungefär 7,5 miljoner på Göteborgseditionen. Vi kommer ändå upp i 36,5 miljoner för tidningen Arbetet, om vi skall räkna på det sätt som Sven-Erik Nordin gör, mot 29 miljoner för Svenska Dagbladet. Sven-Erik Nordin har alltså fortfarande fel.

Skall vi titta på stöd per exemplar? Då finner vi att Arbetet i genomsnitt för båda editionerna får 1:17. Svenska Dagbladets stöd är 41 öre per exemplar. Den tidning som kammar hem mest per exemplar är en Sven-Erik Nordin närstående tidning, centerns huvudorgan Skånska Dagbladet, som får inte mindre än 2:24 per utgivet exemplar i statligt stöd. På det här viset förhåller det sig faktiskt.

I debatten har jag, herr talman, ställt fem direkta frågor, två till Olle Svensson, två till Sven-Erik Nordin och en som jag har riktat till dem båda. De har haft flera möjligheter att svara på frågorna, men de har inte gjort det, och jag tycker att det är väldigt konstigt. Jag vill därför upprepa frågorna och hoppas att jag, innan debatten avslutas, får svar från de här båda herrarna – om de kan svara.

Första frågan till Olle Svensson: Anser Olle Svensson att presstödet skall syfta till att tidningarna på sikt skall få en sådan ekonomi att de kan stå på egna ben och alltså att presstödet på sikt kan avskaffas?

Den andra frågan var: Anser Olle Svensson att tidningarna i dag skall räkna med presstödet som en automatisk inkomstpост, som direkt skall gå till att täcka löpande driftskostnader och icke användas för rationaliseringar och motsvarande ändamål?

Första frågan till Sven-Erik Nordin var: Vilka utländska experter är det som påstår att det svenska presstödsystemet är överlägset andra system på det här området, och varför har i så fall inget annat land infört ett svenskt presstödsystem?

Den andra frågan är: Vilka utredningar har Sven-Erik Nordin som bevisar att reklam-TV skulle ha skadat pressen i de länder där reklam-TV finns?

Frågan till såväl Olle Svensson som Sven-Erik Nordin löd: Varför sade socialdemokraterna och centerpartiet inte något under de decennier av efterkrigstiden när ett par dussin moderattidningar lades ned av ekonomiska skäl? Varför krävde icke centern och socialdemokraterna då införande av ett

presstöd som skulle ha räddat just dessa tidningar? Varför började ni tala om detta först när era egna tidningar började komma på fallrepet?

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Anf. 95 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Eva Hjelmström inledde med att säga att hon tycker att skillnaden är hårfin i pressideologiskt avseende mellan moderaterna, folkpartiet och centern, och hon kände den allra största samhörighet med Olle Svensson. Jag är inte säker på att Olle Svensson blev så glad över den jämförelsen.

Hon påstår vidare att jag här i debatten har sagt att propositionen när det gäller organisationstidskriftsstödet innebär stora förbättringar för de små organisationstidskrifterna. Det sade jag inte alls. Jag sade att det innebar förbättringar, det är skillnad.

Sedan vill jag säga att jag också har läst vpk-motionen. Där står rent ut att begränsningen av bidragen till de stora organisationstidskrifterna innebär att man tystar kritiska röster. Jag trodde faktiskt att Eva Hjelmström var förståndig nog att inte upprepa ett sådant horribelt påstående.

Nu begärde jag egentligen ordet för replik till Eva Hjelmström, men under tiden kom Anders Björck upp i ett anförande. Det ger mig tillfälle att svara på en del saker som Anders Björck är mycket nyfiken på. Tydligen har han dock lyssnat dåligt på mina inlägg, för han menade att jag skulle ha sagt i debatten att det svenska presstödssystemet var överlägset andra system. Det sade jag inte alls; jag nämnde att en pressforskare, engelsmannen Anthony Smith, har sagt att det svenska presstödssystemet är väl genomtänkt, och det är en viss skillnad. Jag rekommenderar det materialet till läsning.

Varför gjorde vi inte någonting på den tid då moderata tidningar lades ned? Ja, vi var i varje fall först med att påpeka att ett presstöd behövdes i det här landet. Andra länder var före Sverige. Man har där använt andra metoder, det är riktigt, men man har gått in för att stödja pressen, därför att man har funnit det angeläget att hålla så många stämmor vid liv som det är möjligt.

Nu hoppas jag att herr Björck är belåten för i dag när det gäller upplysningar.

Anf. 96 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Anders Björck ställde sina frågor till mig när jag inte längre hade någon replikrätt. Jag kan inte replikera till honom när andra talare pratar; det borde han känna till som ledamot av konstitutionsutskottet. Men när jag nu har fått de här frågorna igen skall jag gärna besvara dem.

Först och främst: Varför togs inga initiativ när flera moderattidningar lades ned? Jag vill fråga: Varför togs inga initiativ från moderaternas sida vid den tidpunkten? Varför visade man så ringa intresse för en fri och bred debatt att man inte då kom med några uppslag? I så fall hade vi säkert fått oss en tankeställare och kunnat medverka till vad vi sedan har genomdrivit, vilket nu är till gagn också för moderata tidningar såsom Svenska Dagbladet.

Visst är det värdefullt om presstödet kan leda till att tidningarna i

---

Stöd till dagspressen

fortsättningen kan klara sig utan hjälp. Men jag är pessimistisk, och det beror på att marknadskrafterna har fått påverka utvecklingen i så hög grad. Ser man på analyser av tidningsutgivningens ekonomiska villkor, finner man att det behövs selektiva produktionsbidrag och etableringsstöd för att motverka de negativa konkurrens- och struktureffekterna av dagspressens stora beroende av annonsintäkter. Det finns inga tecken på att dagspressen kommer att kunna minska sitt annonsberoende under överskådlig tid. Då säger jag: Vi bör använda statliga insatser för att skapa valfrihet för människorna. Vi slår vakt om informationsfriheten, rätten att ta del av ett mångsidigt utbud av tidningar. Anders Björcks presspolitik leder till en monopolisering av tidningarna. I dag är 80 % av tidningarna borgerliga. Han tycker inte att det räcker, han vill gå än längre.

Under den här perioden menar jag att de tidningar som ligger i ett påtagligt underläge bör kunna utgå från att presstödet fortsätter och räkna det som en normal intäkt. Finns inte det presstödet, då uppnår moderaterna det rationaliseringsmål som ni tydligen vill uppnå: att högtäckningstidningarna skall ta över lågtäckningstidningarnas marknader. Det är den rationalisering ni eftersträvar, och den motsätter jag mig.

Om statsmakterna står fast vid ett selektivt presstöd, kan vi också räkna med en ökad samverkansbenägenhet hos högtäckningstidningarna, men visar inte statsmakterna vilja att fortsätta med ett selektivt presstöd blir det ingen samverkan från högtäckningstidningarna. Då vill de för sig själva boka in den marknad som lågtäckningstidningarna har i dag.

Anf. 97 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är en något egendomlig debattordning vi just har infört, där repliker kan komma långt efter talarens inlägg.

Sven-Erik Nordin tog upp mitt återgivande av hans yttrande att stödet till organisationstidskrifter skulle innebära kraftiga förbättringar för de mindre organisationstidskrifterna. Det är möjligt att han inte använde uttrycket kraftiga, men andemeningen i hans anförande var ändå att de förändringar som sker och som innebär allvarliga försämringar för de större skulle innebära stora fördelar för de mindre.

Jag vidhåller vad vi har skrivit i vår motion om att detta är ett sätt att tysta kritiska röster. Jag skulle vilja fråga Sven-Erik Nordin för det första om han kan dementera att den här förändringen vad gäller organisationstidskrifterna i första hand kommer att drabba arbetarrörelsen närstående tidningar. Vi vet att dagspressen – detta har påtalats redan tidigare här i debatten – är borgerligt dominerad – mycket borgerligt dominerad! Organisationstidskrifterna har varit och utgör fortfarande i många fall en motvikt till denna borgerligt styrda press. Den motvikten behövs.

För det andra: Kan Sven-Erik Nordin dementera att det förslag som regeringen lägger fram beträffande dagspressen kommer att innebära försämringar för den i en redan mycket svår situation, som har försämrats än mer under det senaste året?

För det tredje vill jag rikta frågan till Sven-Erik Nordin: Varför frångick

regeringen dagspresskommitténs förslag om att ge ytterligare stöd till fädagarstidningar med riksspridning, trots att remissinstanserna var positiva och trots att det i sammanhanget rörde sig om ytterligt marginella belopp? Detta var och är ett politiskt ställningstagande.

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

Anf. 98 ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Med tanke på möjligheterna att genomföra voteringen före middagspausen skall jag fatta mig mycket kort och inte ställa några ytterligare frågor.

Jag vill då bara konstatera att jag av Sven-Erik Nordin inte fick något svar på min fråga om varför inte något annat land har infört ett presstödssystem av svensk typ och att jag inte heller fick något svar på min fråga om vilka utredningar han har som visar att införandet av reklam-TV skulle skada pressen. Jag vill också konstatera att centerns intresse för presstödet kom först när centertidningar började komma i farozonen – det framgick av hans svar.

Till Olle Svensson vill jag säga att han visst haft möjligheter att svara på mina frågor. Jag ställde dem i anslutning till mitt första anförande, så det har gått alldeles utmärkt att svara med den arbetsordning som kammaren tillämpar.

Därutöver kan bara konstateras att 80 % av pressen visserligen är borgerlig men att den var det också när presstödet infördes, för drygt tio år sedan. Ingenting har alltså förändrats i det avseendet genom det presstöds-system som Olle Svensson så noga slår vakt om här i dag.

Slutligen ett svar på frågan: Varför försökte inte moderata samlingspartiet – eller dåvarande högerpartiet – införa ett presstödssystem, när ett par dussin av dess tidningar av ekonomiska skäl icke kunde upprätthållas? Jo, helt enkelt därför att vi inte ville belasta skattebetalarna med pengar till tidningar som rimligtvis icke kunde bedömas ha möjligheter att överleva på grund av att upplagorna och andra omständigheter spelade in. För Olle Svensson var det självklart att skattebetalarna skulle betala notan för hans partipress. Där skiljer vi oss förvisso; det erkänner jag.

Anf. 99 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag skall försöka svara så kortfattat som möjligt på Eva Hjelmströms frågor.

Kan jag dementera att arbetarrörelsens tidskrifter inte drabbas av den här nedskärningen?

Vad är arbetarrörelsen? Egentligen är vi ju alla arbetare. I den aktuella gruppen finns alla möjliga sorters organisationer och tidskrifter. Där finns Metallarbetaren och där finns Land. Jag skulle kunna räkna upp en hel rad, men det skall jag inte belasta kammarens tid med. – Nedskärningen drabbar de stora organisationstidskrifterna – så är det.

Varför genomfördes inte allt som dagspresskommittén föreslog, frågade Eva Hjelmström. Det beror på bristen på pengar.

Sedan till Anders Björck: Har inte reklam-TV inverkan på tidningarnas

Onsdagen den
14 april 1982

Stöd till dagspressen

existensmöjligheter? Lärde sig inte Anders Björck någonting, när vi var på utskottsresa till Österrike? Vi fick då reda på att man slussar pengar från TV:s reklaminkomster till tidningarna. Såvitt jag vet gör man det också i Holland. Det vittnar om att det finns ett samband mellan reklam-TV och tidningarnas existensmöjligheter.

Anf. 100 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Låt oss nu votera!

Anf. 101 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag kan instämma med Olle Svensson, men först en kort kommentar till Sven-Erik Nordin. Han måste vara blind på båda ögonen, om han i detta land inte kan se en skillnad mellan en gruvarbetare och Curt Nicolin.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 a (stödet till dagspressen)

I kontrapositionsvoteringen biträdades reservation 1 av Bertil Fiskesjö m. fl. med 89 röster mot 65 för reservation 2 av Anders Björck m. fl. i motsvarande del. 155 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls reservation 1 av Bertil Fiskesjö m. fl. med 155 röster mot 154 för utskottets hemställan.

Mom. 2 b (stödet till dagspressen, anslagsanvisning)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 65 för reservation 2 av Anders Björck m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 c (stöd till dagspressen)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 3 av Hilding Johansson m. fl.

Mom. 3 b (pressens lånefond)

I kontrapositionsvoteringen biträdades reservation 4 av Bertil Fiskesjö m. fl. med 90 röster mot 65 för reservation 5 av Anders Björck m. fl. 154 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls reservation 4 av Bertil Fiskesjö m. fl. med 155 röster mot 154 för utskottets hemställan.

Mom. 4 (stöd till organisationstidskrifter)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 153 för reservation 6 av Hilding Johansson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1981/82:2426 av *Bertil Fiskesjö*

Åtgärder mot försurningen (prop. 1981/82:151)

1981/82:2427 av *Hans Alsén m. fl.*

1981/82:2428 av *Karl Björzén* och *Bengt Wittbom*

1981/82:2429 av *Bo Lundgren m. fl.*

Höjning av skatten på alkoholdrycker, m. m. (prop. 1981/82:202)

13 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 14 april

1981/82:342 av *Bo Lundgren (m)* till ekonomi- och budgetministern om förslaget om en s. k. hyreshusavgift:

I SOU 1982:14 Avstämning av 1980 års långtidsutredning finns en bedömning av byggnadsverksamhet och bostadsefterfrågan. Man bedömer att pris-, löne- och kostnadsutvecklingen kommer att minska lägenhetsefterfrågan, och detta fördelat på hela beståndet.

Det sägs vidare i utredningen: "Det väsentliga är emellertid att inse hur känslig nyproduktionen är för ändrade kostnader i bostadsbeståndet. Om bostadsefterfrågan sjunker någon procent, upphör i princip behovet av nya lägenheter. Den lägenhetsefterfrågan som föreligger i ett sådant läge kan således helt rikta sig mot mindre och billigare lägenheter i beståndet.

Tanken att omfördela kostnader, dvs. att öka subventioneringen av nybyggandet och att minska subventioneringen i beståndet (eller lägga pålagor på beståndet av äldre bostäder) riskerar att påskynda omflyttningen inom beståndet mot mindre och billigare lägenheter med minskad efterfrågan på nyproduktionen som följd. Det kan alltså tvärtom vara så att nyproduktionen främjas bäst genom att kostnaderna i beståndet hålls nere."

Mot denna bakgrund vill jag fråga ekonomi- och budgetministern:

1. Delar regeringen den syn på berörda frågor som redovisas i avstämningen av LU 1980?

Nr 118

Onsdagen den

14 april 1982

---

*Meddelande om
fråga*

Nr 118

Onsdagen den
14 april 1982

---

2. Om så är fallet, hur kan regeringen lägga fram förslag om införande av en s. k. hyreshusavgift?

14 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert